

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»
Науково-дослідний інститут інформатики і права
Національної академії правових наук України**

**Навчально-науковий центр інформаційного права
та правових питань інформаційних технологій ФСП**

**ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН НА ШЛЯХУ ДО
КІБЕРЦИВІЛІЗАЦІЇ**

(Матеріали науково-теоретичних та науково-практичних обговорень,
вересень – грудень 2015 року, м. Київ)

Випуск I

м. Київ – 2015

УДК 340
ББК ...

ISBN 978-966-622-703-7

Трансформаційні процеси інформаційних відносин на шляху до кіберцивілізації : Матеріали науково-теоретичних та науково-практичних обговорень / вересень – грудень 2015 р., м. Київ / Упорядн.: Фурашев В. М., Петряєв С.Ю. – Київ. – НТУУ “КПІ” ВПІ ВПК “Політехніка”. – 2015. – ... с.

Матеріали науково-теоретичних та науково-практичних обговорень у форматі не заформалізованих цілеспрямованих тематичних «круглих» столів присвячені актуальним питанням тенденціям змін суспільних відносин в інформаційній сфері на шляху до побудови та розвитку постіндустріального суспільства. Доповіді учасників цих обговорень, що опубліковані у збірнику можуть бути корисними для вчених, фахівців та експертів інформаційної сфери та сфери національної безпеки й оборони, науково-педагогічних працівників, аспірантів, докторантів, студентів вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться сучасними суспільно-правовими мотиваційними питаннями трансформації суспільних відносин в інформаційній сфері.

Дані науково-теоретичні та науково-практичні обговорення відбувалися у рамках виконання першого етапу «Систематизація і розвиток теоретичних основ трансформації інформаційних відносин в умовах кіберцивілізації» реалізації науково-дослідної роботи «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання охорони і захисту прав інтелектуальної власності, режиму інноваційної діяльності в умовах інформаційних відносин кіберцивілізації».

Матеріали викладено в авторській редакції.

Упорядники: Фурашев В. М., Петряєв С.Ю.

Рекомендовано до друку

Вченою радою Факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Протокол № 11 від 25.05. 2015 р.

ISBN 978-966-622-703-7

© Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП НТУ України «КПІ», 2015
© Колектив авторів

ПЕРЕДМОВА

Проведені на протязі вересня – грудня 2015 року науково-теоретичні та науково-практичні обговорення, які були ініційовані Навчально-науковим центром інформаційного права та правових питань інформаційних технологій і кафедрою інформаційного права та права інтелектуальної власності ФСП НТУУ «КПІ» є, по-перше, спробою деякою мірою відродити наукові традиції неформальних наукових “посиденьок” ХІХ та першої половини ХХ сторіч, у ході яких обговорювалися різнопланові наукові думки, гіпотези, припущення, причому навіть дещо фантастичні, без всіляких програм, порядків денних, списків виступаючих та запрошених, регламентів та інших формальних моментів, що притаманні сучасним науковим заходам, а по-друге, реально зблизити науковий і навчальний процеси шляхом приєднання, насамперед, студентів старших курсів до обговорення суто наукових питань і проблем.

Одночасно з цією основною ціллю, зазначені обговорення є, за багатьма аспектами, науково-теоретичною та науково-практичною основою реалізації завдань науково-дослідної роботи “Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання охорони і захисту прав інтелектуальної власності, режиму інноваційної діяльності в умовах інформаційних відносин кіберцивілізації” (державний реєстраційний номер 0115U002872 від 06.052015 р.), яку ініціювала та виконує кафедра інформаційного права та права інтелектуальної власності Факультету соціології і права НТУУ “КПІ” разом з Навчально-науковим центром інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП НТУУ “КПІ” і метою якої є інтеграція наукових досліджень з організацією та проведенням навчального процесу з магістерської програми за спеціальністю «Правознавство» - спеціалізації: «Проблеми права промислової власності», «Проблеми авторського права та суміжних прав», «Особливості експертного дослідження об’єктів права

інтелектуальної власності», «Правове регулювання інноваційної діяльності» шляхом:

- розробки теоретично-правових основ, пропозицій та рекомендацій щодо принципів, концептуальних, методологічних положень, правових засад удосконалення законодавства щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності, режиму інноваційної діяльності в умовах інформаційних відносин кіберцивілізації;

- розробки відповідних науково-практичного посібника та навчально-методичних рекомендацій.

Проведені обговорення у форматі не заформалізованих “круглих” столів показують правильність обраного шляху та необхідність подальшого продовження і удосконалення цієї практики.

СУСПІЛЬСТВО ЗНАНЬ: СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ

(Матеріали науково-теоретичного та науково-практичного обговорення
29 вересня 2015 р., м Київ, НТУУ “КПІ”)

Мельниченко А.А.
кандидат філософських наук, доцент

СУСПІЛЬСТВО ЗНАНЬ – ПЕРСПЕКТИВНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СОЦІУМУ

Вже не одне століття представники наукового співтовариства роблять спроби пошуку найбільш оптимальних та ймовірних моделей розвитку людства. При цьому дослідники беруть за теоретико-методологічну основу дослідження як формаційний, так і цивілізаційний підходи, почергове домінування яких змінюється в залежності не тільки від пануючої наукової парадигми, а й від політичної кон'юнктури. В цьому контексті однією з найбільш популярних серед сучасних науковців є модель розвитку соціуму, що отримала назву суспільство знань (суспільство, засноване на знаннях). Відзначимо, що концептуалізація даного феномену ще залишає величезну кількість запитань, проте саме в межах наукового міждисциплінарного дискурсу можна знайти відповіді на них.

З огляду на значну кількість визначень, які присутні в науковій літературі вкажемо, що *суспільство знань* ми розуміємо як новий історичний щабель соціально-економічного розвитку цивілізації, в якому головним продуктом і фактором суспільного відтворення стає наукове знання. З іншого боку, таку модель суспільства можна розглядати як етап розвитку інформаційного суспільства, який формується в результаті його трансформації на основі розвитку технологічних інновацій, інституційних змін та розвитку людського потенціалу.

Вважається, що термін «суспільство знань» був введений в обіг американським політологом Р. Лейном в 1966 році для характеристики впливу наукових знань на сферу публічної політики та управління. В подальшому основними розробниками концепції суспільства знань стали П. Друкер, Р. Манселл, Н. Штер, П. Вайнгарт, Л. Хак, М. Хайденрайх, Ф. Уебстер, Г. Бехманн та ін. Вказаний термін став настільки популярним,

що при пошуку через Інтернет його англomовного відповідника «knowledge society» пошукова система Google пропонує 75 млн. результатів.

Теоретичними основами концепції суспільства знань можна вважати вчення про ноосферу В. Вернадського, концепція мережевого суспільства М. Кастельса, концепція постіндустріального суспільства Д. Бела, Е. Тоффлера, інформаційного суспільства Й. Масуди, Ф. Махлупа; суспільства ризику У. Бека, концепція «фіналізації науки» Г. Беме, П. Вайнгарта, В. Крона; концепція суспільств, що навчаються П. Сенге, Р. Хатчінса, Т. Хусена та ін.

Концепція суспільства знань багато в чому продовжує основні установки постіндустріальної та інформаційної парадигми в теоретичних описах майбутнього суспільства. Якщо для інформаційного суспільства головною домінантою є підвищення ролі інформаційних технологій, інформатизація суспільства та створення глобального інформаційного простору, то для суспільства знань першочерговим завданням є їх змістовне наповнення: продукування, організація, поширення знань як рушія сталого розвитку суспільства. На відміну від концепції інформаційного суспільства, яка пов'язана з ідеєю «технологічних інновацій», концепція суспільства знань включає в себе вимір соціальної, культурної, економічної, політичної та інституційної трансформації, а також більш плюралістичну, пов'язану з розвитком суспільну перспективу. Поширення наукових знань є важливим не тільки для економічного зростання, а й для розширення можливостей та розвитку всіх верств суспільства. Спільним для обох концепцій є акцент на зміні в когнітивно-інформаційній складовій сучасної праці та суспільного виробництва, підвищення вимог до системи вищої освіти та її якості.

Характерними рисами становлення суспільства знань є: наповнення всіх сфер життя і діяльності науковим знанням (сцієнтифікація); організація системи освіти за принципом «освіта для всіх протягом усього життя»; розвиток науки як безпосередньої продуктивної сили суспільства; демократичні зміни в структурі суспільного управління; подолання

соціальної нерівності шляхом забезпечення широкого доступу до знань та освіти; утвердження наукового знання як фактора управління суспільними процесами. Важливою рисою суспільства знань є розвиток електронної або цифрової демократії, яка передбачає винесення інститутів представницької демократії в кіберпростір.

Наукове знання є рушійною силою цивілізаційних трансформацій. Вільний доступ до знань та їх спільне використання сприяє зміцненню відкритих суспільств, розвитку демократичних процесів і толерантного діалогу. Значення знання зростає у всіх сферах життя і у всіх соціальних інститутах сучасного суспільства.

Формування суспільства, заснованого на знаннях, пов'язане з розвитком та інтеграцією науки, освіти та інновацій при активній ролі інформаційних технологій. Розвиток суспільства знань передбачає продукування нових форм соціальних відносин і способів суспільного виробництва, на основі виникнення і поширення інноваційних технологій та модернізації системи вищої освіти. В цьому контексті, варто відзначити, що окремі дослідники, вказуючи на значущість сфери освіти в майбутньому поступі людства, називають ймовірну модель розвитку як «суспільство освіти» (І. Ільченко, А. Андрєєв, М. Ватковська). На наш погляд такий підхід є дещо обмеженим, адже абсолютизує суто одну сторону функціонування суспільства знань - сферу передавання (трансляції) знань.

Трансформація структури сучасної економіки на основі знань як продуктивної сили формує виробничий базис і є підставою для характеристики розвиненого сучасного суспільства як суспільства знань. Систему господарських відносин характерних для такого типу суспільств називають економікою знань. Проте економіка знань не здатна сама по собі лягти в основу фундаменту проєктованого суспільства знання. Вона не відображає повною мірою всіх вимірів знань і не зводиться до ринкового обміну. Формування суспільства, заснованого на знаннях вимагає глибокого переосмислення характеру суспільних відносин, пов'язаних з виробництвом і

передачею знання. У суспільстві знань, створюваному на основі кардинальної реорганізації класичних схем виробництва, розповсюдження та застосування знань, першорядна роль відводиться вищим навчальним закладам дослідницького типу та науковим установам.

Вирішальним для переходу до суспільства знань є те, що наукові знання здійснюють активний вплив на нарощування культурних ресурсів суспільства. Наукове знання сприяє тому, що матеріальне підкорення природи трансформується в науково контрольований процес.

Становлення суспільства знань має призвести до розвитку нових форм солідарності – як по відношенню до нинішніх поколінь, так і до майбутніх. У суспільстві знань закладаються основи подолання соціального відчуження, оскільки знання – суспільне благо, яке повинне бути доступним для кожного. Розподіл знань є однією з основних вимог суспільства знань. Він повинен бути заснований на справедливості, солідарності та відсутності дискримінації. Ефективне впровадження загального доступу до знань передбачає встановлення певного балансу між правами правовласників і користувачів когнітивного контенту, між системою захисту інтелектуальної власності та знанням (або інформацією), які мають суспільно значущий характер.

В основі суспільства знань лежить можливість знаходити, виробляти, обробляти, перетворювати, поширювати і використовувати інформацію з метою отримання і застосування необхідних для людського розвитку знань. В матеріалах Всесвітньої доповіді ЮНЕСКО «На шляху до суспільств знань» (2005 р.) передбачено, що саме формування суспільства знань відкриває шлях до гуманізації процесу глобалізації. В основі такого суспільства лежить підхід орієнтований на розвиток людства, розширення прав і можливостей, покликаний забезпечити більш ефективно здійснення загально визнаних прав і основних свобод, підвищуючи при цьому успішність подолання бідності та ефективність політики розвитку.

На наш погляд, концепція суспільства знань є новою парадигмою для майбутнього суспільного поступу і корелює з концепцією сталого (стійкого) розвитку. Парадигма суспільства знань є потенційною основою для розвитку людського суспільства, що веде до соціальної згуртованості, економічної стабільності, збереження біорізноманіття та екосистеми. В свою чергу, вимірювання того, яких успіхів досягли держави у розбудові суспільства знань здійснюється за допомогою індексу к-суспільства, що розроблений фахівцями ООН.

В соціально-професійній структурі суспільства знань на перший план виходять агенти роботи зі знаннями – когнітивні працівники (knowledge workers), до яких відносяться: виробники знань, що генерують нові знання; користувачі знань; організатори користування та роботи зі знаннями.

Якщо розглядати проблему правового регулювання суспільних відносин в умовах становлення суспільства знань, то варто відзначити, що це передбачатиме введення цілої низки новацій у законодавстві. Такі новації стосуватимуться не тільки модернізації галузей інформаційного права чи права інтелектуальної власності, а й удосконалення всіх інших галузей як публічного, так і приватного права. Разом з тим, на сьогоднішній день на відміну від терміну «інформаційне суспільство», термін «суспільство знань» не закріплений в національному законодавстві України. Один з небагатьох документів, в якому згадується вказане поняття є «Рекомендації парламентських слухань на тему: «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні», схвалені Постановою Верховної Ради України від 3 липня 2014 року № 1565-VII. В цьому документі, йдеться про те, що Кабінет Міністрів України, Національна академія наук України і національні галузеві академії наук України повинні: «..організувати та забезпечити розробку наукових і прикладних засад трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань як інноваційну основу подальшого суспільно-економічного розвитку України...».

В сучасних наукових дослідженнях існують критичні підходи до інтерпретації концепції суспільства знань, які акцентують увагу на загрозі використання правових механізмів для обмеження циркуляції нових наукових знань в суспільстві через наявність приватної власності корпорацій на ці знання. Наслідком таких обмежень є можливе гальмування соціального прогресу.

Використана література:

1. Innerarity D. Power and knowledge: The Politics of Knowledge society / D. Innerarity // *European Journal of Social Theory*. – 2012. – № 16. – Vol. 1. – P. 3-16.
2. Lane R. The Decline of Politics and Ideology in a Knowledgeable Society / Robert E. Lane // *American Sociological Review*. – Vol. 31. – No. 5 (Oct., 1966). – P.649-662.
3. Towards knowledge societies. UNESCO World Report. - UNESCO Publishing, Paris, 2005. – 226 p.;
4. Stehr N. Arbeit, Eigentum und Wissen: Zur Theorie von Wissensgesellschaften / N. Stehr. – Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 1994. – 622 s.
5. Бехманн Г. Современное общество: общество риска, информационное общество, общество знаний / Г. Бехманн [пер. с нем. А. Ю. Антоновского]. – М.: Логос, 2010. – 248 с.
6. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань на тему: "Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні" від 3 липня 2014 року № 1565-VII Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 33, ст.1163

СУСПІЛЬСТВО ЗНАНЬ: РЕТРОСПЕКТИВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У науковій літературі останніми роками часто вживаним стало поняття «суспільство знань», що характеризує прийдешню соціально-економічну формацію. Проте, його сутність та характерні риси ще досі залишаються предметом наукових дискусій вітчизняних і зарубіжних учених.

Основоположником поняття «суспільство знань» вважається П. Друкер, він розглядає його, як новий етап економіки заснованої на знанні надаючи визначальне місце останньому при формуванні нової соціально-економічної формації [1].

Хоча вперше це поняття було ним вжите у 1966 р., лише останніх 7-10 років його можна масово зустріти в науковій літературі. Цей факт можна спробувати пояснити широким розповсюдженням подібного до даного, але не тотожного йому поняття «інформаційне суспільство» або «постіндустріальне суспільство», що активно стало використовуватись наприкінці 50-х років минулого століття.

Проте, ідеї інформаційного суспільства, замало для окреслення сутності нової соціально-економічної формації. Зокрема, на думку Генерального директора ЮНЕСКО з питань комунікації та інформації А. Хана, інформаційне суспільство має підґрунтя технічних інновацій, а суспільство знань має соціальне, культурне, економічне, політичне та інше підґрунтя, тобто концепція суспільства знань є ширшою ніж інформаційного суспільства [2].

Дотримуючись зазначеної позиції І.В. Арістова зауважує, що основу суспільства знань становить можливість знаходити, виробляти, обробляти, перетворювати, поширювати та використовувати інформацію з метою

отримання й застосування необхідних для людського розвитку знань [3, с. 9-10].

Розбудова суспільства знань розкриває широкі можливості та перспективи для розвитку особистості, суспільства, всесвіту. Його концепт створює умови та має сприяти гуманізації глобалізаційних процесів [3, с. 9-10]. Джерелом його розвитку є сукупність та різноманіття здібностей, ідей та людських можливостей.

Інтелектуалізація суспільства є передумовою до формування нової формації суспільства та нової формації людини, крім того, інтелектуалізація є вимогою і мірилом ефективності розвитку інформаційного суспільства та суспільства знань, як наступного вищого та якіснішого етапу інформаційного суспільства.

Тобто, інтелектуалізація суспільства є основою для даного соціального розвитку та становлення нової соціально-економічної формації не лише як інформаційного суспільства, а його вищого етапу – суспільства знань, адже останнє несе нові перспективи та можливості для розв'язання проблем та забезпечення подальшого розвитку [4].

Нині, кожен може долучитись та вибудувати нову модель розвитку суспільства, адже як показує історичний досвід: інформаційне суспільство – Україні було «подароване» його ідея прийшла із Заходу, а політики самостійно окреслили його перспективи законодавчо закріпивши. Концепт суспільства знань поки залишається не сформульованим, більше того є дискусійним, а отже, відкритим.

Ідея суспільства знань, хоч і не є новою, але може стати ефективним вектором розвитку людської спільноти за умови її належного усвідомлення та реалізації кожною людиною. Тому, на нинішньому етапі головне, щоб людство усвідомило значущість ключа під назвою «суспільство знань» та ефективно змогло ним скористатись на благо усіх та кожного.

Література

1. Друкер П. Энциклопедический менеджмент: Весь Питер Друкер в одной книге: лучшие работы по менеджменту, написанные за 60 лет /О.Л. Пелявский (пер. с англ.). – М., СПб; К.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 421 с.
2. На пути к обществам знаний: Интервью с заместителем Генерального директора ЮНЕСКО по вопросам коммуникации и информации г-ном. А.В. Ханом // Наука в информационном обществе: Информационное издание / Сост. Е.И. Кузьмин, В.Р. Фирсов. – СПб., 2004. – С. 22-26.
3. Арістова І. В. Розбудова правової держави в Україні: правовий механізм забезпечення права на доступ до інформації в суспільстві знань / І.В. Арістова. // Правова інформатика № 1(25) – 2010. – С. 3–13.
4. Згуровський М.З. Суспільство знань та інформації – тенденції, виклики, перспективи / М.З. Згуровський // Дзеркало тижня №19 (444). 24-30 травня 2003. – С.17

Цифра Г.О.
кандидат історичних наук, доцент

НОВИЙ ЕТАП ЦИВІЛІЗАЦІЇ – «СУСПІЛЬСТВО ЗНАНЬ» ТА НОВІ ВИМОГИ ДО УСІЄЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ.

Що таке знання, у чому його зміст, що необхідно знати, для чого і навіщо знати, - ці і подібні питання хвилювали суспільство завжди, мабуть ще з тих пір коли воно почало філософствувати.

Конструктивні зміни у системі знань завжди викликали наукові революції, впливаючи тим самим на світоглядне засвоєння і осмислення законів навколишнього світу. Свого історичного часу вектор інформаційного руху завдали друкований верстат, як технічне явище і книга, як духовний

текст культури і саме ці винаходи породили у світі проблему техніки і інформації, цивілізації і культури. Проте, у той час це ще було не усвідомлено.

Постіндустріальне суспільство характеризується економічним зростанням, яке досягається на основі новітніх технологій, відбувається перехід від товаровиробничої до обслуговуючої економіки. Тут вже домінуючу роль відіграють виробництво послуг і інформації. Формується новий соціально активний клас - інтелектуальна еліта і технократи, матеріальне виробництво і процес створення високих технологій здійснюється через інформацію. Інакше кажучи, знання і інформація стають провідною продуктивною силою. З'являється третя стадія розвитку "Інформаційне суспільство". Далі відбувається безперервне зростання об'ємів інформації на тлі стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Інформація перетворюється на найважливіший ресурс розвитку сучасної цивілізації. Але відбувається це перетворення в умовах нестабільного і непередбачуваного розвитку, що залишає актуальним дослідження впливу інформаційних технологій на різні галузі життя і за допомогою методології різних наук (філософії, політології, соціології, юриспруденції, державного управління).

На зміну індустріальному суспільству приходить новий етап цивілізації – «суспільство знань». В останні роки, для усвідомлення процесів, що відбуваються у сучасному суспільстві широко використовується концепція «суспільства знання». До наукового обігу термін «суспільство знань» увів в другій половині ХХ століття американський науковець й класик менеджменту П. Дракер. Йому вдалось переорієнтувати увагу суспільства з відносин «людина – техніка» на новий зміст трудових відносин «людина – знання», оскільки, як він стверджує, центральним ресурсом розвитку стають знання.

Світ став занадто швидким. Цивілізація постійно розвивається. Дискусії про взаємозв'язок освіти і суспільства стають все більш гострими.

Проте, виходячи з досліджень більшості вчених у цьому напрямі, - найвигіднішим вкладом для суспільства є інвестиції в знання. Знання в новому суспільстві стає капіталом і головним ресурсом економіки. Тенденції індустріальної і постіндустріальної економіки ще більш зміцнили позиції освіти. Ринкові відносини перетворили освіту в основний фактор економічного розвитку. У кожному товарі або послугі прямо чи опосередковано проявляється знання.

На сьогодні дослідники «суспільства знань», усупереч того, що серед них відчуваються різні підходи, майже всі стверджують, що на новому етапі історії відбувається переосмислення ролі освіти у суспільному житті. Саме навколо знання, як об'єкта пізнання, формуються нові дисципліни, наукові теми дослідження. Але поряд із цим, знання пред'являє нові вимоги до усієї системи освіти, а в кінцевому рахунку саме освіта і наука постають засобом для інвестування в знання. Проте система освіти не повинна бути віддаленою від суспільства.

Зараз ми знаходимося у періоді принципового злому в якому не працює більшість того що ми знали і могли. Тому слід ставити принципіальні питання: що відбувається із суспільством, що відбувається з освітою, що відбувається із системою цінностей і що ми хотіли б змінити у суспільстві і, зокрема, в освіті у майбутньому?

Концепцію «суспільства знань» запропонувала ЮНЕСКО. У Всесвітній доповіді ЮНЕСКО (2005р.) «До суспільства знань» зазначено: «Сьогодні загально признано, що знання перетворилось у предмет колосальних економічних, політичних і культурних інтересів настільки, що може слугувати для визначення якісного стану суспільства, контури якого лише починають перед нами вимальовуватись». У цій же доповіді підкреслюється, що поняття «суспільство знання» ширше та ефективніше сприяє розширенню прав і можливостей, ніж поняття «технології» та «доступ до зв'язку», що доволі часто знаходиться у центрі дискусії з питань інформаційного суспільства. Створення суспільств знань відкриває шлях до гуманізації

процесу глобалізації. Суспільства знань — це суспільства, джерелом розвитку яких є власне різноманіття й власні здібності¹.

В Україні, з прийняттям Закону «Про вищу освіту»², для вищих навчальних закладів суттєво розширено автономію та надано більше самостійності. Закон визначає нові принципи організації навчального процесу, наближує його до кращих глобальних стандартів. Однак, по-різному сприймається автономність та самостійність вишів. Реформаторські кроки у сфері вищої освіти відбуваються дуже складно. Багато в чому відчувається незадоволення наукової спільноти і перш за все - новим Переліком галузей знань і спеціальностей з якого зникли важливі спеціальності. Цей документ є одним із головних у реформуванні вищої освіти. За новим законом створена одна єдина класифікація, на відміну від того, що раніше існувало декілька переліків: окремо для бакалаврів, окремо для спеціалістів і магістрів, окремо для науковців. Нова класифікація дуже відрізняється від попередньої, вона розроблена виходячи з «концепції реформування, запропонованої Академією педагогічних наук України на основі Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО- 2013), яку погодили 195 країн – членів ЮНЕСКО і ООН і яку використовують у ЄС. Для порівняння: у МСКО визначено 80 спеціальностей, згрупованих у 29 галузей. Наш освітній перелік – 525 спеціальностей і 47 галузей»³.

Після тривалих дискусій, нарешті, відповідно до пункту 7 частини першої статті 13 Закону України «Про вищу освіту», постановою Кабінету міністрів від 29 квітня 2015 р. № 266 було затверджено «Перелік галузей знань і спеціальностей за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». Новий перелік спеціальностей народжувався у запеклих суперечках і доволі довго. Дуже складно сьогодні розмовляти у вищих ешелонах влади, чекаючи на порозуміння. Заважає у першу чергу бюрократизм, як всередині

¹ Див.: «Програмні засади розбудови суспільства знань: світовий досвід для України». -

“*Toward knowledge societies*”, Всесвітня доповідь ЮНЕСКО 2005р - <http://old.niss.gov.ua/Monitor/may/9.htm>

² Закон прийнятий 1 липня 2014р. Див.: Закон «Про вищу освіту». – Офіційний сайт ВР України, <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

³ Шляхи розвитку української науки. – К., 2015. - Випуск № 1 (111). – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/nauka/2015/nauka01.pdf>

міністерства так і в уряді в цілому, що створює чимало проблем на шляху реформування освіти. І все ж, представники наукової спільноти намагалися відстоювати спеціальності, яких не виявилось у новому Переліку, направляли і до державних інституцій і до Верховної ради свої бачення, свої зауваження, але не завжди отримували відповіді.

6 листопада цього року МОН нарешті приймає наказ № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266» та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 листопада 2015 р. за №1460/27905. На цей наказ давно чекали вищі навчальні заклади, сподіваючись на роз'яснення з боку МОН.

То ж, нарешті маючи довгоочікувані нормативні акти, на нашу думку, українським ВНЗ більше не слід чекати на роз'яснення Міносвіти а, натомість, почати використовувати права вищої школи, передбачені у нормах нового законодавства, зокрема, самостійно організовувати навчальний процес, стати автономними та самоврядними. Адже українське суспільство обрало майбутнє в євроінтеграції. А наша молодь прагне жити у справедливій, правовій, економічно розвиненій і соціально захищеній державі.

*Товстюк К.І.,
Факультет соціології і права НТУУ «КПІ»*

ЕКСПЛІКАЦІЯ ПОНЯТЬ «ІНФОРМАЦІЯ» ТА «ЗНАННЯ» В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

Вивчення чи розгляд будь – якої теми, перш за все, потребує тлумачення окремих понять задля розуміння самої суті проблеми. Без понятійного апарату пошук шляхів вирішення чи удосконалення стає неможливим. Тому,

розглядаючи сутність суспільства знань, як актуальне питання сьогодення постає необхідність визначення таких термінів, як «інформація» та «знання».

Термін «інформація» має декілька тлумачень. Так, в Законі України «Про інформацію» під даним поняттям маються на увазі документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі [1].

Норберт Вінер, американський вчений, під інформацією розуміє позначення змісту, отриманого з зовнішнього світу в процесі нашого пристосування до нього і пристосування до нього наших почуттів [3]. Також, визначення інформації може відрізнитися в залежності від тієї галузі науки, в якій воно використовується.

На нашу думку, найбільш вдалою дефініцією сьогодні є варіант, запропонований О.А. Барановим. Згідно з його твердженням, інформація – це відомості, представлені в будь якій організаційній формі і вигляді, на будь - яких носіях, про події і явища, які мали або мають місце в суспільстві, державі і навколишньому середовищі [2]. Тобто, по своїй суті інформація виходить за рамки задукоментованих матеріалів і має більш широку природу. Інформація може існувати в будь – якому вигляді, форма її вираження немає ніякого значення, якщо говорити безпосередньо про її зміст.

Тепер розглянемо думки, які сьогодні виражаються щодо поняття «знання». Єдиного визначення, як і по відношенню до поняття «інформація» в науці не існує. Тому, буде доцільно розглянути декілька з таких поглядів і сформулювати основні положення, як і визначають сутність знання.

Знання — це теоретично узагальнений суспільно-історичний досвід, результат оволодіння людиною дійсності, її пізнання [4]. Таку думку у своїх роботах висловлює психолог Р.В. Павелкін. З філософської точки зору знання – це перевірений практикою результат пізнання дійсності, вірне її віддзеркалення в мисленні людини; володіння досвідом і розумінням, які є правильними і в суб'єктивному, і в об'єктивному відношенні і на підставі

яких можна побудувати судження і виводи, що здаються досить надійними, для того, щоб розглядатися як знання[5].

На нашу думку, знання необхідно розглядати як систематизовану сукупність інформації, яка відображає певні явища чи події, що досліджуються, вивчаються та накопичуються. Тобто, ми говоримо про деяку галузь, яка в своїй основі оперує певною інформацією. Така інформація систематизується та відбирається за певними критеріями, що в подальшому і формує знання.

Проаналізувавши вище наведені поняття можна зробити наступні висновки щодо співвідношення понять «інформація» та «знання». Перш за все, це різні по свої суті явища, які співвідносяться і взаємодіють між собою, але не є одним і тим же. По-друге, по своїй основі інформація являється більш широким поняттям ніж знання. По-третє, інформація може виражатися в знаннях, а може і існувати поза ними. Також, знання не можна розглядати як трансформацію інформації, адже знання – це і є певна систематизована інформація. Тобто, дані і відомості проходять певний процес обробки, а не перероджуються в знання, як в нове і зовсім інше явище.

Отже, розглядаючи дане питання через призму суспільства знань ми дійшли висновку, що інформація та знання – це явища, котрі взаємопов'язані, але не ідентичні. Перше по своїй суті є більш ширшим, а друге – складається безпосередньо з певних відомостей та даних. Розуміння такої основи дає змогу більш широко уявити всеохоплюючий характер суспільства знань та його місце у сучасному світі.

Використана література

1. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992, № 2657-ХІІ (редакція від 21.05.2015)
2. Баранов О. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. – К., 2005, - с. 116 - 117

3. Бородин А. И., Бугай А. С. Биографический словарь деятелей в области математики. — К., 1979. — С. 111–112
4. Павелків Р. В. Загальна психологія : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків. - К., 2002. - 115 с.
5. Философский энциклопедический словарь. – М. : Книжный мир, 2000. – 166с.

*Фарбота М.Р.,
Факультет соціології і права НТУУ «КПІ»*

ОСНОВНІ РИСИ І ЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ «СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ»

Потягом усієї історії людства знання відігравали важливу роль в процесі його розвитку і становлення. Винайдення Інтернету та розповсюдження інформаційної інфраструктури дозволили зробити можливим швидкий обмін майже будь-якою інформацією. Такий процес зумовив появу концепції «суспільства знань». Що розуміється під цією концепцією? Які основні її риси? Чи можлива її реалізація?

Сьогодні широко використовується термін «інформаційне суспільство». Дана концепція розвитку активно обговорюється як вітчизняними, так і іноземними науковцями, у багатьох країнах сформовані програми її реалізації. Про концепцію «суспільство знань» відомо небагато. Не зважаючи на те, що обидві концепції вбачають інформацію як головний ресурс, вони не є тотожними. Основним завданням інформаційного суспільства є всезагальна інформатизація для забезпечення швидкого і зручного доступу, пошуку, накопичення, використання і обміну інформацією, в той час як інша концепція головною метою вбачає перетворення інформації на інформаційні ресурси задля подальшого їх

використання для гармонійного і безпечного розвитку усіх сфер людства. Тобто, інформаційне суспільство повинно стати перехідним етапом на шляху до становлення суспільства знань. Останнє повинно мати наступні риси:

- Знання мають провідне значення у політичній, соціальній, економічній, культурній та інших сферах життя.
- Знання є основним продуктом виготовлення.
- Створюються умови для всезагального і рівного доступу до знань.
- Всебічне використання досягнень людства для покращення життя у всіх сферах суспільства.

Формування суспільства знань можливо за умов дотримання наступних принципів:

- Рівний доступ до освіти.
- Культурне різноманіття.
- Загальний і рівний доступ до інформації.
- Свобода самовираження.

Особливу роль відіграє освіта. Якісна освіта має величезну цінність, вона допомагає сформувати розвинуту особистість, вищі навчальні заклади є осередком наукового знання та інновацій. Надзвичайно важливим є навик пошуку, отримання, використання достовірної інформації. Завдяки розповсюдженню інформаційно-комунікаційних технологій оволодіти знаннями стає можливим в будь-який час та в будь-якому місці. Навіть зараз можна спостерігати розповсюдження найрізноманітніших он-лайн курсів, вебінарів, створення і функціонування електронних бібліотек (TEDEd, Prometheus, KhanAcademy, тощо). Освіта здобувається впродовж всього життя, що зумовлено швидкими темпами розвитку суспільства і технологій.

Існують певні проблеми на шляху до реалізації концепції суспільства знань. Наприклад: цифрова нерівність, відсутність якісної освіти або доступ до неї тільки для найбільш забезпечених членів суспільства (в більшості країн вища освіта не є безкоштовною).

Побудова суспільства знань несе в собі великі можливості для розв'язання глобальних проблем, забезпечення подальшого розвитку людства. Побудова суспільства знань має засновуватися на виробництві знань, використанні їх на користь людства за допомогою розвинутої інформаційно-комунікаційній інфраструктури. Але це стане можливим тільки в разі осмислення світовим співтовариством значення і цінності нової парадигми, активної участі в усуненню перешкод на шляху до її побудови.

Пасічний М. М.

Факультет соціології і права НТУУ «КПІ»

ІНФОРМАЦІЯ ТА ЗНАННЯ - ОДИН З ГОЛОВНИХ РЕСУРСІВ

Сьогодні людство знаходиться у фазі інформаційного суспільства. На мою думку, інформаційне суспільство лише основа, яку буде використано для формування суспільства знань. Раніше інформаційне суспільство було лише концепцією. Однак, вже сьогодні інформація та знання становлять собою один з головних капіталів розвинених суспільств та країн. Інформація та знання — головні продукти виробництва інформаційного суспільства. Багато хто вважає, що це лише теоретична можливість розвитку суспільства. Зокрема, ця теорія може вводити в оману.

Характерними рисами інформаційного суспільства, є:

- збільшення ролі інформації та знань в житті суспільства;
- зростання кількості людей, зайнятих інформаційними технологіями, комунікаціями і виробництвом інформаційних продуктів і послуг, зростання їх частки у валовому внутрішньому продукті;
- зростання інформатизації та ролі інформаційних технології в суспільних та господарських відносинах;

- створення глобального інформаційного простору який забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних ресурсів і задоволення їх потреб щодо інформаційних продуктів і послуг [1].

Можна стверджувати що більшість рис так чи інакше відповідають дійсності. Інформація та знання перетворюються на один з головних ресурсів, а вже на них базуються подальші дії.

У розвинених країнах на частку нових знань, втілених у нових технологіях, обладнанні, організації виробництва, припадає від 70 до 85% приросту ВВП. Зростає внесок інноваційної складової в приріст ВВП розвинених країн. Наприклад, у США він збільшився з 31% в 1980-і роки до 34,6% на початку XXI ст., В Японії відповідно з 30,6 до 42,3%, в Європі - з 45,5 до 50%. Розвинені країни концентрують у себе понад 90% світового наукового потенціалу і контролюють 80% глобального ринку високих технологій, обсяг якого оцінюється в 2,5-3 трлн. доларів. Прогнозується, що до 2015-2020 рр. він досягне 4 трлн. доларів. Прибуток, що отримується від реалізації наукомісткої технологічної продукції, значна. Так, щорічно від експорту цієї продукції США отримують близько 700 млрд. дол., Німеччина - 530 млрд., Японія - 400 млрд. дол. Необхідно відзначити, що найбільшим наукомістким потенціалом володіють країни Великої сімки, які за останні 10-15 років завершили четвертий технологічний уклад і приступили до створення та запровадження нових технологічних укладів.

Ряд індустріальних країн Східної та Південної Азії успішно провели експортно-орієнтовану індустріалізацію. В даний час їх частка у світовому експорті наукомісткої продукції становить 15%. Так, у Китаї обсяг продукції галузей новітніх технологій виріс за 10 років в 27 разів, а її частка у валовому промисловому продукті зросла до 35,4%[2].

Ці країни витрачають значні кошти на нові знання та НДДКР (Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи).

Саме масове виробництво знань та їх використання, а також швидкість поширення знань, забезпечена інформаційно комунікаційними технологіями відрізняє суспільство знань від інших типів суспільного устрою. При цьому головними активами суспільства, заснованого на знаннях, виступають люди, як єдино можливі носії креативності та інформація.

У цій концепції перехід від інформаційного суспільства до суспільства знань можливий тільки на базі відповідних інституційних перетворень, які свідомо генеруються на всіх рівнях здійснення державної політики та взаємодії держави і громадянського суспільства. Так як люди і інформація є головними активами суспільства знань, то і трансформація інститутів повинна бути спрямована:

- по-перше, на розвиток людей, зростання їх творчого потенціалу, поліпшення умов життя в суспільстві, стимулювання зростання неявного знання в економіці;
- по-друге, на створення умов доступності інформації для всіх, поваги особистості, прав людини і недоторканності приватного життя, прозорості державного управління, соціальної відповідальності приватного бізнесу.

Нерідко економіка, заснована на знаннях, ототожнюється з високотехнологічними галузями, інформаційними та комунікаційними технологіями. Однак це не зовсім вірно. Головний ефект економіки, заснованої на знаннях, полягає не стільки у випуску високотехнологічної продукції, скільки в її використанні в усіх галузях і сферах. Те ж саме можна сказати і про знаних в цілому. Головне в економіці, заснованої на знаннях, - не просто створити нове знання, а продуктивно використовувати його.

Отже, поряд із “економікою знань” постає “суспільство знань”. Воно поступово заміняє інформаційне суспільство. В суспільстві знань головне місце займає людина. Саме вона є наріжним каменем майбутнього. Розвинені країни зрозуміли це. За 10-20 років Україна може їх наздогнати але це має бути напружена політика держави та бажання більшості індивідів суспільства. В нашій країні це відсутнє. Ті хто це розуміють повинні чекати

слухного моменту та сприяти усіма силами втіленню цих важливих особливостей “суспільства майбутнього”.

Україна повинна зайняти провідне місце серед величних країн та знайти свою парадигму розвитку. Можливо вказати загубленим новий шлях.

Джерела

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційне_суспільство#cite_note-r15-2
2. В. Андреев, Инновационное развитие экономики России в условиях глобальной конкуренции.
3. Буряк В.В. "Глобальное гражданское общество и сетевые революции". / Виктор Буряк. – Симферополь: ДИАЙПИ, 2011. – 152 с.

ВІД ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА – ДО СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ: СУТНІСТЬ ТА ПОРІВНЯЛЬНІ ОЗНАКИ ПЕРЕХОДУ

(Матеріали науково-теоретичного та науково-практичного обговорення
29 жовтня 2015 р., м Київ, НТУУ “КПІ”)

*Муратова І.А.,
кандидат філософських наук, доцент*

ТЕХНОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ КОНЦЕПЦІЙ

Поняття «інформаційне суспільство» і «суспільство знань» використовується сьогодні соціологами, істориками, політологами для вироблення нової економічної та соціальної парадигми і вираження тих суспільних трансформацій, які «починають кардинально змінювати не лише світову і національні економіки, але й життя людей та спосіб улаштування сучасного світу» [Згуровский М.З. Общество знаний и информации — тенденции, вызовы, перспективы // Зеркало недели. — 2003. — № 19 (444). — Суббота, 24-30 мая. — С. 4]. Становлення нової фази розвитку суспільства протягом останніх п'ятнадцяти років пов'язують з появою глобальних інформаційних мереж, засобів телекомунікації та Інтернету, — явищем, яке отримало назву інформаційної революції.

Виникнення відповідних соціологічних концепцій у гуманістиці та соціальному пізнанні пов'язано передусім з тим, що наука використовується в наш час як керівна сила в усіх сферах людської діяльності. Наукове знання застосовується як продуктивна сила, дозволяє підвищувати продуктивність праці та прибутки. Велику роль у цих процесах виконує інформація як специфічна форма виразу, зберігання, обробки і циркуляції теоретичного знання. Обмін інформацією — життєво необхідний для прогресу науки процес, який призводить до використання новітніх наукових знань, інтегрованих за групами несподівано відкритих нових напрямів і дисциплін, служить каталізатором створення галузей, що базуються на знаннях.

Про свідоме і плановане використання науки за таких умов писав англійський фізик і громадський діяч Джон Бернал ще на початку 20 століття у роботі «Наука в історії суспільства». Автор праць про роль і місце науки в житті суспільства, в яких він висвітлив філософське значення науки, взаємозв'язок науки, техніки і соціальних умов, вплив науки на суспільний розвиток, одним з перших дослідив соціальні функції науки і наполягав на

відкритості та доступності наукових досягнень. Саме він констатував зародження світової науки, перетворюючої старі та утворюючої нові галузі промисловості, продуктивної науки, що проникає в усі сторони людського життя. Разом з тим наука безпосередньо втягується у страшну, приголомшливу драму воєн і соціальних революцій, протистоянь світових держав. Науковий характер новітніх воєн, а також те, що наука служить не тільки мирним цілям, але й військовим, накладає на неї нову відповідальність, тому легковажність і корисливість виявляються згубними для її власних пізнавальних задач і практичних результатів, людського соціального функціонування.

Отже сучасна наука є засобом, завдяки якому проводиться швидка перебудова людської цивілізації. Вплив її на соціальну реальність чималий і зростає щодня, стає все більш безпосереднім. Тому кожна сучасна держава потребує радикального збільшенні числа науково і технічно підготовлених людей, компетентних в інноваційних технологіях. Порівняльні переваги національних економік уже меншою мірою визначаються багатством природних ресурсів або дешевою робочою силою і дедалі більше – конкурентним застосуванням знань та науковими інноваціями. З цим пов'язано також отримання чималих прибутків. «У групі розвинених країн, що входять в організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) обсяги капіталовкладень у нематеріальні активи, що формують національні бази знань, зокрема в професійну підготовку кадрів, наукові дослідження, патентування та ліцензування, програмне забезпечення для обчислювальних систем, маркетинг, дорівнюють капіталовкладенням в основні фонди, а інколи й перевищують останні» [там само].

Генерування і використання знань, інвестиції в науку і освіту задля забезпечення сталого розвитку і підвищення рівня життя в різних країнах істотно різняться. За даними Світового банку, 85% сукупних світових інвестицій в науку здійснюють країни-члени ОЕСР, 11% – Індія, Китай і Бразилія та нові промислово розвинені країни Східної Азії і лише 4% – решта

країн світу, до яких належить і Україна. Тому країни з передовою економікою створили для себе благодатне замкнене коло, коли результати наукових досліджень і якісної підготовки кадрів забезпечують створення нових багатств, є основою для подальшої підтримки власної науки та освіти.

Україна має один з найвищих у світі індексів освіченості (98%) і величезний потенціал, але залишається країною з низькотехнологічною промисловістю і слаборозвиненою інфраструктурою. Хоча саме Україна сформувала всесвітньо відому школу в галузі кібернетики та обчислювальної техніки на чолі з академіками С.Лебедевим і В.Глушковим. Академіки В.Міхалевич, І.Сергієнко, О.Кухтенко, О.Івахненко та інші прославили українську школу кібернетики у світі, проте українцям залишається роль звичайних, певним чином залежних користувачів, а не ідеологів і розробників інформаційних систем.

Цифрова нерівність – нерівність прибутків. За даними Світового банку розрив у прибутках між найбагатшими і найбіднішими країнами у 1973 р визначався співвідношенням 44: 1, а в 2003 р – 72: 1. Відповідно розрив між людьми за рівнем життя протягом останніх двадцяти років зріс в десятки разів. Зростання цього розриву пов'язують з цифровими технологіями.

За даними Держкомстату України, сукупний прибуток від послуг усіх видів зв'язку і телекомунікацій в 2002 р становив 10,7 млрд. грн, а в першому кварталі 2003 р – 2,875 млрд. грн. Цей ринок став найприбутковішим в Україні. Річні прибутки від цієї діяльності дорівнюють п'ятій частині бюджету країни. За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ), із року в рік сфера зв'язку та інформатизації стабільно демонструвала позитивне зростання доходів. У 2013 році доходи від надання послуг зв'язку та інформатизації склали близько 64 млрд. грн., показавши приріст майже на 2 млрд. грн., забезпечивши зростання більше ніж на 3,2 %. Більша частина доходів традиційно для українського ринку отримана від надання послуг у сфері зв'язку – 52,5 млрд. грн., і це майже на 221,3 млн. грн. більше, ніж у 2012

році. Порівняно з минулим періодом ці доходи склали 100,4 %. У сфері інформатизації ринок зріс майже на 17,5 % [Річний звіт про роботу НКРЗІ за 2013 р.

<http://www.nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=99&id=521&language=uk>].

Динаміка зміни прибутків на цьому ринку демонструє дійсні технологічні детермінанти сучасних соціальних концепцій.

*Чернишина Г.Г.
методист Навчально-наукового центру
інформаційного права та правових питань
інформаційних технологій ФСП НТУУ «КПІ»*

Шлях до інформаційного суспільства

Якщо ще 20-30 років тому для знаходження необхідної інформації студенти, викладачі, науковці та будь-які інші особи мусили присвячувати години, дні перебуванню у нескінчених рядах бібліотеки, то зараз, у 21 столітті, яке по праву називається інформаційним, все набагато простіше. Потрібні дані знаходяться натиском декількох клавіш.

Для розвитку сьогоденного, інформаційного, суспільство простувало декілька епох, наприклад, таких як: первісне суспільство, рабовласницький лад, феодальний та розвиток суспільства у напрямку капіталізму. Кожен етап мав свої як позитивні, так і негативні сторони, але з попередніх ступенів і було сформовано сьогоденне суспільство. Зрозуміло, що насамперед саме назва «інформаційне» зобов'язана значним кроком у напрямку ІТ, що дало суспільству безперешкодний доступ до різноманітної інформації.

Саме поняття «інформаційне суспільство» не зважаючи на досить «довге» існування є дискусійним. Багато провідних вчених висловлюють свої думки щодо даного поняття. Йому присвоюють такі назви як: епоха постмодернізму, пост-індустріальне, наукове, пост-нафтове.

Такі визначні вчені фахівці як В.М. Врижко, О.М. Гальченко, В.С. Цимбалюк дали наступне визначення поняттю «інформаційне суспільство»:

1. Суспільство, в якому більшість працівників займаються створенням, зібранням, відображенням, реєстрацією, накопиченням, збереженням і поширенням інформації, особливо її найвищої форми - знань;

2. Суспільство, в якому діяльність людей ґрунтується на використанні послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій та технологій зв'язку.[1]

Однак, можна визначити, що найбільш вдало було розкрито сутність «інформаційного суспільства» комісією Європейського Союзу у Білій Книзі (від англ. «White Paper») у 1993 році. Вони запропонували наступне визначення *"Інформаційне суспільство* - це суспільство, в якому діяльність людей здійснюється на основі використання послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій та технологій зв'язку".

Пізніше вищеназвана Комісія надала своє бачення суспільства, яке позиціонує себе інформаційним.

- суспільство нового типу, що формується внаслідок глобальної соціальної революції та породжується вибуховим розвитком і конвергенцією інформаційних та комунікаційних технологій;

- суспільство знання, тобто суспільство, в якому головною умовою добробуту кожної людини і кожної держави стає знання, здобуте завдяки безперешкодному доступу до інформації та вмінню працювати з нею;

- глобальне суспільство, в якому обмін інформацією не буде мати ні часових, ні просторових, ні політичних меж; яке, з одного боку, сприятиме

взаємопроникненню культур, а з іншого - відкриватиме кожному співтовариству нові можливості для самоідентифікації.[2]

В результаті аналізу зазначеного вище, постає логічне та очевидно необхідне питання щодо належності суспільства України до інформаційного.

Верховною Радою України у 1998 році був розроблений та прийнятий Закон України «Про Національну програму інформатизації України». Даний Закон визначає загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми інформатизації. Окрім прийняття названої Національної програми була ще не одна визначальна подія, направлена на просування України на шляху входження до інформаційного суспільства. Єдиною метою всіх заходів є стало формування чіткого плану, перспектив та можливості забезпечити сталий курс розвитку українського суспільства незалежно від плинності кадрів найвищих посадових осіб, а також змінюваності державного апарату. Однак, прийняття законів та указів хоча і таких, що відповідають вимогам сьогодні, не значить, що держава відразу стане інформаційним суспільством. Цьому повинна передувати кропітка праця: створення правдивих джерел інформації, навчання громадян користуванням технічними засобами доступу до інформації та їх подальшим застосуванням у повсякденному житті, а також інформаційна відкритість державних установ для доступу користувача.

Список використаної літератури:

1. [Электронный ресурс] – Режим доступа:
http://pidruchniki.com/18421120/politologiya/ponyattya_informatsiynog_o_suspilstva
2. White Paper // Growth, competitiveness, employment The challenges and ways forward into the 21st century// Germany, 5 December 1993. P 92.

КОНЦЕПЦІЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

З переходом людства від постіндустріального до інформаційного етапу розвитку широкого розповсюдження і впровадження у більшість сфер суспільного життя набули інформаційно-комунікаційні технології. Завдяки цьому з'явилася концепція електронної демократії. Електронна демократія (е-демократія, інтернет-демократія) – це забезпечення засад демократії за допомогою впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Відповідно до цієї концепції, Інтернет і інформаційно-комунікаційні технології виступають основним інструментом для забезпечення прав людей, в тому числі свободи слова, віросповідання, вираження думок, мирних зібрань. Дана концепція охоплює соціальні, економічні, культурні умови, які сприяють вільному розвитку и доступу до управління державою. Е-демократія повинна допомогти залучити якнайбільше громадян до управління державою і участі громадян для вирішення державних питань.

Появу концепції електронної демократії пов'язують з появою і розповсюдженням інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери суспільного життя, у тому числі в політичну. Термін «е-демократія» вперше з'явився у Сполучених Штатах Америки. Однак, на сьогодні від не має однозначного тлумачення. Рекомендація СМ / Res (2009) 1 Комітету міністрів державам-члена з приваду електронної демократії є першим міжнародним правовим документом, який встановлює стандарти у сфері електронної демократії. Рекомендації були підготовлені Спеціальною комісією з електронної демократії і були прийняті 18 лютого 2009 року. Цей документ пропонує для всіх європейських країн та інших зацікавлених сторін істотні керівні принципи при впровадженні електронної демократії. Це

супроводжується в пояснювальній записці рядом практичних інструментів [1].

Головним завданням концепції є електронна підтримка демократичних інститутів, демократичних процесів і поширення демократичних цінностей. Вона доповнює традиційні інструменти демократії і є взаємопов'язаною з ними.

Електронна демократія охоплює всі електронні засоби, що уможливають для громадян контроль діяльності лідерів/політиків у публічній сфері. Залежно від сфери, в якій демократичні начала потребують розвитку, е-демократія може використовувати різні методи: для забезпечення транспарентності політичного процесу; для збільшення прямого залучення й участі громадян; для поліпшення якості формування громадської думки шляхом створення нового простору інформації та її осмислення [2].

Складовими електронної демократії можна визначити:

- Електронне законодавство
- Електронний суд
- Електронні вибори
- Електронний референдум
- Електронні петиції
- Електронне опитування тощо.

Технології в сфері електронної демократії впроваджуються в різних країнах, серед яких США, Велика Британія, Естонія, Німеччина, та інші.

Вперше експеримент електронного голосування був проведений у 2000 р. у США, штаті Орегон. Повністю електронне голосування для всіх виборців практикується в Індії, Венесуелі, Бразилії. Так, в Індії електронне голосування за допомогою електронних виборчих ящиків (приборів на батарейках) було введено у 2004 р. [3]. В Естонії вибори за допомогою мережі Інтернет вперше були проведені в 2005 році. Сьогодні понад 70 % державних послуг надаються через Інтернет-портал [4].

В Україні функціонування власне електронних форм демократії практично не внормоване, однак існує певна нормативно-правова база, що регламентує розвиток інформаційного суспільства й уможливорює реалізацію певних принципів та інструментів е-демократії. В Україні це закони «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації», «Про інформацію», постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України.

Сьогодні в Україні реалізовані наступні елементи електронної демократії:

- електронне законодавство у частині публікування нормативно-правових актів після їх реєстрації та прийняття на офіційному сайті Верховної Ради;

- електронний суд - як Єдиний державний реєстр судових рішень та оперативний обмін інформацією в електронному вигляді між судовими установами;

- електронні звернення, петиції, консультації та анкетування;

- електронні державні реєстри;

- веб-сайти органів влади [5].

Одним з основних принципом реалізації концепції є впровадження і поширення інформаційно-комунікаційних технологій. А саме, необмежений доступ до мережі Інтернет і інших каналів зв'язку. Це фундаментальний принцип електронної демократії. Всесвітня павутина володіє певними властивостями, що дає змогу вважати її демократичною середою. Відсутність централізованого управління мінімізують цензуру. Люди можуть вільно виражати свої думки стосовно державної влади. Іноді звернення в мережі допомагають привернути увагу урядовців до певних проблемних питань. Надання адміністративних послуг за допомогою Всесвітньої мережі допомагають спростити процедуру і з'економити час.

Якщо Інтернет стане новим інструментом демократії, за допомогою якого люди можуть брати участь і впливати на демократичні процеси, необхідним стає те, що кожен, хто хоче, повинен незалежно від віку, статі, професії чи географічного положення мав фізичний доступ до нього, а також навички, щоб без зайвої допомоги користуватися послугами за допомогою мережі Інтернет. Саме тому, проблемою для реалізації концепції є цифрова нерівність.

Ще однією перешкодою в реалізації електронної демократії є питанням забезпечення безпеки в системах інтернет-голосування. Віруси і шкідливі програми можуть бути використані, щоб блокувати або перенаправляти голоси громадян. Відтоді, як ця загроза залишається, електронна демократія не зможе бути впроваджена, оскільки постійно буде існувати реальна загроза нанесень шкоди національній безпеці кожній окремій державі.

Електронна демократія – найбільш зручний і простий спосіб взаємодії уряду і громадян. В своїй доповіді 21 січня 2010 року Хіларі Клінтон підняла питання свободи комунікації в мережі Інтернет і ролі новітніх технологій в формуванні демократичних практик, що демонструє значущість концепції електронної демократії. Найважливішими питаннями, що стосуються впровадження електронної демократії є: ефективна участь громадян в управлінських процесах за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, доступ до голосування прийнятті рішень, кібер-безпека та захисту конфіденційних даних.

Підтвердженням важливості даного питання слугує ряд міжнародних і національних нормативно-правових актів.

Серед національних нормативно-правових актів, що стосуються реалізації концепції електронної демократії можна відзначити: Закони України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про електронну комерцію». Указ Президента «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів

державної влади», Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» та інші.

З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок, що реалізація концепції Е-демократії є надзвичайно важливою задля дотримання демократичних засад в умовах розвитку інформаційного суспільства. Інформаційно-комп'ютерні технології утворюють лише технологічну можливість удосконалення демократії, переходу демократії до більш високого її рівня. Але технології – це тільки інструмент, який використовують для урівноваження інтересів у суспільстві. Інформаційний спосіб життя передбачає наявність соціально активної особистості.

Соціальна активність громадян, їх можливість безпосередньо брати участь у формуванні офіційної позиції, формулюванні відповідної правової бази, здійсненні реального контролю над процесами перетворення рішень у життя фактично порушує монополію еліт на вирішення всіх важливих питань, що пов'язані з життєдіяльністю суспільства [3]. А це сприяє покращенню рівня життя, гармонізації суспільних відносин. Тому, реалізація даної концепції шляхом запозичення іноземного досвіду, розробки комплексу принципів, цілей і завдань, нормативно-правової бази, впровадження відповідних інформаційно-комунікаційних технологій і систем, забезпечення безпеки їх функціонування повинні стати одним з ключових завдань на шляху до формування інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. Council of Europe activities in the field of e-democracy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp
2. Розвиток електронної демократії в Україні. Відділ стратегій розвитку політичної системи. І. Сало. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://old.niss.gov.ua/Monitor/January2010/01.htm#_ftn1

3. Електронна демократія в сучасному світі: досягнення та проблеми. Міносян А. С., Чорна Н. В., Коршунова І. П. Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stattionline.org.ua/pravo/62/8624-elektronna-demokratiya-v-suchasnomu-sviti-dosyagnennya-ta-problemi.html>

4. Досвід Естонії у наданні електронних послуг населенню. Н. В. Васильєва. Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=650>

5. Електронна демократія в Україні. Що це? Олеся Архипська, Іван Пресняков, Олексій Хмара. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ti-ukraine.org/news/4661.html>

УДК 340.13

Володимир Фурашев
к.т.н, с.н.с., доцент

ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Чітке концептуальне визначення поняття «інформаційне суспільство», яке б відображало його сутність, на жаль, на даний час відсутнє.

Наприклад, «Всесвітній саміт з питань інформаційного суспільства (Женева 2003 – Туніс 2005)» у своїх «Підсумкових документах» визначає, що інформаційне суспільство – це «суспільство, орієнтовне на людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток, в якому кожний може створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися і обмінюватися ними, даючи змогу конкретним особам, громадам і народам повною мірою

реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму сталому розвитку і підвищувати якість свого життя».

А «Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства» (Окінава, 22 липня 2000 року) під поняттям «інформаційне суспільство» розуміє суспільство, економіка якого базується на інформаційних технологіях і яке соціально трансформується з метою допомогти індивідам та спільнотам використовувати знання та ідеї, що допомагає людям втілити їх потенціал та реалізувати їх прагнення.

Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» розуміє, що інформаційне суспільство - це таке суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищувати якість життя.

Можна навести ще досить багато варіантів визначення сенсу поняття «інформаційне суспільство», але необхідно, на погляд автора, виходити з того, що людство існує у суцільному інформаційному просторі, в якому кожна жива істота є інформаційною системою, елементарною (простою) або більш розвинутою (складною) та одночасно є джерелом і користувачем інформації. Навіть неживі суб`єкти природи, навколишнього середовища є джерелами інформації. Це – перше.

По-друге, найскладнішою інформаційною системою у сучасному світі є саме людина.

По-третє, важливість та цінність інформації, як суспільної, так й особистої, відома людству здавна. В епоху виникнення людства питання наявності або відсутності необхідної інформації було еквівалентом питання жити або померти. Тому з давніх часів зусилля людини, племені, суспільства концентрувалися, з одного боку, на отриманні необхідної інформації будь-яким способом, а з другого – на недопущенні витоку визначеної інформації.

Та саме головне, з розвитком людства, появою писемності шляхи та засоби як отримання, так й збереження інформації постійно розвивалися та вдосконалювалися. Кардинально ситуація почала змінюватись принципово з появою нових засобів комунікацій – телефонізації, радіомовлення, телебачення, засобів обчислювальної техніки, інформаційно-комунікаційних технологій.

Таким чином, можна стверджувати, що історія розвитку людства самим тісним чином пов'язана зі створенням, розвитком та постійним вдосконаленням інформаційно-комунікативних засобів.

Саме тому виникає питання – чому ми вводимо поняття «інформаційне суспільство», а не говоримо про розширення і поглиблення (у науковому та прикладному сенсі) процесів інформатизації?

Взагалі, на тему концептуального визначення поняття «інформаційне суспільство» можна довго розмірковувати, але, на основі аналізу міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актів та наукових публікацій, можна зрозуміти, що поняття «інформаційне суспільство» не передбачає сталого, на даний час, адміністративно-територіального устрою Землі.

Тобто такі поняття, як «держава», «кордон», «нація», «людина» та «суспільство» нікуди не зникають. Відповідно, і такі поняття, як «національна безпека», «державна безпека», «національні інтереси» також нікуди не зникають. Не зникають і поняття «прийняття рішення», «комерційна та особиста таємниця», «власність» та багато інших похідних понять, які характеризують життєдіяльність держави, суспільства, людини.

Вони не зникають, хоч і трансформуються у залежності від темпів та спрямованості розвитку та поширення інформаційно-комунікативних технологій.

У ході цього процесу роль інформації у суспільному житті постійно змінювалася в бік стрімкого зростання її значення. Останнім часом інформація перестає бути доступною лише для визначеного кола адресатів, зі

всіма наслідками, що витікають з цього. Вона стає доступнішою, глибше проникає у процеси організації та забезпечення життєдіяльності як конкретної людини, групи людей, так і всього суспільства.

В цьому криється як позитив, так й негатив у розвитку людини, та і всього суспільства.

З розвитком та поширенням інформаційно-комунікативних технологій людство стикається з новими, до цього часу невідомими, явищами, як інформаційні правопорушення, масове спотворення інформаційних масивів, кіберзлочинність, кібертероризм, хакерство та ін., ефективна боротьба з більшістю яких не під силу окремому суспільству, державі.

Саме найгірше те, що інформація починає впливати на людину на рівні не тільки свідомості, а й на рівні підсвідомості, тобто попри її волі. Інформація починає здійснювати домінуючий вплив на свідомість, поведінку людини та, відповідно, на суспільство в цілому.

Шлях вирішення питань запобігання та усунення можливих та реальних зазначених явищ полягає у поєднанні установчих і регуляторних та адміністративно-організаційних заходів (актів) із засобами, які дозволяють здійснювати протидію у тій самої «площині», у якій відбуваються дії порушення інформаційної безпеки, тобто програмних, технічних, телекомунікаційних та ін. засобах та методах, які забезпечують пошук, обробку, транспортування та збереження інформації.

Навряд хто буде заперечувати, що на наступний час існуючі норми і правила поведінки суб'єктів побудови інформаційного суспільства або середовища поширення та поглиблення процесів інформатизації досить суттєво відстають від темпів прогресу інформаційно-комунікативних технологій.

Саме тому, на перший план виходять завдання для світовій та національній правових систем, спочатку, вирівняти ці обидва процеси, а потім – забезпечити випереджаючий процес розробки та втілення у життя

норм і правил поведінки усіх суб'єктів створюємого інформаційного суспільства.

Це завдання, з одного боку, досить складне, а з другого – цілком реальне.

Для цього потрібно:

- постійний моніторинг і аналіз стану та тенденцій розвитку інформаційно-комунікативних технологій та їх складових;
- моделювання та прогнозування наслідків втилення їх у процеси життєдіяльності людини, суспільства, держави;
- напрацювання та пропонування суспільству превентивних норм і правил поведінки, які спроможні запобігти або усунути побічні негативні наслідки застосування нових або модернізованих інформаційно-комунікативних технологій або їх окремих складових.

Враховуючі природу, спрямованість та вплив інформаційно-комунікативних технологій, цілком зрозуміло, що досягнення визначеного прийняттого рівня вирішення питань безпеки в інформаційному суспільстві, на будь-якому етапі його становлення та розвитку, неможливо лише на національному рівні, навіть самої розвинутої та багатой країни світу.

Позитивний успіх вирішення цих проблем можна очікувати лише з умови консолідації зусиль майже всіх країн світу за активною участю науковців та практиків практично всіх галузей знань.

*Гордієнко С.Г.,
доктор юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕННЯМИ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

В першу чергу необхідно виказати вдячність організаторам за такий форум і можливість надати свої думки стосовно визначеної автором проблематики і її впливу на самореалізацію особистості в Україні.

Основною проблемою різноманітності та суперечливості зазначеного питання, на наш погляд, є неадекватність наукових та законодавчого визначень понятійно-категоріального апарату даної сфери, здоровому глузду та найновітнішим науковим доробкам.

В першу чергу, для його адекватного розуміння людиною і подальшого вжитку на практиці - потребує уточнення та однотипного застосування низка наукових категорій та понять, а саме: інформація, знання, безпека, держава, право, власність, інтелект, право власності, право інтелектуальної власності, діяльність, забезпечення, охорона, захист, режим тощо.

Керівництву держави, суспільству і окремо кожній особистості необхідне розуміння того, що інформаційне середовище планети та міждержавне **впливає, але не формує** у повному обсязі розуміння інформаційного середовища окремої держави.

Лише конкретні держави мають право формувати власні інформаційні: доктрину, політику, концепцію, стратегію та програми.

Перелік інших життєво-важливих для розвитку держави, суспільства і особи проблем ми приведемо з «прив'язкою до **інтелектуальної власності**.

Перша проблема: понятійно-категоріальний апарат нормативно-правових актів держави стосовно інтелектуальної власності застосовується у нормах права неоднаково, а його наукова обґрунтованість викликає сумніви.

Як раніше нами говорилося, за законодавством України серед законів України майже 20 документів, що декларують різного роду конфіденційну інформацію та «таємниці» і виділяють майже 40 різновидів інформаційних масивів, які мають різні критерії обмеження у доступі.

Серед такої інформації є інформація, яка складає об'єкти інтелектуальної власності з різними грифами обмеження у доступі.

Наведемо кілька прикладів.

1. Кількість НПА держави, які (у назві документу є слова «інформація», «інтелект») складає сотні документів (загальна кількість діючих нормативно-правових актів станом на 02 квітня 2007 року, які видані 122 відомствами, органами, організаціями, установами тощо України, окремо та спільно у яких в назві нормативно-правового акту є контекст слова «інформац» становить 3657 документів.

2. Загальна кількість діючих нормативно-правових актів станом на 02 квітня 2007 року, які видані 27 відомствами, органами, організаціями, установами тощо України окремо та спільно у яких в назві нормативно-правового акту є контекст слова «інтелект» становить 453 документи.

3. Станом на 02 квітня 2007 року в Україні нараховувалось 26 актів з контекстом «конфіденц інформац» у назві документу.

4. Станом на 02 квітня 2007 року існувало 15 документів з контекстом слова «банківськ таємн» у назві документу - **АКЦЕНТУЄМО - ТІЛЬКИ У НАЗВІ!!!**

В період, тільки з 25 травня 2006 року по 02 квітня 2007 року, тобто за один календарний рік, кількість документів з контекстом слова «таємниц» у назві виросла з 63 найменувань до 115, збільшившись практично у 2 рази.

Друга проблема: якість та рівень нормативно-правового регулювання діяльності різних органів та організацій, через таку кількість документів, які мають схильність їх роз'яснювати перед застосуванням на практиці у бік необхідний керівництву. Тобто порушується принцип виконання законів, які пояснюються та коментуються лише Конституційним Судом України.

Третя проблема – кількість державних органів та недержавних організацій, які беруть участь у забезпеченні безпеки інформаційних масивів, які складають об'єкти інтелектуальної власності та їх компетенція.

Так, у складі Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України минулого скликання був підкомітет з питань інноваційної діяльності і захисту інтелектуальної власності, у структурі судової влади – спеціалізована колегія суддів Вищого господарського суду України з розгляду справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності.

Подібні колегії також функціонують у складі господарських судів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя та апеляційних господарських судів, у Вищому господарському суді України й апеляційних господарських судах почали діяти спеціалізовані судові палати з розгляду справ у господарських спорах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності. Запроваджено також відповідну спеціалізацію суддів у місцевих господарських судах.

Сукупність органів виконавчої гілки влади, на наш погляд, які забезпечують діяльність у сфері охорони інтелектуальної власності, виглядає так:

- Міжвідомчий комітет з проблем захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності як постійно діючий орган при Кабінеті Міністрів України;

- Державна служба інтелектуальної власності;

- Консультативна рада з представників усіх творчих спілок України, відомих творчих діячів України та Апеляційну палату для розгляду в адміністративному порядку заперечень проти рішень за заявками на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем і позначення походження товарів, створену при Державній Службі інтелектуальної власності;

- Антимонопольний комітет України;

- Міністерство юстиції України;

- Міністерство внутрішніх справ України;

- Державна податкова адміністрація України;

- Державна митна служба України;

- Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації;
- Служба безпеки України.

Важливу роль у системі органів регулювання охорони інтелектуальної власності відіграють організації, що утворюють інфраструктуру діяльності в цій сфері: Український інститут промислової власності, Українське агентство з авторських і суміжних прав, Інститут інтелектуальної власності, Державне підприємство «Інтелзахист», Український центр інноватики патентно-інформаційних послуг, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності.

До структури організацій з регулювання охорони інтелектуальної власності слід віднести й *мережу недержавних організацій*, яка включає:

- творчі спілки (Національна спілка письменників України, Національна спілка театральних діячів України, Національна спілка кінематографістів України, Національна спілка художників України, Національна спілка майстрів народного мистецтва України, Національна спілка архітекторів України, Національна спілка композиторів України, Спілка фотохудожників України, Національна спілка журналістів України, Всеукраїнська спілка кобзарів, Спілка рекламистів України, Всеукраїнська музична спілка, Спілка дизайнерів України, Український фонд культури, Національна ліга українських композиторів);

- недержавні інституції (Всеукраїнська асоціація патентних повірених; Коаліція з питань захисту прав інтелектуальної власності (СІРК); Українська група Міжнародної асоціації з охорони промислової власності (AIPPI); Міжнародний центр правових проблем інтелектуальної власності (м. Київ); Антипіратський союз України; Українська юридична група; Авторсько-правове товариство, громадська організація «Всеукраїнське агентство авторів»).

На думку парламентарів до інституційної бази набуття, здійснення й захисту інтелектуальної власності належать наступні державні органи,

установи та структури, що наділені прямими і непрямими функціями та відповідальністю в сфері інтелектуальної власності, та судові органи.

Органи виконавчої влади:

1. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України;
2. Державна служба інтелектуальної власності України;
3. Міністерство внутрішніх справ України;
4. Державна фіскальна служба України;
5. Міністерство аграрної політики та продовольства України;
6. Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України;
7. Державне агентство земельних ресурсів України;
8. Міністерство охорони здоров'я України;
9. Міністерство культури України;
10. Державне агентство України з питань кіно;
11. Міністерство екології та природних ресурсів України;
12. Фонд державного майна України.

Державні органи зі спеціальним статусом:

1. Рада національної безпеки і оборони України;
2. Генеральна прокуратура України;
3. Служба безпеки України;
4. Антимонопольний комітет України;

Органи судової влади:

1. Верховний Суд України;
2. Вищі спеціалізовані суди;
3. апеляційні та місцеві суди.

Четверта проблема: явна неузгодженість об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) зазначених у законодавчих актах з переліком об'єктів, зазначених у Цивільному Кодексі України, яка породжує правову казуїстику (що хочу те і застосую!!! – «правове дишло»).

Ця проблема породжена невідповідністю **світових традиційних параметрів класифікації та розподілу ОІВ** (авторське право; патентне

право; засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг; нетрадиційні об'єкти; захист проти несумлінної конкуренції) **новітнім науковим доробкам:** духовна творчість (мистецтво); наукова творчість (загальнонаукові розробки, наукові розробки прикладного характеру на рівні науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт - НДДКР); науково-виробнича творчість (пов'язана з промисловістю, сільським господарством, іншими виробничими сферами людської діяльності на рівні налагодження випуску експериментальних партій наукоємної продукції); нетрадиційна сфера творчості (суміжні права, засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів або послуг, захист проти несумлінної конкуренції тощо).

П'ята проблема – якість та кількість «закритого» нормативно-правового регулювання сукупністю державних структур трансферу таємних технологій та технологій подвійного використання, які є ОІВ, або її структурними елементами та визначення їх компетенції виходячи не з інтересів керівництва окремих гілок державної влади (СЗР, СБУ, МО тощо), а відповідно до реальних потреб суспільства.

Шоста проблема – проблема власності (державна, недержавна, муніципальна та окремо взята власність держави, що перейшла у власність ФПГ).

Сьома проблема – відсутність переліку об'єктів інтелектуальної власності держави, у тому числі таємних, тобто пряме невиконання Указу Президента України від 27.04.2001 № 285 «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 червня 2002 р. N 321-р

Восьма проблема – відсутність якісних, науково-обґрунтованих методик оцінки інформаційних масивів та ОІВ (різниця між ними становить 30%) не дає змоги провести реальну оцінку вартості останніх і їх подальшого застосування у економічній діяльності, що призводить до суттєвих матеріальних втрат.

Останнє також стосується великої кількості документів на рівні наука, що знаходяться на нині не діючих підприємствах ОПК та народного господарства і мають грифи таємності (у тому числі), тобто відсутність ефективних методик оцінки інформаційних масивів придатних до оформлення в ОІВ на перспективу.

Таким чином, зазначена проблема не являється штучною, а реально існує в зазначених Вашим покірним слугою аспектах і потребує НЕГАЙНОГО вирішення на державному рівні. Адже людина може рахуватися вільною, лише коли вона поінформована адекватним, загальновідомим, загально застосовуваним і конкретним знанням.

*Бежвець А.М.
НТУУ «КПІ», старший викладач*

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Становлення та бурхливий розвиток інформаційного суспільства зумовлює появу нових та вдосконалення старих способів та засобів передачі інформації. Технологічною основою інформаційного суспільства є глобальні телекомунікаційні мережі, які набувають все більшого суспільно-економічного значення. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує можливість створення та зберігання інформації в електронній (цифровій) формі, що полегшує її передачу невизначеному колу користувачів (одержувачів) через розміщення в мережі Інтернет.

Незважаючи на велику кількість позитивних характеристик Інтернету як глобальної світової мережі, існує багато правових проблем, пов'язаних з його використанням. В першу чергу, це проблеми забезпечення інформаційної безпеки, попередження поширення інформації, що може створювати загрозу правам та інтересам фізичних і юридичних осіб, а також держави та

суспільства, захист інвестицій, здійснення підприємницької діяльності з наданням інтернет-послуг тощо.

Автор роботи пропонує сфокусуватися на проблемах охорони авторського права і суміжних прав в Інтернет-мережі, оскільки на сьогодні вони набувають найбільш масштабного вираження через існуючий в Інтернеті так званий звичай вільного поширення будь-якої інформації, яка стала відома особі. При цьому суб'єкт поширення не замислюється над правовим підґрунтям таких дій та наслідками, які можуть настати.

Через легкість відтворення об'єктів авторського та/або суміжних прав та швидкого доступу до них за допомогою Інтернет-мережі, щороку зростає кількість нелегального контенту, що негативно позначається не лише на майновому становищі правовласника, а й на іміджі країни та її економіці.

Уже кілька років поспіль Україна є одним з лідерів у Спеціальному списку 301 як країна з найбільш низьким рівнем захисту прав інтелектуальної власності, що може потягнути за собою відповідні економічні санкції. Тому сьогодні всі нормотворчі зусилля мають бути спрямовані на нейтралізацію негативних наслідків неправомірного використання об'єктів авторського права в електронному середовищі шляхом врегулювання цих відносин правовими засобами як на міжнародному, так і на національному рівнях.

З огляду на зазначене, першочерговим завданням є визначення кола відносин, що потребують регулювання, та підготовка ефективних правових рішень. Зокрема, слід враховувати складний суб'єктний склад таких відносин, в яких беруть участь користувач мережі, оператор зв'язку і власник інформаційного ресурсу. Проблема ускладнюється наявністю в цих відносинах іноземного елемента, оскільки перераховані вище суб'єкти нерідко перебувають під юрисдикцією різних держав.

Крім того, виникають процесуально-правові проблеми виявлення та доказування фактів порушення авторських прав в Інтернет-мережі, оскільки необхідно довести як сам факт порушення, його тривалість, а також

наявність (не усунення) на момент звернення. Зокрема, інформація, що міститься на сервері, дозволяє встановити зміст сайту на даний момент, але не доводить, що та ж інформація була на сайті і раніше; а скріншот веб-сторінки дозволяє встановити конкретний момент виявлення порушення, але не дає можливості визначити часовий проміжок порушення.

З метою врегулювання викладених вище проблем неодноразово розроблялися та подавалися до Верховної Ради України законопроекти «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет». Остання редакція законопроекту має на меті запровадження прозорого, передбачуваного та ефективного механізму припинення порушень авторського та/або суміжних прав в Інтернет-мережі, впровадження відповідальності власників веб-сайтів, а також інформаційних посередників за невиконання вимог щодо усунення порушень зазначених прав, визначає процедуру забезпечення доказів в Інтернеті шляхом внесення відповідних змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про авторське право та суміжні права», Закон України «Про нотаріат».

Так, законопроект пропонує створення ефективного, дієвого та швидкого механізму припинення порушень авторського та/або суміжних прав в Інтернет-мережі шляхом видалення або блокування (унеможливлення доступу) інформації, що їх порушує, в досудовому порядку, зокрема шляхом звернення правовласника (суб'єкта авторського та/або суміжних прав) до власника веб-сайту з відповідною скаргою.

Однак при цьому підставно відмітити, що не всі юристи погоджуються із запропонованою редакцією, вважаючи, що єдиною підставою для вчинення таких дій може бути лише рішення суду, що набрало законної сили. Оскільки не виключено, що досудовий порядок вирішення проблеми може перетворитися у позасудовий механізм блокування роботи конкурентів або інших «незручних» Інтернет-ресурсів.

Позитивним кроком є пропозиція внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення через запровадження відповідальності власників веб-сайтів та постачальників послуг хостингу, якщо ці суб'єкти були належним чином повідомлені про нелегальний характер інформації, але не вжили заходів щодо її видалення або блокування. Така відповідальність носить здебільшого майновий характер у вигляді накладення штрафу у значних розмірах.

Проривом в сфері забезпечення доказів в Інтернеті є положення законопроекту щодо внесення змін до Закону України «Про нотаріат», відповідно до яких нотаріус має право забезпечувати докази в Інтернеті на звернення заінтересованих осіб. Забезпечення доказів в Інтернеті здійснюється шляхом складення нотаріусом протоколу, що містить опис інформації, та до якого додаються документи, в яких зафіксована інформація, розміщена в Інтернеті. Законопроект не конкретизує, що це мають бути за документи, однак, на думку автора, мова йде, зокрема, про скріншот екрану та/або роздруківку з сайту, завірені нотаріусом.

Таким чином, імплементація в національне законодавство загальноприйнятих міжнародних правил в сфері охорони прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет шляхом прийняття законопроекту дозволить врегулювати проблему порушення авторського та/або суміжних прав в Інтернет-мережі на території України, зменшить кількість нелегального контенту в електронному середовищі, сприятиме поступовому викорененню такого явища як Інтернет-піратство, що значною мірою підвищить позитивний імідж України.

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ТА ІНШИХ РЕЧОВИХ ПРАВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сучасний етап розвитку нашої країни характеризується подальшим утвердженням, становленням і розвитком суспільних відносин в інформаційній сфері, подальшим впровадженням інформаційних технологій, а це, у свою чергу, обумовлює розвиток відповідного законодавства, що створює нормативно-правові засади розвитку інформаційних відносин та визначає наступні завдання на найближчу перспективу побудови в Україні інформаційного суспільства.

На сьогоднішній день, інформаційна сфера охоплює все більший обсяг різноманітних відносин, які виникають в суспільстві з того чи іншого приводу. В цьому контексті не є виключенням також відносини, пов'язані з функціонуванням в Україні інституту права власності та інших речових прав, чому в значній мірі сприяло прийняття Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та інших підзаконних нормативно-правових актів, виданих на розвиток правових положень зазначеного закону.

В.А. Баранов визначає інформаційну сферу як сукупність інформації та інформаційних ресурсів, інформаційної інфраструктури, суб'єктів, що здійснюють оборот інформації, тобто її створення, поширення (передавання), зберігання, використання та знищення, та забезпечують цей оборот, суспільних відносин, які при цьому виникають, системи її правового забезпечення, а також інституційної системи державного управління та регулювання цією сферою [1, с. 21-22].

У свою чергу з точки зору сучасних відносин права власності, інформація, на наш погляд, повинна розглядатися у двох аспектах: власне як об'єкт права

власності та як складова інформаційного ресурсу в якому фіксуються дані про відповідний об'єкт права власності. В цьому контексті варто навести думку про те, що на сучасному етапі відбувається значне розширення кола об'єктів права власності: поряд з речовими об'єктами з'являється значна кількість не речових (безтілесних) об'єктів, які розуміються як права, що мають вартість та грошову оцінку, але являють собою «ідеальний» майновий об'єкт не речового характеру; до таких об'єктів відносять об'єкти промислової, фінансової і комерційної інформації, зокрема інформацію [2, с. 174].

Проблеми захисту права власності та інших речових прав були і залишаються предметом вивчення праць багатьох вітчизняних вчених у галузі права, серед яких можна виділити окремі роботи О.В. Дзери, О.В. Кохановської, Н.С. Кузнєцової, В.В. Луця, Р.А. Майданника, О.А. Підпригори, Я.М. Шевченко та багатьох інших.

Питання пов'язані з визначенням інформаційної сфери та інформаційного суспільства досліджувалися у роботах І.В. Арістової, О.А. Баранова, І.Л. Бачило, К.І. Белякова, А.В. Лисенко, О.Г. Павельєвої, В.Г. Пилипчука та інших.

В той же час, звертає на себе увагу те, що у правовій науці проблеми пов'язані з захистом права власності та інших речових прав в інформаційній сфері досліджені не достатньо. На сьогоднішній день, питання захисту речових прав розглядаються здебільшого з загальних засад захисту цивільних прав, визначених Цивільним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Водночас, спеціальне законодавство, яке традиційно відноситься до джерел інформаційного права, вказані питання регулює недостатньо. Можна констатувати, що відповідні законодавчі акти здебільшого акцентують увагу на захисті особистих немайнових прав людини, зокрема захисті персональних даних, ніж на забезпеченні її майнових прав.

Проте, як зазначалося вище, тенденції подальшої інформатизації практично усіх суспільних відносин, потребують вивчення та розробки нових правових засад, покликаних гарантувати кожній особі захист її майнових прав в інформаційній сфері.

Відповідно до ст. 319 Цивільного кодексу України власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном на власний розсуд. Усім власникам забезпечуються рівні умови здійснення своїх прав [3].

Вказане положення, на нашу думку, є визначальним принципом реалізації особою свого права власності.

Одним з найвагоміших правил щодо здійснення права власності є положення про здійснення власником традиційних правомочностей із своїм майном на власний розсуд, тобто власник здійснює їх за власною волею і не зобов'язаний отримувати на це дозвіл інших осіб [4, с. 535].

Характерною тенденцією сьогодення є все більший обсяг реалізації власником своїх прав через інформаційні ресурси.

В контексті викладеного і в якості нагального прикладу, можна навести актуальні питання, пов'язані з роботою реєстрів речових прав, які активно функціонують в Україні протягом тривалого часу.

Зокрема, починаючи з 2013 року, наряду вже з існуючими реєстрами, розпочав роботу Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, що наразі став єдиною інформаційною базою, яка містить відомості про права та нерухоме майно та їх обтяжень. Даний реєстр покликаний замінити та поєднати у собі Державний реєстр іпотек, Єдиний реєстр заборон відчуження об'єктів нерухомого майна та Реєстр прав власності на нерухоме майно, який раніше перебував у віданнях БТІ.

В той же час, на практиці, з початком роботи Державного реєстру речових прав на нерухоме майно в ряді випадків почали виникати суттєві складнощі, що пов'язані з проблемами як захисту самої інформації, так і безпосередньо прав власності на об'єкти, інформація про які міститься в них, що зумовлює практичну й наукову необхідність комплексного дослідження відповідних

проблем. Наслідком вказаних проблем стають не лише судові спори, пов'язані з захистом майнових прав окремих осіб, а й в деяких випадках неправомірне позбавлення цих осіб прав на нерухоме майно.

Положення ч. 3 ст. 319 Цивільного кодексу України щодо забезпечення усім власникам рівних умов здійснення своїх прав, необхідно розуміти таким чином, що забезпечення таких умов покладається на державу та утворювані нею державні органи, а також органи місцевого самоврядування [4, с. 535]. Але зазначене, на наше переконання, може бути здійснено насамперед, через реалізацію відповідних наукових розробок у спеціальному законодавстві.

У цьому контексті варто окремо зауважити на необхідності проведення відповідних наукових досліджень на основі вже наявних наукових розробок, які стосуються загальних проблем захисту права власності та інших речових прав, що будуть присвячені питанням визначення та функціонування права власності та інших речових прав в інформаційній сфері.

Таким чином, дослідження правових проблем, пов'язаних із захистом права власності та інших речових прав в інформаційній сфері є важливим і актуальним, зважаючи на те, що в Україні практично відсутні комплексні фундаментальні наукові дослідження теоретичних, нормативних та організаційно-правових проблем захисту права власності в інформаційній сфері.

З огляду на подальші тенденції впровадження інформаційних технологій та розвитку відповідного законодавства, на основі вже проведених наукових досліджень, потребують окремого вивчення питання пов'язані з охороною та захистом права власності та інших речових прав саме в інформаційній сфері.

Список використаних джерел:

1. Баранов О.А. Правове забезпечення інформаційної сфери: теорія, методологія і практика: монографія/О.А. Баранов. – Київ: Едельвейс, 2014. – 434 с.

2. Дейнерштейн Ю.С. Правові механізми захисту права власності у контексті міжнародної практики // Проблеми права власності та інших речових в українській правовій системі: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Бердянськ, 1-2 листопада 2012 р). – Донецьк: Видавництво «Донбас», 2012. – 310 с.

3. Цивільний кодекс України//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст. 356.

4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т./За ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т. I. – 832 с.

Юдкова К.В.,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЯК ПЛАТФОРМА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІОННОГО СУСПІЛЬСТВА

Поняття «інформаційна система» не є абсолютно новим та не є похідним, як низка термінів, що виникла після створення спочатку ЕОМ, а потім комп'ютерів сучасного типу.

Сьогодні ми є свідками протікання процесу п'ятої хвилі інформаційної революції, пов'язаної із розвитком та розповсюдженням транскордонних, крос-регіональних, глобальних інформаційних систем та технологій. Після того, як суттєво зросла роль інформації та інформаційних ресурсів в житті кожної людини та суспільства в цілому, сама інформація та похідні стали

потужним та реальним ресурсом прогресу і, власне, способом забезпечення нормальної життєдіяльності людства.

Інформаційне суспільство оперує новими термінами та спирається на нові базиси: інформаційна інфраструктура, інформаційні потоки, мережі, контент, персоніфікація, системи, технології, маніпуляція. Організаційно-технологічною основою інфраструктури інформаційного суспільства є глобальні інформаційні мережі, однією з яких є Інтернет.

За часів, скажімо, стародавнього Єгипту, поняття організованої сукупності даних, фактів, історій та відомостей у вигляді інформаційної системи мало сферою свого використання бібліотечні, архівні каталоги та фонди, будь-які інші зібрання інформації. В таких випадках мали місце ручні інформаційні системи. Тобто такі системи, обробка інформації в яких здійснюється виключно за використання людського ресурсу. Такі системи характеризуються повною відсутністю сучасних технічних засобів обробки інформації.

Необхідно звернути увагу на той факт, що, вивчаючи інформаційні системи, слід розрізняти інформаційну систему технологічного характеру та інформаційну систему в її організаційному розумінні - інформаційно-організаційну систему. Електронна інформаційна система в будь-якому випадку вимагає участі в її функціонуванні певного персоналу - операторів, програмістів, а також розробки спеціальної технічної платформи, програмного забезпечення. Електронна інформаційна система є об'єктом діяльності, а також є (або може бути) об'єктом власності конкретних суб'єктів. В таких випадках регулювання відносин щодо використання електронних інформаційних систем здійснюється на підставі положень цивільного законодавства щодо питань власності з урахуванням обмежень, встановлених спеціальними галузевими нормативно-правовими актами.

Крім того, необхідно визначити різницю між, власне, комп'ютерами та інформаційними системами. Так, комп'ютери, оснащені спеціалізованими програмними засобами, є технічною базою й інструментом для інформаційних

систем. Інформаційна система, в свою чергу, не може існувати без суб'єктного оперативно-керуючого складу (персоналу) та організаційно-матеріальної бази (машини, технології, мережі).

Якщо проблеми формування технологічної інформаційної системи та її устрою, забезпечення роботи вирішуються на основі стандартів, сертифікації її елементів (наприклад, Постанова Правління Національного банку України від 17.06.2004 № 265 «Про затвердження положення про забезпечення безперервного функціонування інформаційних систем Національного банку України та банків України»), то організаційна інформаційна система одним із елементів (internal element) має безпосередньо суспільні відносини, а отже потребує правового регулювання. Крім того, тільки правові методи можуть забезпечити міцність і порядок зв'язків усіх суб'єктів, задіяних у створенні, формуванні, використанні інформаційної системи з урахуванням її технічних, технологічних і власне інформаційних характеристик.

Окрім того беззаперечного факту, що інформаційні системи є не тільки предметом вивчення і регулювання, а й сферою зародження і протікання нових суспільних відносин, існує і така характеристика інформаційних систем, як економічна необхідність їх розвитку та вдосконалення. Так, у сучасних умовах виробництво не може існувати і розвиватися без високоефективної системи управління, що базується на наймодерніших інформаційних технологіях. Постійно змінюються вимоги ринку, величезні потоки інформації науково-технічного, технологічного та маркетингового характеру вимагають від персоналу, наприклад, підприємства або групи компаній, яка відповідає за стратегію і тактику розвитку високотехнологічної промисловості швидкості і точності прийнятих рішень, спрямованих на отримання максимального прибутку при мінімальних витратах.

Таким чином, правильно побудовані, логічно визначені інформаційні технології у поєднанні із низкою інших елементів формують інформаційні організаційні системи сучасного типу.

Названі інформаційні системи покликані оптимізувати витрати, забезпечити швидке реагування виробництва на все зростаючі вимоги споживачів в умовах жорсткої ринкової конкуренції, а також встановити необхідний всебічний контроль над усіма центрами витрат, математичні методи аналізу, прогнозування і планування.

Інформаційна система, що будується, вирішує наступні завдання:

- досягнення внутрішньої єдності використовуваних показників;
- забезпечення максимальної актуальності інформації;
- індивідуалізація інформаційних потоків.

Для вирішення зазначених завдань автоматизується і стандартизується збір даних, формування звітів, аналіз вхідних даних, обробка поточної інформації, що призводить до можливості контролюючого суб'єкта оперативно реагувати на досягнення ключовими показниками певних порогових значень, що свідчать про кардинальні позитивні чи негативні зміни ситуації.

Крім того, інформаційні системи не організаційного, але технічного типу активно використовуються в сфері менеджменту, на всіх рівнях управлінської активності. З якою метою? З метою підтримки прийняття рішень.

Але, на жаль, достатньо часто спостерігається ситуація, коли суто управлінці не повною мірою розуміються на використанні інформаційних систем, а, навпаки, не-менеджери, які є дійсно експертами з побудови інформаційних систем різного рівня автоматизації – обмежено уявляють, в який спосіб такі системи можна використати. Можливо, доцільним є поєднання в одній особі індивідуумів, які відповідальні за прийняття рішень, - як користувачів інформаційних систем, так і технічних спеціалістів з розбудови інформаційних систем. Вищезазначене досягається шляхом вдосконалення освіти через впровадження розгалуженої системи спеціальних курсів в інформаційній сфері.

ІНФОРМАЦІЙНІ АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Автоматизація та створення інформаційних систем є на даний момент однією з найбільш ресурсовитратних галузей діяльності техногенного суспільства. Однією з причин активного розвитку даної галузі є те, що автоматизація служить основою докорінної зміни процесів управління, що грають важливу роль в діяльності людини і суспільства. Виникають системи управління, дія яких спрямована на підтримку або поліпшення роботи об'єкта за допомогою пристрою управління (комплекс засобів збору, обробки, передачі інформації та формування сигналів або команд).

Автоматизована інформаційна система (АІС) - сукупність програмно-апаратних засобів, призначених для автоматизації діяльності, пов'язаної зі зберіганням, передачею та обробкою інформації.[3]

Призначена для автоматизації процесів збирання та пересилання інформації про об'єкт керування, її перероблення та видавання керівних дій на об'єкт керування. [10] Таким чином, автоматизована інформаційна система (АІС) становить собою сукупність інформації, економіко-математичних методів і моделей, технічних, програмних, технологічних засобів і фахівців, призначена для обробки інформації та прийняття управлінських рішень.

Перед подальшим розглядом автоматизованих інформаційних систем необхідно звернути увагу на автоматизовані системи в цілому.

Так, автоматизована система (АС) - система, що реалізує інформаційну технологію виконання встановлених функцій за допомогою персоналу і комплексу засобів автоматизації [9].

АС реалізують інформаційну технологію у вигляді певної послідовності інформаційно пов'язаних функцій, завдань або процедур, що

виконуються в автоматизованому (інтерактивному) або автоматичному режимах.

Головною метою створення АС є не спрощення, а категоризація і стандартизація процесу який необхідно автоматизувати, що дозволяє забезпечувати стабільність роботи системи, прозорість її контролю та аналізу слабких місць і підстави для її розвитку або згортання (списання, заміни).

У разі правильної автоматизації діяльності організацій, вона полегшує прийняття рішень і зменшує необхідний час для вирішення проблем для керівників будь-якого рівня [4].

Автоматизована інформаційна система (АІС) - це людино-машинна система, що забезпечує автоматизовану підготовку, пошук і обробку інформації в рамках інтегрованих мережевих, комп'ютерних та комунікаційних технологій для оптимізації економічної та іншої діяльності в різних сферах управління.

У широкому сенсі інформаційна система є сукупність технічного, програмного та організаційного забезпечення, а також персоналу, призначена для того, щоб своєчасно забезпечувати належних людей належною інформацією [1].

Стандарт ISO / ІЕС 2382-1 дає наступне визначення: «Інформаційна система - система обробки інформації, що працює спільно з організаційними ресурсами, такими як люди, технічні засоби та фінансові ресурси, які забезпечують і розподіляють інформацію» [2].

У кожному разі основним завданням ІС є задоволення конкретних інформаційних потреб в рамках конкретної предметної області. Сучасні ІС де-факто неможливо уявити без використання баз даних, тому термін «інформаційна система» на практиці зливається за змістом з терміном «система баз даних».

Сучасне розуміння інформаційної системи припускає використання в якості основного технічного засобу переробки інформації персонального комп'ютера.

Структуру ІС становить сукупність окремих її частин, що називаються підсистемами. Підсистема - це частина системи, виділена за будь-якою ознакою.

АС складається з двох підсистем: функціональної і забезпечувальної. Функціональна частина АС включає в себе ряд підсистем, що охоплюють вирішення конкретних завдань планування, контролю, обліку, аналізу та регулювання діяльності керованих об'єктів. У ході аналітичного обстеження можуть бути виділені різні підсистеми, набір яких залежить від виду підприємства, його специфіки, рівня управління та інших факторів. Для нормальної діяльності функціональної частини АС до її складу входять підсистеми, які забезпечують частини АС (так звані «забезпечувальні підсистеми»).

Класичними прикладами автоматизованих інформаційних систем є банківські системи, автоматизовані системи управління підприємствами, системи резервування авіаційних або залізничних квитків і т. д.

Основною причиною створення і розвитку АІС є необхідність ведення обліку інформації про стан і динаміку об'єкта, якому присвячена система. На підставі інформаційної картини, створеної системою, керівники різного ланки можуть приймати рішення при керуванні з метою вирішення поточних проблем.

Облікові дані системи можуть бути піддані автоматичній обробці для подальшого тактичного і стратегічного аналізу з метою прийняття управлінських рішень більшого горизонту дії.

Побічними, можливими, але не гарантованими ефектами від використання системи можуть виступати:

- підвищення продуктивності роботи персоналу;
- зниження трудомісткості і напруженості праці персоналу;
- зниження кількості помилок у діях персоналу;
- поліпшення якості обслуговування клієнтів.

Яка-небудь однозначна і загальноприйнята класифікація АІС відсутня. Системи поділяють на примітивні елементарні (для них будуються автоматичні системи управління) та великі складні. Так як великі і складні системи мають властивість неосяжності, то їх можна розглядати з кількох точок зору. Отже, класифікаційних ознак теж багато.

Класифікувати АІС можна:

1) За рівнем

- Загальнодержавна автоматизована система (ЗДАС)
- Автоматизована система управління (АСУ) Галузі;
- АСУ Виробництва;
- АСУ Цеху;
- АСУ Ділянки;
- АСУ ТП (технологічного процесу).

При цьому залежно від рівня обслуговування виробничих процесів на підприємстві сама АІС або його складова частина (підсистеми) можуть бути віднесені до різних класів:

- Клас А: системи (підсистеми) управління технологічними об'єктами та / або процесами.

- Клас В: системи (підсистеми) підготовки та обліку виробничої діяльності підприємства.

- Клас С: системи (підсистеми) планування та аналізу виробничої діяльності підприємства.

Системи (підсистеми) класу А - системи (підсистеми) контролю і управління технологічними об'єктами та / або процесами, об'єктами контролю та управління такої системи виступають: технологічне обладнання; датчики; виконавчі пристрої та механізми.

Системи класу В - це системи (підсистеми) підготовки та обліку виробничої діяльності підприємства. Системи класу В призначені для виконання класу задач, що вимагають безпосередньої участі людини для

прийняття оперативних (тактичних) рішень, що впливають на обмежене коло видів діяльності або невеликий період роботи підприємства.

Класичними прикладами систем класу В можна вважати:

MES - Manufacturing Execution Systems (системи управління виробництвом);

MRP - Material Requirements Planning (системи планування потреб у матеріалах);

MRP II - Manufacturing Resource Planning (системи планування ресурсів виробництва);

CRP - C Resource Planning (система планування виробничих потужностей);

CAD - Computing Aided Design (автоматизовані системи проектування - САПР);

CAM - Computing Aided Manufacturing (автоматизовані системи підтримки виробництва);

CAE - Computing Aided Engineering (автоматизовані системи інженерного проектування - САПР);

PDM - Product Data Management (автоматизовані системи управління даними);

SRM - Customer Relationship Management (системи управління взаємовідносинами з клієнтами);

всілякі облікові системи і т.п.

Системи класу С - це системи (підсистеми) планування та аналізу виробничої діяльності підприємства. Системи класу С призначені для виконання класу задач, що вимагають безпосередньої участі людини для прийняття стратегічних рішень, що впливають на діяльність підприємства в цілому.

Класичними прикладами систем класу С можна вважати:

ERP - Enterprise Resource Planning (Планування Ресурсів Підприємства);

IRP - Intelligent Resource Planning (системами інтелектуального планування);

АСУП;

2) За типом прийнятого рішення:

Інформаційно-довідкові системи, які просто повідомляють інформацію («експрес», «сирена», «09»);

Інформаційно-дорадча (довідкова) система, являє варіанти і оцінки за різними критеріями цих варіантів;

Інформаційно-управляюча система, вихідний результат не порада, а керуючий вплив на об'єкт.

3) За типом виробництва:

АСУ з дискретно-безперервним виробництвом;

АСУ з дискретним виробництвом;

АСУ з безперервним виробництвом.

4) За призначенням:

Військові АСУ;

Економічні системи (підприємства, контори, керуючі владні структури);

Інформаційно-пошукові системи.

5) За напрямками людської діяльності:

Медичні системи;

Екологічні системи;

Системи телефонного зв'язку [8].

Основні функції можна розділити на дві великі групи:

1) збір і оцінка даних технічного процесу - моніторинг;

2) управління деякими параметрами технічного процесу.

Моніторинг процесу або збір інформації про процес - це основна функція, притаманна всім системам управління. Моніторинг - це збір значень змінних процесу, їх зберігання і відображення у відповідній для людини-

оператора формі. Моніторинг є фундаментальною властивістю всіх систем обробки даних.

Моніторинг може бути обмежений лише висновком первинних чи опрацьованих даних на екран монітора або на папір, а може включати більш складні функції аналізу і відображення. Наприклад, змінні, які не можна безпосередньо виміряти, повинні розраховуватися або оцінюватися на основі наявних вимірювань. Інший класичної рисою моніторингу є перевірка, що виміряні або розраховані значення знаходяться в допустимих межах.

Управління - це функція, зворотня моніторингу. У прямому розумінні управління означає, що команди ЕОМ надходять до виконавчих механізмів для впливу на фізичний процес. У багатьох випадках на параметри процесу можна впливати тільки опосередковано через інші параметри управління.

Система, яка діє автономно і без прямого втручання оператора, називається автоматичною. Система автоматичного управління може складатися з простих контурів управління (одного для кожної пари вхідних і вихідних змінних процесу) або з більш складних регуляторів з багатьма входами і виходами [5].

Під системою розуміють будь-який об'єкт, який одночасно розглядається і як єдине ціле.

Інформаційна система - це взаємопов'язана сукупність засобів, методів і персоналу, що використовуються для зберігання, обробки та видачі інформації в цілях досягнення поставленої мети.

Узагальнюючи вищенаведене, можна визначити, що впровадження в дію автоматизованих інформаційних систем на підприємствах, організаціях та установах дає змогу швидко складати необхідні документи та звіти, знаходити необхідні дані в автоматизованій системі.

Автоматизація системи певної організації дає змогу:

- забезпечувати повну відповідність номенклатури об'єктів обліку необхідному рівню узагальнення інформації;
- автоматизувати процес відображення господарських операцій на

машинних носіях;

- підвищити оперативність обліку;
- зменшити трудомісткість алгоритму складання балансу та звітності
автоматизувати процес розрахунків показників;
- здійснювати введення інформації на місці її виникнення;
- спростувати схему документообігу на підприємстві;
- раціоналізувати працю персоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. William S. Davis, David C. Yen. The Information System Consultant's Handbook. Systems Analysis and Design. CRC Press, 1998. - ISBN 0849370019

Information system: a set of hardware, software, data, human, and procedural components intended to provide the right data and information to the right person at the right time.

2. Стандарт ISO / IEC 2382-1

3. <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/334809>

4. http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/101791#cite_ref-6

5. Уилсон С., Мэйплс Б., Лэндгрейв Т. Принципы проектирования и разработки программного обеспечения. - М.: Русская Редакция, 2005. - 249 с.

6. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли. - М.: ЭКСМО-Пресс, 2005. - 73 с.

7. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке. - М.: Вильямс, 2006. - 153 с.

8. Когаловский М.Р. Перспективные технологии информационных систем. — М.: ДМК Пресс; Компания АйТи, 2003. — 288 с. — ISBN 5-94074-200-9

9. ДСТУ 2941-94 Розроблення систем. Терміни та визначення

10. ДСТУ 2226-93 Автоматизовані системи. Терміни та визначення.

СИСТЕМА КОНФІДЕНЦІЙНОГО ЗВ'ЯЗКУ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ефективний механізм правового регулювання усіх суспільних відносин як одна із провідних задач функціонування інституту держави потребує не тільки створення декларативних положень, але і побудову фундаментального базису контролю для можливої реалізації останнього.

Перш за все, враховуючи стрімкий глобальний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) та їх входження в суспільне життя, питання безпеки створення, поширення, використання інформації є неабияк важливим, оскільки неправомірні дії на певній стадії інформаційного циклу може завдати шкоди не лише індивіду, а що більш важливе – суспільстві, державі, країні, нації.

Вітчизняна та закордонна наука сьогодні досліджує доволі дискусійне питання переходу соціуму на новий рівень, чим прогнозує появу чи, швидше, вже наявність нового, більш прогресивного класу організації людей – інформаційного суспільства.

Воно відрізняється від сьогоденного суспільства, у якому домінують традиційна промисловість і сфера послуг тим, що інформація, знання, інформаційні послуги і всі галузі, пов'язані з їх виробництвом (телекомунікаційна, комп'ютерна, телевізійна), зростають швидкими темпами і являються джерелом нових робочих місць.

Процес розвитку інформаційних технологій як невід'ємної складової функціонування такого суспільства у світі є незворотним, проте ним охоплені далеко не всі країни. Висока щільність інформації, інтенсивність

розвитку і використання нових інформаційних технологій приходиться сьогодні на США, країни ЄС і Японію (В Японії існує державна програма «Електронна Японія» з 1980-х рр.). Навіть у розвинутих країнах суспільство є ще далеким від того, щоб у повній мірі стати інформаційним. З'являються нові проблеми, що виникають у ході становлення глобального інформаційного суспільства – цифрова нерівність, національна, регіональна і міжнародна інформаційна безпека, що потребує тісної міжнародної співпраці, направленої на те, щоб гарантувати доступ до глобальної інформаційної інфраструктури кожному члену суспільства. Успішність вирішення цих проблем являється одним із факторів, що впливають на розвиток глобального інформаційного суспільства [2].

І насамперед, початковий етап реформування системи інформаційної безпеки повинен стосуватись інформатизації органів державної влади, органів місцевого самоврядування як суб'єктів, що акумулюють інформацію в тих чи інших базах даних.

Одним із шляхів охорони безпеки функціонування інформаційного циклу в інформаційному просторі є запровадження Національної системи конфіденційного зв'язку, що дозволить зберегти дані чи відомості на будь-якому етапі від неправомірних посягань. В Україні сьогодні вже існують нормативно-правові акти, регулюючі дане питання, зокрема Закон України «Про Національну систему конфіденційного зв'язку» від 10.01.2002 р. №2919 – III та Постанова Кабінету Міністрів «Деякі питання організації міжвідомчого обміну інформацією в Національній системі конфіденційного зв'язку» від 14 травня 2015 р. № 303.

Вищезгаданий закон визначає Національну систему конфіденційного зв'язку як сукупність спеціальних телекомунікаційних систем (мереж) подвійного призначення, які за допомогою криптографічних та/або технічних засобів забезпечують обмін інформацією з обмеженим доступом, крім

інформації, що становить державну таємницю в інтересах органів державної влади та органів місцевого самоврядування, створюють належні умови для їх взаємодії в мирний час та у разі введення надзвичайного і воєнного стану [1].

Метою існування такої системи є забезпечення обміну відкритою, службовою та конфіденційною інформацією між суб'єктами та/або абонентами систем НСКЗ і її захисту; забезпечення взаємодії між інформаційними (інформаційно-телекомунікаційними) системами (мережами) органів державної влади та органів місцевого самоврядування, військових формувань, державних органів, державних підприємств, установ та організацій; надання ресурсу спеціальної транспортної мережі НСКЗ для забезпечення функціонування спеціальних інформаційних (інформаційно-телекомунікаційних) систем (мереж) суб'єктів НСКЗ [3].

Таким чином, розвиток інформаційного суспільства, його ефективність та прогрес напряму залежить від законодавчого забезпечення контролю та безпеки створення, передачі, поширення інформації, що становить цінність для як для цілої вищезгаданої організації соціуму, так і для окремого індивіда, і посягання на даний об'єкт (інформацію) спричинить шкоду морального чи матеріального характеру. Національна система конфіденційна зв'язку є тим важливим кроком до здійснення такого завдання. В зв'язку із тим, що запровадження такої системи перебуває на ранній стадії розвитку, варто вважати за необхідне синтезувати положення вищезазначених нормативно-правових актів, а також більш повно задекларувати відповідальність за порушення такого законодавства.

Список використаних джерел:

1. Про Національну систему конфіденційного зв'язку: Закон України від 10.01.2002 р. №2919 – III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 15, ст.103

2. Пожуєв В.І. Глобальне інформаційне суспільство як новий соціальний та економічний феномен ХХІ століття [Електронний ресурс] / В.І. Пожуєв // Гуманітарний вісник ЗДІА – 2013. - № 52 – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/visnyk_52_5.pdf

3. Деякі питання організації міжвідомчого обміну інформацією в Національній системі конфіденційного зв'язку: Постанова Кабінету Міністрів від 14 травня 2015 р. № 303 // Офіційний вісник України № 42, стор. 38, стаття 1302, код акту 77016/2015

Товстюк К.І.,

Факультет соціології і права НТУУ «КПІ»

ДЕКЛАРАЦІЯ РАДИ ЄВРОПИ «ПРО СВОБОДУ СПІЛКУВАННЯ В ІНТЕРНЕТ» ЯК НОРМАТИВНА ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБІГУ ІНФОРМАЦІЇ

Спілкування для суспільства – це основа обміну інформацією. Форми спілкування можуть бути доволі різними. Якщо ще сто років тому людство пером виводило каліграфічно листи, то сьогодні такий процес відійшов у минуле. Введення у широке використання інформаційно – телекомунікаційних технологій змінило назавжди уявлення людей про процес обміну інформацією.

В контексті вище сказаного можна додати те, що одним з основних засобів зв'язку сьогодні стає мережа Інтернет. Проблема, яка виникає на тлі такого швидкого розвитку інформаційно – комунікаційних технологій – це регулювання відносин, що виникають при спілкуванні в мережі Інтернет.

Інтернет - всесвітня комп'ютерна мережа, що слугує основою для поширених засобів обміну інформацією, таких як всесвітня павутина, електронна пошта, Інтернет-телефонія та ін. Інтернет об'єднує численні

комп'ютерні підмережі, що використовують протоколи передачі даних TCP/IP [4].

Спілкування в Інтернет – це Інтернет-комунікація, тобто передача інформації від однієї людини до іншої за допомогою всесвітньої комп'ютерної мережі. Оскільки виникають певного роду суспільні відносини, то необхідно запроваджувати їх регулювання. Так, задля вирішення даного питання 28 травня 2006 року у Страсбурзі була прийнята Декларація Ради Європи «Про свободу спілкування в Інтернет».

Основною ціллю даної Декларації є встановлення найважливіших умов використання мережі Інтернет у країнах Європи. Це положення відображується в семи принципах, проголошених в документі:

- перший принцип проголошує неможливість встановлення контролю щодо змісту інформації на Інтернет-ресурсах в більшій мірі, ніж це стосується інших форм обігу інформації;

- країни члени повинні заохочувати саморегуляцію або спільну регуляцію стосовно змісту (контенту) поширюваного в Інтернет [1];

- заборона обмежень з боку держави по відношенню до доступу до мережі Інтернет і її контенту;

- сприяння держави в області використання Інтернет – контенту;

- плюралізм в системі пропозиції послуг через Інтернет. При цьому, держава повинна створити однакові умови доступу до телекомунікаційних мереж національного та міжнародного характеру усім постачальникам таких послуг;

- обмеження відповідальності постачальників послуг за зміст (контент) в Інтернет [1];

- можливість користувача Інтернет залишитись анонімним при наявності у нього такого бажання і обов'язок держави забезпечувати таку конфіденційність.

Сукупність таких принципів задає вектор розвитку інформаційної політики. Передумовою її створення стало перешкоджання в доступу до

Інтернет з різноманітних мотивів, які суперечать принципам демократичного розвитку. Тому, створення даного документу мало на меті вирішити такі питання. Проте, варто зазначити, що Декларація має рекомендаційний характер, тобто для введення положень в дію необхідно закріпити принципи на рівні норм національного законодавства.

Якщо говорити про регулювання свободи комунікацій саме в Україні, то тут необхідно зазначити декілька основних моментів. Перш за все, кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, що включає можливість збирати, зберігати та поширювати інформацію [2]. Це правило поширюється на будь-які форми комунікації, в тому числі – і на спілкування в мережі Інтернет.

Проте, виникає питання, щодо більш повного регулювання даного аспекту. Справа в тому, що на сьогоднішній день в Україні не прийнято жодного нормативно – правового документу, котрий був би повністю присвячений проблематиці регулювання відносин при використанні мережі Інтернет, що сьогодні стала частиною життя більшості громадян.

Є закон, котрий торкається лише технічного аспекту - Закон України «Про телекомунікації». В ньому регулюються питання щодо загального доступу населення до таких ресурсів, забезпечення конкурентного ринку. Проте, якщо говорити про нормативне закріплення інших принципів Декларації в українському законодавстві – то чітко встановленого регулювання сьогодні не існує, що породжує безліч проблем з контентом і його змістом.

Отже, Декларації Ради Європи «Про свободу спілкування в Інтернет» - це необхідна основа для забезпечення регулювання відносин щодо використання мережі Інтернет. Проте, її рекомендаційний характер значно уповільнює процес запровадження таких принципів в життя. Для уникнення проблем щодо перешкоджання доступу до Інтернет необхідно зробити такі принципи основними та обов'язковими у розвитку кожної держави в інформаційній сфері.

Якщо говорити про нашу державу – то дана Декларація може стати основою для створення власної нормативно – правової бази, котра б регулювала відносини щодо комунікації в мережі Інтернет. Швидкий розвиток такого способу обміну інформацією викликає необхідність відповідного регулювання з боку держави. Використання принципів, закріплених у Декларації – це не лише база для створення українського законодавства, а й показник того, що наша держава орієнтується, перш за все, на європейські демократичні стандарти.

Список використаної літератури:

1. Декларація про свободу комунікацій в Інтернет [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://medialaw.org.ua/library/deklaratsiya-pro-svobodu-komunikatsij-v-internet/>– Назва з екрану.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Закон України "Про телекомунікації" від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV // Відомості Верховної Ради України - 2004. - № 12. - Ст. 155.
4. Новітній онлайнний словник української мови (2013) [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://sum.in.ua/f/internet/>– Назва з екрану.

Аль-Мзіраві Н. К.,

Факультет соціології і права НТУУ «КПІ»

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Наприкінці ХХ століття значно підвищилася активність розвитку комп'ютерних технологій і пов'язаних з ними нових носіїв інформації, які забезпечують більш високу інформаційну ємність, оперативність

тиражування та розповсюдження документів, меншу вартість їх виробництва, можливість актуалізації даних і відтворення мультимедійної інформації.

Даний процес в суспільстві затвердився під терміном «інформатизація». Під інформатизацією суспільства ми розуміємо повсюдне впровадження заходів, що спрямовують свою діяльність на забезпечення повного і своєчасного використання достовірної інформації, узагальнених знань у всіх соціально значимих видах людської діяльності.

Інформатизація – об'єктивний і закономірний етап, через який в тій чи іншій формі повинно пройти кожне суспільство, яке вступило на шлях інтенсивного розвитку. Сучасна інформатизація – це глобальний процес, який пов'язаний з кардинальними змінами структури і характеру світового і соціального розвитку, з переходом до нових поколінь наукомістких технологій, технічних систем, матеріалів, а також нових видів інформаційного обміну, які дозволяють вирішальним чином змінювати характер праці і умови життя людини. Національна програма інформатизації визначає стратегію розв'язання проблеми забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-економічної, екологічної, науково-технічної, оборонної, національно-культурної та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення.

Інформатизація охоплює коло поточних і перспективних проблем – економічних, організаційних, соціальних, розвиток культури та освіти, діяльності всіх ланок соціального управління, кожної ланки господарювання.

Цей процес сприяє забезпеченню національних інтересів, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукоємних виробництв та високих технологій, зростанню продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних відносин, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства. Тому питання державного регулювання сфери

інформатизації стає усе більш актуальним та важливим для життя суспільства та держави

В усіх сферах діяльності людини інформатизація дозволяє активно і широко застосовувати все багатство інтелектуального наслідування і уроків розвитку нашого суспільства. З цією метою все ширше розгортається використання інформаційних технологій в усіх сферах людської діяльності, як від проведення референдумів, опитування суспільної думки за різними аспектами життя суспільства, впровадження інформаційно-довідкових систем в різноманітних галузях.

Інформаційні технології стали широко застосовуватись в сфері відпочинку і розваг, бібліотеках і музеях. За допомогою інформаційних технологій в галузі медицини значно підвищилася якість обслуговування. В галузі освіти вони створюють умови для безперервної освіти, розвитку індивідуальних форм і інтенсифікації технологічних процесів навчання.

Сучасні процеси глобалізації економіки та цивілізаційної трансформації суспільства характеризуються утворенням єдиного світового інформаційно-комунікаційного простору.

Безперечно, людина, її права і свободи є головною метою сучасної цивілізації, а техніка, технології, наука, освіта, інформація — засобами досягнення цієї мети. Але підготовлена робоча сила — є не що інше, як наслідок соціалізації індивідів, досягнення ними відповідної системи знань та навичок, як сукупності певної технологічної інформації. Тому наукова діяльність, знання, інформація та можливості розповсюдження і, особливо, захисту інформації мають особливе значення у збереженні і розвитку соціального досвіду та суспільства.

Для будь-якого суспільства діяльність у сфері інформації є засобом його життєдіяльності. Аналіз практики регулювання державою інформаційної сфери суспільства інших країн дозволяє виокремити низку напрямів, до яких відносяться: заохочення конкуренції та боротьба з монополізмом; забезпечення права і технічних можливостей на доступ до інформаційних

ресурсів; організація безпеки та боротьба із злочинами у цій сфері; забезпечення свободи слова; захист національної культурної спадщини; охорона інтелектуальної власності; контроль за використанням інформаційних технологій у державних установах; цензура в глобальних комп'ютерних мережах та деякі інші.

Діяльність держави у сфері інформатизації пов'язана зі створенням, розповсюдженням, використанням, зберіганням, збиранням та обробкою об'єктів сфери інформатизації, а також наданням послуг з їх використанням. До об'єктів сфери інформатизації відносяться інформаційні технології, продукти та ресурси.

Головною метою функціонального впливу держави у сфері інформатизації згідно з Національною програмою інформатизації є створення необхідних умов для забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією шляхом широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави. Одним із важливих завдань держави є розробка стратегії вирішення організаційних, нормативно-правових і технологічних аспектів проблеми формування національних інформаційних ресурсів, до яких відноситься вся документована інформація, що зберігається у різних інформаційних системах (базах і банках даних, бібліотеках, архівах та ін.). Для забезпечення оперативності, достовірності, доступності та конфіденційності інформації в органах державної влади, а також підвищення ефективності та досягнення якісно нового рівня прийняття рішень в системі управління країною держава має створити інтегровану інформаційно-аналітичну систему (ІАС) органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

В Україні процес інформатизації здійснюється згідно з Національною програмою інформатизації, яка визначає стратегію розв'язання проблеми забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-

економічної, екологічної, науково-технічної, оборонної, національно-культурної та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення.

Національна програма інформатизації визначає такі основні напрями інформатизації:

- розроблення політики та організаційно-правового забезпечення інформатизації;
- формування національної інфраструктури інформатизації;
- інформатизація стратегічних напрямів розвитку державності, безпеки та оборони;
- інформатизація процесів соціально-економічного розвитку;
- інформатизація пріоритетних галузей економіки;
- інформатизація фінансової та грошової системи, державного фінансово-економічного контролю;
- інформатизація соціальної сфери;
- інформатизація в галузі екології та використання природних ресурсів;
- інформатизація науки, освіти і культури;
- міжнародне співробітництво.

У зв'язку із фінансово-економічною кризою та її проявами в Україні, у 2008-2010 роках відбувалось і відбувається поглиблення процесу інформатизації, розвиток усіх його напрямів. Як наслідок, відбувається розвиток інформаційного суспільства, формування сучасної інформаційно-комунікаційної інфраструктури країни та створюються передумови надання державних інформаційних та адміністративних послуг електронними

засобами з метою підвищення добробуту та життєдіяльності громадян і стимулювання росту економіки

Література:

1. Закон України “Про Національну програму інформатизації”
2. Поняття інформатизації [Електронний ресурс]: сайт/ Закарпатська обласна державна адміністрація. – 26.04.2007. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/main/ua/publication/content/1474>.
Тимченко, В.І. Функції держави із забезпечення прав людини у сфері інформатизації та інформації [Електронний ресурс]: сайт/ В.І. Тимченко. – 2008. – Режим доступу: <http://www.edu-network.sumy.org>.

Кабанець О.О.,
Факультет соціології і права НТУУ «КПІ»

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ**

Розвиток і всебічне проникнення інформаційно-комунікативних технологій (далі ІКТ) у всі сфери суспільного і державного життя – є передумовою для економічного і соціального розвитку держави і суспільства.

Хоча на сьогодні ми маємо багато різноманітних міжнародно-визнаних правових інститутів, процес становлення України як правової демократичної держави триває. Саме тут і постає проблема дієвості, результативності інституту державної служби, а найголовніше – використання в забезпеченні своєї діяльності ІКТ.

У широкому розумінні поняття державного управління поширюється на всі три гілки влади — виконавчу, законодавчу і судову, а у вузькому —

тільки на виконавчу. В цьому випадку розглядатимемо державне управління у вузькому значенні як політико-адміністративну діяльність [1].

Оскільки вирішення проблем, задоволення потреб сучасного суспільства і забезпечення ефективності роботи державного апарату можна забезпечити тільки, використовуючи сучасні засоби, впровадження ІКТ в державне управління дозволить вирішити більшість існуючих проблем або полегшити їх подолання.

Ефективність роботи системи державного управління визначається трьома складовими:

- ефективністю взаємодії з громадянами і підприємствами;
- ефективністю внутрішньої роботи кожної установи окремо;
- ефективністю взаємодії органів влади між собою.

З об'єктивної точки зору, ІКТ не вирішують всіх існуючих проблем в державному управлінні, але з їх допомогою можливе істотне підвищення його ефективності. Наслідком впровадження інформаційних технологій є оптимізація організаційних процедур, забезпечення їх простоти і логічності [3].

Існуюча сьогодні система паперового документообігу призводить до величезної кількості непродуктивних витрат часу і ресурсів, що негативно впливає на задоволення потреб громадян і бізнесу.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє істотно розширити канали взаємодії держави і її громадян, підвищити якість цієї взаємодії і сприяти тим самим розвитку інформаційного суспільства.

В Україні, на практиці, така спрощена взаємодія здійснюється різними способами.

Забезпечення кожного органу державної влади спеціальним сайтом в мережі Інтернет. Зручне представлення в мережі Інтернет повної, точної і актуальної інформації про всі органи державної влади дозволяє істотно спростити процес пошуку необхідної інформації, заощаджувати час

чиновників, змушених відповідати на запитання, а також зменшити кількість помилок.

Існування в мережі Інтернет різного роду електронних реєстрів з вільним доступом громадян дозволяє підвищити мобільність зацікавлених в отриманні інформації громадян, уникнути черг за довідковою інформацією, тим самим спростити процес надання адміністративно-управлінських послуг.

Взаємодія громадян і організацій з органом державної влади забезпечується набором сервісів, що дозволяють громадянам і організаціям запитувати і одержувати через Інтернет необхідні довідки або дозволи і передавати в органи державного управління передбачену законом звітність.

Зокрема сьогодні існує електронний ресурс, що має назву **Кабінет електронних сервісів**, він забезпечує - в режимі онлайн - здійснення таких адміністративних послуг:

- отримання документів з державних реєстрів Міністерства юстиції України в режимі on-line;
- реєстраційні дії у державних реєстрах України в електронному вигляді;
- пошук інформації у державних реєстрах України;
- користування електронними системами звітності для тих осіб, які здійснюють спеціалізовану професійну діяльність;
- посилення на різні інформаційні джерела;
- пошук законодавчих документів, шаблонів (зразків) документів;
- участь в електронних торгах арештованим майном.

Принцип «єдиного вікна» передбачає наявність однієї точки входу для взаємодії з органами влади всіх рівнів. Для цього необхідна система, що дозволяє автоматично направляти запити і звітність в уповноважені органи державної влади і тим самим розглядати державу як єдиного «провайдера» послуг для громадян і бізнесу.

Зокрема сьогодні за принципом єдиного вікна обслуговуються клієнти Державної казначейської служби України.

З 1 грудня 2011 року Міністерство охорони здоров'я України запровадило надання адміністративних послуг за принципом «Єдиного вікна».

«Єдине вікно» МОЗ України надає наступні послуги:

- прийом документів для видачі ліцензій на медичну практику, а також видача бланків ліцензій;
- прийом документів для проведення державної акредитації закладів охорони здоров'я та видача акредитаційних сертифікатів;
- прийом заяв на державну реєстрацію/перереєстрацію /внесення змін у реєстраційні матеріали на лікарські засоби;
- прийом документів на атестацію лікарів (атестаційною комісією МОЗ України) на присвоєння (підтвердження) кваліфікаційних категорій;
- прийом документів на реєстрацію оптово-відпускних цін на лікарські засоби та вироби медичного призначення, а також інші адміністративні послуги.

Також розроблена і функціонує система «Єдине вікно подання електронної звітності» до Пенсійного фонду, Державної фіскальної служби, Служби статистики України.

Важливим елементом забезпечення державного управління є координація і взаємодія усіх державних органів між собою і в окремо взятому державному органі. З цією метою створюються системи автоматизації документообігу різних установ.

Автоматизація діловодства базується на тому, що при реєстрації паперового документа він цілком або частково переводиться в електронну форму, і подальша робота ведеться в основному з електронними реєстраційними картками і представленнями документів. Впровадження такої технології дозволяє:

- прискорити рух документів по організації;
- гарантувати своєчасний розгляд документів;

- забезпечити ефективний контроль виконання документів і прийняття управлінських рішень;
- підвищити ефективність роботи як окремих чиновників, так і організації в цілому;
- знизити витрати на розмноження, передачу і збереження безлічі копій паперових документів;
- при прийнятті рішень підвищити їхню обґрунтованість і якість за рахунок надання виконавцю максимально повної документаційної бази.[2]

На сьогодні створено всі умови для функціонування системи автоматизованого документообігу в державних органах України.

Таким чином, в умовах розвитку в Україні інформаційного суспільства, а також прагнення нашої держави увійти в європейський простір, розширення міжнародного співробітництва, розвиток демократизації суспільства викликають різке зростання вимог до рівня інформатизації суспільства та інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Важливість і необхідність впровадження інформаційних технологій у державне управління сьогодні є необхідним кроком, що значно полегшить життя як простих громадян, так і працівників державного апарату.

Список використаних джерел

1. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політологія: Навч. посіб. — 4-те вид., перероб. і доп. — Львів.: Світ, 2001. — 384с
2. Доступ до інформації та електронне урядування / автори -упорядники М. С. Демкова, М. В. Фігель. — К. : Факт, 2004. — 336 с.
3. Клищ Н. Н. Показатели эффективности и результативности профессиональной служебной деятельности государственных гражданских служащих //Модернизация экономики и государство: Материалы VII

Междунар. науч. конф. — Государственный университет — Высшая школа экономики, 4-6 апреля 2006 г.

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

(Матеріали науково-теоретичного та науково-практичного обговорення
12 листопада 2015 р., м Київ, НТУУ “КПІ”)

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Роль та значення питань забезпечення інформаційної безпеки вперше досить чітко окреслене У Воєнній доктрині України⁴ (далі – Доктрині), затвердженої Указом Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015, як “системи поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникненню, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів” (*частина перша розділу “І. Загальні положення”*).

У Доктрині у частина перша розділу “І. Загальні положення”, також вперше вживається та надається визначення наступного терміну: “стратегічні комунікації – скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, **інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави**” (*тут і далі виділене автором*).

Доктрина відмічає, що однією з головних тенденцій формування та розвиток безпекового середовища у світі є “перенесення ваги у воєнних конфліктах на асиметричне застосування воєнної сили не передбаченими законом збройними формуваннями, зміщення акцентів у веденні воєнних конфліктів на комплексне використання воєнних і невоєнних інструментів (економічних, політичних, **інформаційно-психологічних** тощо), що принципово змінює характер збройної боротьби”.

⁴ Джерело інформації: <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>

Серед головних тенденцій, що впливають на воєнно-політичну обстановку в регіоні довкола України Доктрина називає “модернізацію та вдосконалення спеціальними службами іноземних держав систем і комплексів технічної розвідки, нарощування їх можливостей, **спроби несанкціонованого доступу до об'єктів інформаційної інфраструктури України**” та “**інформаційна війна Російської Федерації проти України**”.

Актуальними воєнними загрозами для України є, зокрема,: “діяльність на території України не передбачених законом збройних формувань, спрямована на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної ситуації в Україні, **залякування населення, позбавлення його волі до опору**, порушення функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування, важливих об'єктів промисловості та інфраструктури”, а серед воєнно-політичних викликів, які можуть перерости в загрозу застосування воєнної сили проти України – “**цілеспрямований інформаційний (інформаційно-психологічний) вплив з використанням сучасних інформаційних технологій**, спрямований на формування негативного міжнародного іміджу України, а також на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної обстановки, загострення міжетнічних та міжконфесійних відносин в Україні або її окремих регіонах і місцях компактного проживання національних меншин”.

Загроза воєнній безпеці України може бути реалізована, наприклад, за таким сценарієм: “окрема спеціальна операція Російської Федерації проти України із застосуванням військових підрозділів та/або частин, вогневих ударів, **інформаційних, інформаційно-психологічних операцій (дій) у сукупності з використанням невоєнних заходів**, у тому числі миротворчих сил за відсутності відповідного рішення Ради Безпеки ООН”.

На спроможності України щодо адекватного реагування на виклики та ризики воєнній безпеці негативно впливають внутрішні економічні та соціально-політичні фактори, зокрема, “недостатні та непрофесійні зусилля

органів державної влади України у сфері **протидії пропаганді та інформаційно-психологічним операціям Російської Федерації**”.

У якості основних завдань у сфері воєнної політики України Доктрина визначає “удосконалення державної **інформаційної політики** у воєнній сфері” та “попередження та ефективна **протидія інформаційно-психологічним впливам** іноземних держав, спрямованим на підрив обороноздатності, порушення суверенітету і територіальної цілісності України, дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної обстановки, провокування міжетнічних та міжконфесійних конфліктів в Україні”.

Як основу кризового реагування на воєнні загрози та недопущення ескалації воєнних конфліктів Україна розглядає серед основних заходів і дій такі, як “проведення Україною стратегічних комунікацій, контрпропагандистських заходів та інформаційно-психологічних операцій” та “зосередження сил і засобів для організації ефективної протидії проведенню ворожих інформаційно-психологічних операцій проти України”.

Доктрина наголошує, що “забезпечення інформаційної складової воєнної безпеки здійснюватиметься шляхом запровадження ефективної системи заходів стратегічних комунікацій у діяльність органів сектору безпеки”.

Одночасно Доктрина відмічає що “порівняно з Російською Федерацією економічні, воєнні, людські, інформаційні та інші ресурси України є значно меншими”.

На жаль, вимушені констатувати, що у розділі “V. Шляхи досягнення цілей воєнної політики України” абсолютно не окреслені шляхи запобігання та усунення перелічених, реальних або потенційних, викликів та загроз, а й, відповідно, не окреслюється потрібність у фінансових ресурсах на вирішення цих питань (розділ “VI. Фінансування потреб оборони”).

Але, незважаючи на це, необхідно зауважити, що положення даної Воєнної доктрини України разом з положеннями законів України “Про

основи національної безпеки України”⁵ та “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки”⁶ вимагають нагальної підготовки та перепідготовки різнопрофільних висококваліфікованих спеціалістів у сфері інформаційної безпеки.

Інформаційна небезпека має багатогранну, багатоліку сутність, як і її основа – людина, інформація та програмно-комунікаційне середовище.

Вирішення питань забезпечення інформаційної безпеки – це сплав комплексного вирішення, пережде за всього, наукових питань філософського, математичного, фізичного, інженерно-технічного, психологічного, соціологічного, політологічного, правового та інших наукових напрямів. Але наука не існує сама по собі, раді науки. Отримані результати повинні слугувати суспільству, бути мотиваційним приводом його розвитку. Це – з одного боку, а з іншого – нести нові знання, які, через освітню систему, передаються наступним поколінням, “підштовхують” до створення нових знань. Ці загальні міркування стосуються і тій сфері, яку ми розглядаємо. Нерозуміння або недооцінка цього не може не відобразитися на побудові освітнього циклу у даній сфері, розстановки збалансованих акцентів по різних напрямках (спеціальностях та спеціалізацій) освіти, змістовної частини навчально-методичних матеріалів.

Вирішення питань забезпечення інформаційна безпека – це сплав міжнародних зусиль.

Саме тому можна стверджувати, що до основних проблем освіти у сфері інформаційної безпеки на національному рівні слід віднести наступні, які знаходяться, в основному, в площині:

- недостатнього фактичного, а не декларованого, розуміння представниками політичних, представницьких та державних органів управління на всіх рівнях природи та наслідків інформаційної небезпеки або

⁵ Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.03 р. № 964-IV // Відомості. Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

⁶ Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки: Закон України від 09.01.07 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.

навпаки дуже доброго розуміння, але спрямованості цього розуміння на досягнення визначених цілей;

- роз`єднанність наукових досліджень у цій сфері;
- відсутність спрямованої державної політики у сфері підготовки спеціалістів у всіх сферах інформаційної безпеки.

*Гордієнко С. Г.,
доктор юридичних наук, доцент*

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Попередні дослідження автора у галузі теорії інформації, теоретико-прикладних проблем інформаційного права, інформаційної безпеки та захисту інтелектуальної власності (ІВ) правовими і оперативними заходами, дали йому підстави до наступних припущень:

— фундаментальні питання загальної теорії визначених проблем є практично невідпрацьованими. Причиною є ігнорування розробниками реальних і потенційних можливостей системного методу, який окремими відомими вченими чомусь іменується як «системний підхід». При дослідженні понятійно-категоріального апарату не використовується навіть потенціал теорії домовленості;

— практика застосування результатів досліджень зазначених питань вкрай різнобічна, а в Україні ще й у високому ступені залежить від реальних соціально-політичних та економіко-правових умов розвитку суспільства;

— нормативно-правове регулювання зазначених теоретико-прикладних проблем еkleктичне, натомість в протипагу необхідності їх кодифікації не застосовується;

— спроби застосування в Україні загальних норм міжнародного характеру стосовно освіти, інновацій, інтелектуальної власності, які визнані

Україною як базові (Статут ООН з питань освіти, науки і культури; Керівництво Осло; Окінавська Хартія тощо) мають достатньо еkleктичний характер.

На нашу думку, до вказаного вище, а особливо до використання імплементованих Україною міжнародних нормативно-правових документів, не застосовано положень теорії виникнення нової інформації, якісно нових знань – інновацій, їх належності та безпеки:

— інформація описує всю діяльність будь-якого суспільства. Інформація є його «першоосновою»;

— відсутня зрозуміла та нормативно визначена родо-видо-класова класифікація інформації;

— інформаційне право є інтегративним правовим регулятором міжнародної та національної інформаційної діяльності;

— діяльність з аналізу та обробки інформації як феномен, складається з отримання нового знання «на побутовому» рівні (новаційна діяльність) та отримання якісно нового знання (інноваційна діяльність). Тобто інноваційна діяльність призводить до виникнення інтелектуальних продуктів (ресурсів);

— інтелектуальні ресурси завжди мають свого автора та власника, тобто на рівні права визнається інтелектуальна власність та визначається її право;

— реальна діяльність із забезпечення безпеки загальнодоступних та конфіденційних інформаційних ресурсів заключається в першу чергу з визначення їх матеріальної цінності. Адже загальноприйнята класифікація - повнота, своєчасність, достовірність, важливість та відносність, підміняє загальнозрозумілу оцінку соціально-політичним змістом і призводить до нерозуміння сутності більшості явищ дійсності і є одним з найбільших недоліків на практиці.

Підтвердженням цьому є слухання у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти на тему: «Інтелектуальна власність в Україні. Стан та концептуальні засади розвитку».

Також застосування різними авторами так званих «підходів до оцінки ...», а не методик чи конкретних методів та способів оцінки різних інформаційних об'єктів, на наш погляд, допустиме на «побутовому рівні», однак визначення їх науковцям як елементів методологій, методологічних чи методичних платформ, або методів є вкрай ризикованим.

Однак зазначене не є принциповим для застосування на практиці адекватних методів для оцінки реальної вартості інформаційних об'єктів, частиною яких є об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ), які на відміну від інформаційних ресурсів визначені Цивільним Кодексом, окремими законами та описані не однією дисертацією та монографією.

На сучасний момент теорія та практика при оцінці ОІВ застосовує 3 методики: **затратну, аналогії та дохідну.**

Останні включають в себе практично два десятки методів, які часто-густо дослідники відносять то до однієї методики, то до іншої (фактичних затрат; планових затрат; вартості заміщення; відновлюваної вартості; коефіцієнтів; вартості заміщення; відбудовної вартості; вихідних витрат; відновлювальної вартості; порівняння продаж; експертних оцінок; економічного ефекту; роялті; дисконтування; капіталізації; за прибутком; комерційної значущості тощо). Це також утруднює оцінку інформаційних ресурсів.

Аналіз досліджень та практики з оціночної діяльності показує, що остання практично у всьому залежить від майстерності оцінювача, що є на нашу думку головним її недоліком. Тобто, у даному випадку суб'єктивність оцінки на відміну від об'єктивності оціночних методик і методів є визначальною!

Очевидно, що останній фактор є підставою того, що в сучасних умовах оцінкою інформаційних ресурсів займаються лише одиниці ентузіастів, які виходять з вкрай специфічних умов створення інформаційних об'єктів. Однак і вони визнають практичну неможливість адекватного вирішення проблем оцінки інформаційних масивів.

Це дає підстави до висновку, що зазначена проблема на рівні теорії та практики не вирішена не тільки в Україні, де вона знаходиться в зародковому стані, а й у світі в цілому. Однак, на практиці є чітке розуміння того, що чітко визначена вартість інформації адекватно формує бюджет її захисту. Але на жаль, поки що це дуже рідке явище але дуже актуальне.

Тобто, багато компаній стали замислюватися над питанням: «як оцінити інформацію» і більше того, з'являється інтерес з боку страхових компаній і асоціації оцінювачів до методик економічної оцінки інформації й оцінки розміру ризику від порушення правил безпеки відносно інформації.

Отже в сучасних умовах розвитку економіко-правових засад державності проблема оцінки нематеріальних активів є вкрай актуальною і важливою для розвитку високотехнологічного промислового виробництва. Підставою цьому є висновки експертів: зараз на балансі українських підприємств частка об'єктів інтелектуальної власності, у середньому, не перевищує 1%. В статті «нематеріальні активи» бухгалтерських балансів більшості вітчизняних підприємств відображаються незначні суми (вартість ліцензій, комп'ютерних програм), або ставиться прочерк.

Зазначена теоретико-прикладна проблема не може бути вирішена на теоретичному рівні, в першу чергу з-за невизначеності понятійно-категоріального апарату, який застосовується у поодиноких нормативно-правових актах з врегулювання визначення цінової вартості нематеріальних ресурсів.

Основною причиною цього є відсутність політичної волі промисловців і підприємців, а відповідно і наявності для цих цілей матеріальних ресурсів у науковців. Адже замовлення на наукову продукцію лежать в матеріальній площині.

Для визначення реальної, адекватної ціни інформаційного ресурсу доцільно дотримуватися ряду правил, серед яких ми пропонуємо наступні.

В першу чергу слід формально виокремити інформаційний ресурс і надалі, на підставі якісних та кількісних показників класифікувати:

— за сферами обертання: політична; економічна; соціальна; воєнна; екологічна; науково-технологічна; інформаційна та інші сфери; промисловість; сільське господарство; духовна сфера; наукова сфера; науково-виробнича сфера; нетрадиційна сфера;

— за видом доступності: відкрита інформація; конфіденційна: інформація з обмеженим доступом; таємна (для службового користування, таємна, цілком таємна, особливої важливості);

— за правом власності: власність особи; недержавна власність; державна власність; власність фізичної, або юридичної особи;

— за типом прав на інформацію: майнові права; немайнові права; виключні права.

Наступним кроком в оціночній діяльності буде вибір адекватних умовам методик та методів оцінки інформаційних ресурсів (знання, нове знання, інтелектуальний продукт, інтелектуальна власність).

На наш погляд, найбільш адекватним до реалій результатом оцінки інформаційних ресурсів загалом може бути визнане лише інтегративне значення ціни за витратною і дохідною методиками з обов'язковим урахуванням досвіду та кваліфікації експертів.

Відповідно до методик мають бути використаними апробовані практикою, чи теоретично обґрунтовані методи відповідно до певних інформаційних об'єктів.

Отже, діяльність із забезпечення безпеки загальнодоступних та конфіденційних інформаційних ресурсів повинна починатися в першу чергу з визначення саме їх матеріальної цінності.

Однак останнє, є одним з найбільших недоліків на практиці, чому сприяє нерозуміння різниці у термінології, що використовується (підходи, методики, способи, методи, прийоми, заходи тощо) при виборі «обсягових» і «якісних» характеристик кількості способів та прийомів оціночної діяльності.

Для удосконалення оцінки інформаційних масивів потребує наукового обґрунтування класифікація економічних методів оцінки за різними

методиками, які застосовуються до оцінювання конкретно-визначених інформаційних об'єктів. Також, особливо прискіпливого опрацювання потребує теорія ринкових ризиків при застосуванні інформаційних ресурсів.

Лише за виконання зазначених умов стане можливим закріплення науково-обґрунтованих положень у низці кодифікованих нормативно-правових актів.

*Маріц Д.О.,
к.ю.н., доцент*

ВИЩА ЮРИДИЧНА ОСВІТА І НАУКА – ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІ ЕЛЕМЕНТИ ОДНОГО ЦІЛОГО

Сучасна правнича наука має широку ниву для досліджень, це обумовлюється розвитком суспільних відносин, а відтак і необхідністю їх правового врегулювання. Кожен розпочинає науковий шлях у різному віці. Однак, певний поштовх стати на цей шлях, чи хоча б спробувати себе, у більшості випадків, закладається у академічному середовищі під час навчання в *alma mater*. Це можливе шляхом участі у студентських конференціях, круглих столах, написання статей.

Так, випускники вищого навчального закладу мають бути адаптовані до сучасних реалій ринку праці та відповідати належному рівню конкурентоздатності як на терені України так і за її межами. Тому, іспит складають не тільки випускники ВУЗУ, а й ті хто безпосередньо здійснював та продовжує здійснювати підготовку таких фахівців. Не є секретом, що вища освіта, в тому числі й юридична піддається радикальному реформуванню, що пов'язано, в першу чергу, з прийняттям нового Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. Так, автономія вищого навчального закладу передбачає самостійність, незалежність і

відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно організації освітнього процесу, наукових досліджень та іншої діяльності. Таким чином ВНЗ повинен забезпечувати належний рівень підготовки студентів за відповідною спеціальністю, за якою здійснюється професійна підготовка. Водночас, інноваційні підходи до викладання, можливість впровадження окремих спеціалізацій, є безумовно перевагами, однак, є і інша сторона: проблеми, з якими доводиться стикатися при викладанні як окремих дисциплін так і при здійсненні освітньої діяльності за окремими спеціалізаціями. По суті конкретна спеціалізація, яку обирає студент, є визначальною сходинкою для його подальшої професійної діяльності. Однак вибір студента повинен відповідати його подальшим науковим пошукам, тому видається, що наука та освіта є взаємопов'язаними елементами одного цілого. Тому, впровадження окремих спеціалізацій має кореспондуватись з науковими спеціальностями, які також на сьогодні перебувають на етапі реформування. Однак, започатковуючи певний юридичний освітній напрямок в межах навчального закладу, необхідно бути готовими до ряду питань, які потребують вирішення. Так, це стосується матеріально-фінансової бази, фахівців, які будуть залучатись до освітнього процесу.

Крім цього видається, що фундаментом для розвитку відповідної наукової течії в межах кафедри чи факультету може стати відповідний самоврядний елемент. Це може бути науковий клуб чи гурток, - назва в даному випадку не є основоположною. І так, вже під час навчання, студенти можуть «знайти себе» у тому чи іншому науковому напрямку. Звичайно, становлення наукової школи не відбувається швидко, і вимагає не одного століття, що підтверджується класичними юридичними вищими навчальними закладами.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ, ЯК СОЦІАЛЬНА ПЕРЕДУМОВА ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

За рахунок низки наукових відкриттів та технічних винаходів змінюється не лише виробництво, а й побут та дозвілля людей. Радіо, телефон, телебачення, персональний комп'ютер, Інтернет – усі ці винаходи не лише мають невід'ємне місце у житті сучасної людини, але й були винайдені у проміжок близько 100 років, докорінно змінивши життя Людства.

При цьому, телебачення кардинально змінило сприйняття інформації, реструктуризувавши і реорганізувавши усю систему мовлення, тим самим посунувши на другий план радіо. Хоча останнє не втратило своєї популярності, адже завдяки широкому розповсюдженню, гнучкості та швидкій пристосованості до сучасних умов, зайняло своє місце у житті суспільства. Інформаційний продукт телекомпаній у своїй більшості орієнтований на широкий загальний та є універсальним, адже може зацікавити будь-кого, від домогосподарки до бізнесмена. Преса, також змушена була адаптуватись до вимог соціуму, щоб безнадійно не втратити свій сегмент медійного ринку. Газетам та журналам, необхідно було, навпаки, визначитись із направленістю своєї діяльності, обрати цільову аудиторію та працювати на неї [1]. Поява глобальної мережі Інтернет створює широкі можливості доступу людини до інформації, формує нові типи соціальної комунікації, трансформує колишні цінності, пропонує нові [2, с. 46].

Нині, людина весь час знаходиться у безперервних потоках інформації (ЗМІ, комп'ютери, канцелярська робота, факси, телефони, кіно, плакати, реклама, законопроекти, рахунки та тисячі інших джерел) які проникають в її свідомість, впливають на людину та її життя [3, С. 334-335], змінюють парадигму сприйняття і розуміння навколишньої дійсності [4]. У принципі,

умови тотального панування інформації, на думку Е. Тоффлера, є досить комфортними для людини, але захаращеність інформаційного простору, негативно впливає на формування та розвиток людини і її потреб (у першу чергу інформаційних та когнітивних), адже вона буде споживати весь запропонований їй медійний продукт не будучи вибагливою до його якості та змісту [5, с. 133].

Люди настільки починають залежати від інформації, що без блоку новин вже не можуть усвідомити свого життя, весь час намагаються та хочуть бути поінформованим про останні події. Залежність суспільства від інформації пояснюється, як когнітивними здібностями особистості, так і прагнення держави та ЗМІ показати свою значимість, дати більше новин, тим самим розширити аудиторію. Як влучно зауважив представник Об'єднаного комітету керівників штабів США (1993-1997 рр.), генерал Дж. Шалікашвілі: «Ми не перемагаємо, поки CNN не повідомляє, що ми перемагаємо» [6, с. 104].

При цьому, ЗМІ стають не лише головним джерелом одержання інформації, а й переймають функції головного засобу формування національної та міжнародної думки, є невід'ємним компонентом зовнішньої та внутрішньої політики кожної держави [7, С. 488], а відтак стають ареною для більшості політичних зіткнень та суперечок [8, С 67].

Використання ЗМІ для маніпулювання суспільною думкою має системний характер та низку фактів такого прояву. За даними ГО «Телекритика», щодо умов дотримання професійних стандартів у роботі вітчизняних інформаційних служб провідних телеканалів за грудень 2013 р. було виявлено недостатній рівень дотримання журналістських стандартів, при висвітленні протестних подій у Києві та всій Україні в наслідок силового розгону Євромайдану. Водночас провідні канали подавали інші новин із порушенням балансу думок, без належної повноти інформації, без відокремлення фактів від думок, а також із наявними журналістськими оцінками [9].

Зокрема, сучасний медіапростір характеризується О.В. Полікарповою наступними ознаками: надлишком непотрібно (зайвої) інформації, за допомогою якої приховується конкретна інформація; відсутність адекватно структурованої інформації; значна кількість та хаотичність великої кількості різних «інформаційних фантомів» (снігова людина, чупакабра, НЛО тощо) та ін. [10]. Зазначені прояви агресивності інформаційного простору негативно впливають на людину. «Перенасичення» людини інформацією виснажує її моральний, духовний та інтелектуальний потенціал, втомлюючи та перевантажуючи не потрібною інформацією, що спричиняє зниження когнітивних й інтелектуальних здібностей особистості, зменшення здатності до критичного сприйняття та осмислення інформації [11, С. 134-135], або навіть кризи ідентичності [12]. Такі умови породжують загрози інформаційній безпеці та безкарного маніпулятивного впливу на людину, її психіку і свідомість, у результаті чого, суспільство ризикує бути керованим.

Тобто, якщо говорити про майбутню соціально-економічну інформацію, з тотальними об'ємами різного характеру та сутності інформації, то сучасна людина, просто не готова до цього, її мозок ще не в змозі адекватно реагувати та опановувати такі масиви інформації. З цього приводу влучним є висловлювання наведене у Всесвітній доповіді ЮНЕСКО «До суспільства знань»: «В сучасних інформаційних потоках, знайти необхідну інформацію, аналогічно до спроби напиться із пожежного крану – води виставить, але треба примудритись не захлинутися». Звісно, ІКТ фільтрують інформацію, проте, вони не можуть так само ефективно «відсіяти» непотрібну інформацію як людський мозок [13, с. 52].

Тому, варто підготувати людину та суспільство до належного сприйняття й обробки інформації, щоб кожен міг опанувати елементарні навички інформаційної культури і кіберсоціалізації, що сприятиме адекватному, ефективному використанню ІКТ та задоволенню інформаційних потреб населення. Адже, остання в інформаційному

суспільстві, є основою розвитку людини та сприяє задоволенню інших потреб.

Отже, виходячи із аналізу нинішніх соціально-політичних реалій життя України та світу, виявляється необхідність гармонійного розвитку високоінтелектуальної людини, з високим рівнем соціальної відповідальності зданої ефективно використовувати інформацію та ІКТ для задоволення власних інформаційних потреб. Адже, лише за таких умов суспільство може диктувати свої умови та самостійно формувати якісний інформаційний простір.

Література

1. М. Кастельс Информационная эпоха [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rcooit.ru/dld/blog/kastelsinfoer.pdf> - назва з екрану.

2. Дзьобань О.П. Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади: монографія. – Харків: Майдан, 2013. – 360 с.

3. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. — М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. — 669 с.

4. M. McLuhan Understanding Media / M. McLuhan. – N.Y., 1964. – 318 p.

5. A.Toffler, Future shock the third wave [Електронний ресурс]: BantamBooks, 1980. – 448p. – Режим доступу: <http://www.crossroadscounsellinggroup.com/resources/ebook/Toffler-ThirdWave-complimentsofCRTI.pdf>. – назва з екрану

6. Бондаренко В. О. Інформаційні впливи та інформаційні операції [Електронний ресурс] / В. О. Бондаренко, О. В. Литвиненко // Стратегічна панорама. – № 4. – 1999. – Режим доступу : http://www.niurr.gov.ua/ukr/publishing/panorama4_2000/bo_21.htm

7. Международное право : ученик / [отв. Ред. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова]. – М. : Международные отношения, 2000. – 720 с.

8. Протидія інформаційному тероризму та його фінансуванню в сучасних умовах : монографія / В.В. Крутов, М.П. Стрельбицький, О.А.

Шевченко (за аг. ред.. В.В. Крутова) – К.: Вид-во НАПрН У; Ужгород: ТОВ «ІВА», 2014. – 309 с.

9. Про що мовчали новини новини у грудні - 2013 [Електронний ресурс] // MediaSapiens/ Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/26525>. – назва з екрану.

10. Поликарпова Е.В. Медиавоздействия на жизнедеятельность человека: аксиологические аспекты: Дис.... канд. филос. наук: 09.00.13. — Р-н-Д, 2005. — 124 с.

11. Золотар О. О. Особливості правової соціалізації особистості в інформаційному суспільстві: формування “інформаційного щита” // Філософські та суспільно-правові проблеми становлення і розвитку інформаційного суспільства: Матеріали круглого столу / 20 березня 2013 р., м. Київ / Упорядн.: Андрусишин Б. І., Майстренко І. А., Пилипчук В. Г., Фурашев В. М. – Ужгород. – ТОВ “ІВА”. – 2013. – С. 133-136.

12. Див. Соціологія особистісної ідентичності в просторі права: Монографія / Богомаз К.Ю., Конох М.С., Кравцов Ю.С. та ін. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2009. – 184 с; Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с; Пелагеша Н. Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації: Монографія. – К.: НІСД, 2008. — 287 с.

13. К обществам знания : Всемирный доклад ЮНЕСКО. – Париж: Издательство ЮНЕСКО, 2005. – 240 с.

*Третьякова Є.С.,
Факультет соціології і права НТУУ «КПІ»*

**РОЛЬ КЛАСИФІКАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ ЗА РЕЖИМОМ ДОСТУПУ В
КОНТЕКСТІ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
ІНДИВІДА, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ**

Сучасне суспільство надзвичайно швидко наповнюється інформацією та поступово прямує до нової своєї формації - «інформаційного суспільства». Однак у даного явища, як і в будь-якого іншого, є позитивні і негативні прояви. Серед найбільш негативних наслідків можна виділити – будь-які несанкціоновані «витіки» інформації, та її потрапляння у неправильні руки, застосування широкого кола способів і засобів для вчинення інформаційної агресії та ведення інформаційних війн.

Поширення перерахованих явищ призвело до зростання ролі освіти у сфері інформаційної безпеки не лише для тих осіб, які в майбутньому будуть мати безпосередню справу із інформацією та її захистом, включаючи захист від негативних прямих і прихованих впливів на особу, суспільство і держави в цілому.

Значну роль у освіті в сфері інформаційної безпеки відіграє вивчення класифікації інформації за режимом доступу до неї. Необхідним вивчення класифікації інформації саме за цим критерієм робить той факт, що саме такий поділ закріплений та детально прописаний на законодавчому рівні.

За цим критерієм інформацію поділяють на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом.

Відповідно до ч.2 ст.20 Закону України «Про інформацію», відкритою вважається будь-яка інформація, окрім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом [4].

Копилов В.А. відносить до відкритої інформації наступну:

- інформація, яка виступає об'єктом цивільних прав (твори, патенти і авторські свідоцтва, інша інформація, створювана з метою отримання прибутку);

- масова інформація;

- інформація про вибори, референдум;

- офіційні документи;

- інша інформація, яка відповідно до закону має бути обов'язково надана

[12].

Наведемо визначення усіх зазначених вище пунктів, які у своїй роботі дає даний автор.

Інформація як об'єкт цивільних правовідносин - твори науки і літератури, інші форми, що відображають інформацію (наприклад, карти, фотографії тощо), а також інформація, що міститься в документах, що закріплюють авторські права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки (патенти, свідоцтва).

Масова інформація - інформація, що містить повідомлення інформаційного характеру, готує та розповсюджує ЗМІ і (або) через Інтернет з метою інформування населення, в тому числі реклама діяльності фізичних та юридичних осіб, вироблених продуктів та послуг, пропонованих споживачам.

Офіційні документи - закони, судові рішення, інші тексти законодавчого, адміністративного і судового характеру, а також їх офіційні переклади. Ця інформація створюється в порядку законотворчої чи іншої правової діяльності [12].

Відкрита інформація, без перебільшення, відіграє найважливішу роль у суспільстві, яке перебуває у періоді переходу до етапу інформаційного. Перш за все, наявність режиму відкритої інформації є гарантією тих інформаційних прав та свобод, які проголошені Конституцією України та Законами України «Про інформацію» і «Про доступ до публічної інформації» [4. 10]. По-друге, цей режим інформації є одним із інструментів забезпечення не лише інформаційної безпеки індивіда і суспільства, а й реальної їх безпеки. Тобто, якщо ми говоримо про інформаційну безпеку індивіда, то відкрита інформація надає особам доступ до відомостей про засоби впливу на свідомість людини, про інструменти та прийоми для протидії таким впливам, про тонкощі ведення інформаційних війн та агресій, а також про те, як їм протистояти, тощо. В цьому аспекті також проявляється важливість освіти у сфері інформаційної безпеки. Якщо ж ми маємо на увазі стан безпеки щодо загроз, які можуть становити реальну небезпеку для життя і здоров'я

населення, то тут відкрита інформація знову виходить на чільне місце, адже саме використовуючи такий режим інформації, стає можливим донести до людей повідомлення про існуючу загрозу та заходи для протистояння їй.

Так, згідно з ч.4 ст.21 Закону України «Про інформацію» у редакції від 21.05.2015р. не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом такі відомості:

- 1) про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;
- 2) про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей;
- 3) про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;
- 4) про факти порушення прав і свобод людини, включаючи інформацію, що міститься в архівних документах колишніх радянських органів державної безпеки, пов'язаних з політичними репресіями, Голодомором 1932-1933 років в Україні та іншими злочинами, вчиненими представниками комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів;
- 5) про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб;
- 6) інші відомості, доступ до яких не може бути обмежено відповідно до законів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [4].

Окрім того, чч. 5, 6 ст.6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» у редакції від 01.05.2015р. визначають, що не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові

фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно, а також відомості, зазначені у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, поданій відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» [10]. Дане положення демонструє важливість відкритої інформації для здійснення громадського контролю та забезпечення участі громадськості в управлінні державою.

Інформацію з обмеженим доступом В.А. Копилов визначає як таку, поширення якої можливо лише в умовах конфіденційності або секретності. Він, зокрема, відносить до цієї групи таку інформацію:

2. державна таємниця, службова таємниця;
3. ноу-хау (секрети виробництва) і комерційна таємниця;
4. персональні дані (в порядку захисту особистої таємниці);
5. інші види таємниць [12].

Згідно з ч.1 ст.21 Закону України «Про інформацію», а також ч.1 ст.6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» до інформації з обмеженим доступом відносять конфіденційну, таємну та службову інформацію [4. 10].

Обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до закону при дотриманні сукупності таких вимог:

- 1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;
- 2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;
- 3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Таке визначення містять ч.1 ст.7 Закону України «Про доступ до публічної інформації», а також ч.2 ст.21 Закону України «Про інформацію» [4. 10].

При визначенні інформації конфіденційною вирішальну роль відіграє бажання самої фізичної чи юридичної особи вважати певну інформацію про неї чи інформацію, що є її власністю, конфіденційною.

Конфіденційною інформацією юридичної особи може бути інформація, яка міститься в договорах, контрактах, листах, звітах, аналітичних матеріалах, виписках з бухгалтерських рахунків, схемах, графіках, специфікаціях і інших документах, що фігурують в діяльності юридичної особи. Розголошення даних, які містяться в таких документах, може бути використано конкурентами і, відповідно, завдати економічної та іншої шкоди юридичній особі.

Не вся інформація про особу є конфіденційною. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження, що передбачено ч. 2 ст. 11 Закону України «Про інформацію» [4].

Конфіденційна інформація є підвидом інформації про особу і не вичерпується персональними даними. Так, наприклад, ст. 31 «Про оплату праці» встановлено, що відомості про оплату праці працівника надаються будь-яким органам чи особам лише у випадках, передбачених законодавством, або за згодою чи на вимогу працівника [8].

Таємною є інформація, доступ до якої обмежується відповідно до закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Дане визначення містить ч.1 ст.8 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [10]. Таємною визнається інформація, яка містить державну,

професійну, банківську таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю.

Таємниця певної інформації може встановлюватися виключно законом. Це ґрунтується, зокрема, на положеннях ч.3 ст. 32 Конституції України, які передбачають, що кожний громадянин має право знайомитися з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею [1]. Тобто, таємна інформація – це та інформація, яка потребує захисту і для якої такий захист встановлюється безпосередньо законом.

Доступ до таємної інформації обмежується виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі.

Порядок віднесення інформації до таємної, а також порядок доступу до неї регулюється спеціальними законами: Законом України «Про державну таємницю» від 21.01.1994р., Законом України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000р., «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992р., Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012р., Законом України «Про нотаріат» від 02.09.1993р., главою 46 Цивільного кодексу України, а також положеннями чинного Кримінального процесуального кодексу України [7. 9. 5. 11. 6. 2. 3].

До службової належить інформація, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрівідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень, а також інформація зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної

діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці. Такі положення містить ч.1 ст.9 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Також цим же Законом, але в ч.3 ст.9 зазначається, що перелік відомостей, котрі становлять службову інформацію, складається органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами владних повноважень, у тому числі на виконання делегованих повноважень [10].

Важливо в даному аспекті зазначити, що обмеженню доступу в усіх трьох вищенаведених випадках підлягає інформація, а не документ. Тобто, якщо документ містить інформацію з обмеженим доступом, то для ознайомлення надається інформація, доступ до якої не є обмеженим.

Отже, проаналізувавши все вищенаведене, можемо зробити наступні висновки щодо значення класифікації інформації за критерієм режиму доступу до неї у забезпеченні інформаційної безпеки індивідів, суспільства та держави.

По-перше, розуміння який режим повинна мати та чи інша інформація, а також чи повинна вона бути в обмеженому доступі.

По-друге, коли особа розрізняє, яка інформація повинна бути відкритою, а коли - обмеженою, дає їй і розуміння того, коли її інформаційні та інші особисті права та свободи порушуються, а це в свою чергу, надає можливість контролювати втілення у суспільстві принципу законності та верховенства права.

По-третє, це дозволяє забезпечувати інформаційну безпеку кожного члена суспільства окремо, суспільства в цілому, а також – держави, адже її інформаційна та національна безпека багато в чому залежить від безпеки перших двох суб'єктів. Ну і насамкінець, вивчення питання режиму інформації, зокрема спеціалістами у цій сфері, створює можливість виявляти проблеми у законодавчому регулюванні обороту інформації з обмеженим доступом, її охороні, а також надає змогу розробляти пропозиції щодо їх вирішення й втілювати їх у життя.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1996.- № 30. - ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // ВВР. - № 40 - 44. – Ст. 356.
3. Кримінальний процесуальний кодекс від 13.04.2012р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13, - ст.88
4. Про інформацію. Закон України від 02.10.1992р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1992. - № 48. - ст.650
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України від 19.11.1992р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1993. - № 4. - ст.19
6. Про нотаріат. Закон України від 02.09.1993р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1993. - N 39. - ст.383
7. Про державну таємницю. Закон України від 21.01.1994р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1994. - N 16. - ст.93
8. Про оплату праці. Закон України від 24.03.1995р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1995. - № 17. - ст.121
9. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000р. // ВВР. – 2001. – № 5-6. – Ст. 30.
10. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13.01.2011р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2011. - № 32. - ст. 314
11. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Закон України від 05.07.2012р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2013. - № 27. - ст.282
12. Копылов В.А. Информационное право /В.А. Копылов. – М. : Юрист, 2002 – с. 122.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕЗЕРВАЦІЇ: СУТНІСТЬ ТА ВПЛИВ НА ДІЙСНІСТЬ

(Матеріали науково-теоретичного та науково-практичного обговорення
9 грудня 2015 р., м Київ, НТУУ “КПІ”)

ПОНЯТТЯ І СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ РЕЗЕРВАЦІЇ

Епоха інформаційного суспільства характеризується наявністю різноманітних методів, прийомів та способів маніпулювання суспільною свідомістю. Нажаль явище інформаційних маніпуляцій, враховуючи події в Україні протягом останніх років, стабільно закріпилась у громадянській свідомості. Можемо констатувати потужне використання саме інформаційного впливу на суспільні сегменти з метою створення так званих інформаційних резервацій, тобто певних секторів соціуму з обмеженим доступом до загального інформаційного простору.

Змістовні характеристики моделі інформаційної резервації детально проаналізовані та ґрунтовно викладені в роботах таких українських вчених, як Додонов О.Г., Ланде Д.В.[3]. Заслужують на увагу теоретичні аспекти інформаційної агресії, які є предметом дослідження в праці Анфіси Нашинець-Наумової [1] та в роботах інших авторів.

Проблема формування, існування, розвитку, динаміки та розпаду інформаційних резервацій потребує подальшого вивчення. Наразі неможливо заперечувати існування окремих ізольованих елементів з нечіткими зв'язками з іншими елементами загального інформаційного простору. Україна сьогодні має такі інформаційні резервації, не підконтрольні загальнодержавним органам влади.

Власне сама категорія «інформаційна резервація» в науковій літературі не має єдиного чіткого визначення. Пропонуються певні спроби систематизувати науковий матеріал та визначити сутність даної категорії. Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає резервацію (від лат. *reservo* – зберігаю, *reservatio* — збереження)

як територію-заповідник [2]. У деяких країнах резервацією називають місце відокремленого поселення корінних жителів для збереження самобутності їх етносу, мови і культури від вимирання і асиміляції. Вони мають власне самоуправління, закони (незалежні від місцевої влади), інфраструктуру, міліцію та ін. [6].

Як частина інформаційного суспільства інформаційна резервація – це окремий елемент соціального простору, в якому функціонують власні інформаційні потоки, які в свою чергу забезпечують його внутрішню та зовнішню ізоляцію.

Додонов О.Г., Ланде Д.В. визначають інформаційну резервацію як ізольований фрагмент інформаційного простору, слабко пов'язаний з іншими його частинами, який є наслідком зовнішньої інформаційної ізоляції, інформаційної самоізоляції і супутніх процесів [3, с. 52].

В більш широкому розумінні інформаційній резервації як окремому сегменту інформаційного простору властиві певні ознаки:

- зовнішнє блокування резервації, що може бути зумовлене як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками,
- внутрішня ізоляція резервації, що здійснюється адмініструванням [3, с. 52],
- самоізоляція резервації, внаслідок якої інформаційні потоки не поширюються за межі резервації.

Самоізоляція суб'єктів інформаційної резервації може бути спричинена безпосередньо самими суб'єктами, а також може бути наслідком відмінностей інформаційних потоків резервації від загального інформаційного простору.

Зміст інформаційних потоків у резервації повністю визначаються адмініструванням. Слід підкреслити, що особливістю інформаційної резервації є та обставина, що суб'єкти резервації сприймають власний інформаційний простір як об'єктивний та навіть відкритий, а весь інший світ, навпаки, як ворожий, штучний, необ'єктивний. Основна відмінна риса інформаційної резервації від загального інформаційного простору,

характерного для зовнішнього світу, полягає в об'єктивності відображення інформації про реальність [3, с. 53].

Провідні українські науковці, зокрема Додонов О.Г., Ланде Д.В., виділяють наступні механізми формування та розвитку інформаційної резервації, які є найбільш розповсюдженими в сучасних умовах:

- 1) Зовнішня блокада доступу суб'єктів резервації до загального інформаційного простору;
- 2) Внутрішня блокада доступу суб'єктів резервації до зовнішньої інформації;
- 3) Внутрішня блокада витоку інформаційних потоків із резервації в зовнішній інформаційний простір;
- 4) Спрямована самоізоляція в межах даної резервації, яка створена безпосередніми учасниками інформаційних відносин;
- 5) Формування віртуальних образів, які перешкоджають учасникам інформаційних відносин об'єктивно сприймати зовнішні інформаційні потоки [3, с. 53].

Отже, категорія «інформаційна резервація» потребує подальшого юридичного, психологічного, соціологічного, філософського наукового дослідження. На сучасному етапі інформаційна резервація є елементом соціуму з характерними рисами, що має певні закономірності виникнення та становлення. Існування інформаційних резервацій в Україні в сучасних умовах в тому вигляді, в якому вони наразі наявні, безумовно, є негативним явищем, оскільки такі резервації постійно піддаються інформаційній агресії та використовуються як потужні знаряддя інформаційної війни. Інформаційна резервація є своєрідною зброєю масового ураження, яка здатна завдати шкоди не менш небезпечної, ніж зброя вогнепальна. Можемо констатувати наявність в нашому суспільстві агресивних воєнізованих інформаційних резервацій, які порушують правила комунікації, тим самим заперечуючи різносторонній розвиток особистості як основної цінності громадянського суспільства.

Враховуючи актуальність питання, слід зазначити, що державна політика має здійснюватися таким чином, щоб долати причини та умови виникнення інформаційних резервацій, виробити дієві механізми протидії агресивним інформаційним потокам, базуватись на розумінні засобів впливу на інформаційні резервації в інтересах держави. Як кажуть: «Хто володіє інформацією, той володіє світом». Платон, який є родоначальником ідеї інформації, визначав інформацію як «безбарвну, безформну і невловиму сутність, у сутності своїй існуючу, зриму тільки для керманича душі – розуму» [5, с. 7]. Інформаційна резервація може бути як негативним, так і потрібним явищем, залежно від того, хто і якими за змістом та метою інформаційними потоками її наповнює.

Список використаних джерел:

1. Анфіса Нашинець-Наумова «Інформаційна агресія як основний компонент інформаційної війни» / Підприємництво, господарство і право.- 2015. - №6. – С. 66 -69.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови - 5-те вид. / Голов. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко. — К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
3. Додонов А. Г., Ландэ Д. В. «Модель информационной резервации» / Интеллектуальный анализ информации ИАИ-2015, _Международная научная конференция, КПИ, Киев, 2015 г.
4. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 48, ст.650.
5. Міжнародна інформація: навчальний посіб. / М. П. Требін, І. О. Поліщук, Н. П. Осипова та ін.; за ред. М. П. Требіна. – Х.: Право, 2014. – 336 с.
6. Резервація [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Резервація \(Охорона природи\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Резервація_(Охорона_природи)).

К ВОПРОСУ ОБ ИНФОРМАЦИОННОЙ РЕЗЕРВАЦИИ

Ограничение доступа к информации сопровождало человечество на всем протяжении цивилизации. Умалчивание или иной взгляд на происходящие события, дозирование информации или откровенная ложь – характерные черты информационно изолированного (ИИ) общества.

Современные информационные технологии создали условия вовлечения широких масс в мировое информационное пространство (ИП). Знания о событиях, происходящих сегодня в любой точке страны или всей планеты, стало обыденным и привычным условием жизни современного человека. Широкий спектр средств массовой информации от газет, журналов и телевизора до Интернета формируют нашу осведомленность и наше сознание, и, соответственно, выбор поведения.

Сужение информационного пространства и/или искажение его содержания свойственно всем современным странам, от высокоразвитых государств, заканчивая слаборазвитых, которые проводят замкнутую внутреннюю политику, или подвергшиеся внешней ИИ. Разница зависит от целей, задач, методов и условий организации информационной изоляции, подкрепленной современными технологиями. Кроме того, решение этих задач осуществляется через государственные доктрины информационной безопасности, учитывающие геополитические, экономические и политические интересы, и, безусловно, уровень образованности населения страны и его ментальность.

Из этого следует, что информационное изолирование свойственно, в большей или меньшей степени, всем странам, защищающим свое информационное (или жизненное) пространство или осуществляющим информационную агрессию.

А.Г. Додонов и Д.В. Ландэ в статье «Модель информационной резервации» предложили рассматривать ограниченные объемы информации,

в информационно изолированном обществе, как фрагмент ИП, присвоив ему название «информационные резервации» (ИР). Фрагменты ИП формируются внешней или внутренней информационной блокадой, а также самоизоляцией, которая может исходить от самих субъектов информационных отношений, иметь отличия фрагмента информационного пространства от всего остального ИП, или иметь ограничения в распространении собственных информационных потоков за пределы ИР, считают авторы [1]. И с этой мыслью следует согласиться.

Конечно же, перечисленные информационные фрагменты в чистом виде не существуют, а являются синтезом в различных их комбинациях, зависящих от поставленных целей формирования ИР, а целями могут быть как организация безопасности государства от возможной информационной интервенции, так и защита узурпированной власти.

Вместе с тем, сложно полностью поддержать мысль, о том, что *«принципиальное отличие ИР от общего информационного пространства заключается в объективности отражения в нем информации о реальном мире, процессах, происходящих в реальности»* [1]. Возникает вопрос, а кто тот рефери, который будет определять объективность отражения информации в информационном пространстве, субъект-источник или субъект-приемник? Ведь известно, что разными субъектами по объективным или субъективным причинам информация может восприниматься по-разному, т.е. будет отсутствовать его тождество. В другом случае, информация может передаваться или восприниматься правильно, но фрагментарно, то есть сегментами контекста. В качестве примера можно привести разницу взгляда у России и США на причастность Турции к закупке нефти у боевиков Исламского государства (ДАИШ) [2,3]. В данном случае обе стороны определяют свою информацию как источник правды. Следовательно, формирование взглядов на информационные потоки и, соответственно, их объективность, зависят от политико-экономических,

ментальных и прочих условий, о чем мы сказали выше. «Правда у каждого своя...», хоть истина одна.

Предлагаемый авторами статьи математический расчет объемов информации, как критерий определения ИР также, на наш взгляд, недостаточен для определения данного понятия. Количество это всего лишь одна сторона явления, не достаточна для раскрытия его сущности, и выступает метафизическим подходом определения ИР. Человека можно уничтожить и одним словом, гласит старая сентенция.

К примеру, бесплатные новостные информационные передачи главных каналов телевидения США (CNN, Fox News, ABC, NBC, Fox 25), круглые сутки вещают на всю страну. В значительной степени они (эти каналы) заполняются новостями негативного содержания, связанные с расследованием убийств, о совершенных в стране или странах терактах, гибели людей от стихийных бедствий, войн и т.п. А если за сутки подобные события не произошли, то эфир заполняют передачами про судебные разбирательства, например, о лишении родительских прав или что-либо из темы антисоциального содержания. Доступные развлекательные программы рассчитаны на red neck people (жлобов), культивируя низкую культуру как норму поведения.

Впрочем, доступны и другие программы, включая международные (RT, Al-Jazeera, CCTV News и мн. др.), рассчитанные на людей, желающих знать другую точку зрения на те или иные политические события, но за отдельную плату. Подключение дополнительных каналов осуществляется как по отдельности, так и в пакетном варианте, в зависимости от желания клиента⁷.

Из этого следует, что у населения США должно формироваться сознание по принципу «Слава Богу, это происходит не со мной», о том, что «мой уровень культуры есть всеобщая норма поведения» и, наконец, «зачем

⁷ Данная информация основана на личных наблюдений в процессе многолетнего проживания и многократного посещения США с 2001 по 2013 гг.

стремиться к развитию», если интеллект соответствует уровню передач государственных каналов.

Вместе с тем следует отметить, что в системе информационного пространства США, формируемого средствами массовой информации, у людей всегда остается выбор: какой канал ТВ или фильм смотреть, какую газету, журнал или книгу читать, и получать иные точки зрения на какие-либо события через Интернет или купив альтернативные новостные международные телевизионные каналы.

Иная ситуация формирования информационного пространства СМИ в таких странах, как Северная Корея, Куба, Китай, и некоторых других, жестко очерчены рамки потоков СМИ путем жесткой внутренней и внешней информационной блокады. Например, в Северной Корее телевизионные каналы, газеты, журналы и радиовещания принадлежат исключительно государству и контролируются властью. Интернет также является внутренним, а доступ к World Wide Web жестко контролируется, максимально лимитирован и даже персонифицирован. В данном случае население полностью лишено альтернативы информации, и соответственно у него формируется одностороннее или ложное представление о реальных событиях. В данном случае отсутствует свобода выбора [4].

Таким образом, к признакам определения ИР мы можем добавить:

- полное отсутствие свободы выбора в получении альтернативной информации населением в условиях четко очерченной территории,
- и содержание фрагмента информационного пространства, которое направлено на сохранение узурпированной власти, а не на безопасность государства.

Последней стадией формирования информационной резервации может быть информационный вакуум.

Использованные источники:

1. Дадонов А.Г., Ландэ Д.В. «Модель информационной резервации»: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://dwl.kiev.ua/art/iai2015/iai152-01.pdf>
2. Брифинг Минобороны России от 2.12.2015 года. «Минобороны: авиаудары РФ позволили вдвое снизить доходы ИГ от торговли нефтью»: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=2693622&tid=107576>
3. Госдепартамент США о нефтяной торговле «ИГ»: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.golos-ameriki.ru/content/russia-turkey/3088400.html>
4. Ланьков А.Н. «Официальная пропаганда в КПДР: идеи и методы»: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.hrono.info/statii/2003/lanprop.html>

*Поперечнюк В.М.
Науково-дослідний інститут інформатики і права
Національної академії правових наук України*

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕЗЕРВАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Проблема інформаційних резервацій, як предмет наукового дослідження, на жаль, поки не була належним чином вивчена, а для багатьох є чимось новим та незбагненим, хоча окремо дані терміни є зрозумілими абсолютно усім. Резервація від латинського «reservo» – зберігання / зберігати, тобто пояснює вжиття певних (у т.ч. фізичних) заходів

спрямованих на зберігання (у даному випадку інформації або інформаційного простору певної соціальної спільності).

Умовно, інформаційні резервації можна вважати, як певну ізольовану групу людей, що «існують» в окремому інформаційному просторі, при цьому вони не обов'язково мають бути фізично відокремлені від інших соціальних груп або населення держави (інших держав). Проте умови існування інформаційного простору такої спільності є специфічними, що здійснюється відповідно до певних правил та канонів.

Хоча інформаційний простір повинен і має бути належним чином урегульований, на рівні відповідних нормативно-правових актів, які б визначали єдині правила та стандарти існування національного інформаційного простору, адже на глобальному рівні врегулювати дану сферу досить важко, адже варто враховувати умови життя та рівень розвитку тієї чи іншої нації або держави. Адже, для адекватно сприйняття певної інформації, її усвідомлення та перетворення у знання вона має бути актуальною, а головне зрозумілою людині та відповідати умовам життя суспільства.

Інформаційна резервація полягає у фільтруванні, дозуванні та доборі (а іноді й абсолютній викривленості інформації), тобто це особливий різновид інформаційного простору, що переважно має негативний або деструктивний характер, у наслідок порушення принципів інформаційних суспільних відносин та основних вимог до інформації, що полягають в її об'єктивності, достовірності, повноті, безпеці та актуальності. На думку автора, дотримання зазначених вище вимог до інформації є основою ефективного функціонування інформаційного простору та життя суспільства в ньому.

Окрім того варто, забезпечити належне правове урегулювання суспільних відносин в інформаційній сфері, визначити основні засади державної інформаційної політики, які повинні відповідати ідеї побудови соціальної, демократичної, правової держави, де людина її життя та здоров'я становитимуть найвищу соціальну цінність.

Прикладом ефективного правового регулювання інформаційних суспільних відносин, у відповідності до кращих європейських цінностей з метою забезпечення балансу інформаційної безпеки та поінформованості громадськості, можна вважати Французьку Республіку.

Зокрема, одним із основоположних законодавчих актів у цій сфері є Закон «Про електронні комунікації» (Loi n° 2004-669 du 9 juillet 2004 relative aux communications électroniques et aux services de communication audiovisuelle, JO 10 juillet 2004), даний акт закріплює заходи з метою обмеження іноземної присутності в інформаційному просторі Франції, а також представлення національних інтересів у франкомовних країнах. Покладає обов'язки на Міністерство внутрішніх справ та Міністерство оборони Франції, щодо забезпечення належності та безпечності передачі інформації за допомогою радіочастотного ресурсу [1].

Проект Концепції інформаційного протистояння в інформаційно-телекомунікаційних мережах Франції, зауважує на необхідності визначення кордонів віртуального інформаційного простору, а також визначає потребу юридичного закріплення механізмів використання наступаючих технологій як у воєнний, так і мирний час [2].

При цьому, у процесі формування та функціонування інформаційного простору, важливе місце відіграють засоби масової інформації, адже значна частина наповнення даної сфери належить, саме ЗМІ, які щоденно інформують громадськість про усі важливі події та явища. Тому виходячи із даної позиції, відповідно до законодавства Франції – 60 % телерадіоефіру має займати національний продукт, причому 40 % має транслюватись французькою мовою та у прайм-таймі [3]. Також, варто підкреслити суворість французьких мовних законів, у яких визначено обов'язковість вживання французької мови у багатьох сферах суспільного життя (освіта, засоби масової інформації тощо) [4, с.107].

А відповідно до Закону «Про свободу спілкування» (Loi n° 86-1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication (Loi Léotard) Version

consolidée au 28 septembre 2015), який визначає безкоштовність зв'язку з громадськістю за допомогою електронних засобів, тим самим створює широкі можливості для налагодження діалогу влади та суспільства. Окрім того даний акт прописує виключні випадки обмеження свободи спілкування, а також жорстко регулює питання доступу на медіа ринок іноземних теле-радіокомпаній [5].

Отже, для належного забезпечення життя суспільства варто створити сприятливі умови, у тому числі, його існування в інформаційному просторі. При цьому, варто говорити про керований інформаційний простір, тобто юридично забезпечення основних прав та обов'язків учасників даних правовідносин. Адже в протилежному випадку суспільство ризикує піддаватись негативним інформаційно-психологічним та маніпулятивним впливам, або взагалі стати інформаційною резервацією.

Література

1. Loi n° 2004-669 du 9 juillet 2004 relative aux communications électroniques et aux services de communication audiovisuelle (1). [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT00000043939>

9 - назва з екрану

2. Алямкін Р.В. Правове забезпечення національної інформаційної безпеки [Електронний ресурс] / Р. В. Алямкін, М. П. Федорін // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2013. - № 4. - С. 91-96. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzizvru_2013_4_19.pdf - назва з екрану

3. С. Гнатюк Актуальні проблеми державної інформаційної політики в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/3.htm> - назва з екрану.

4. Ткаченко Є.В. Новели правового регулювання мовних відносин в інформаційній сфері / Є.В. Ткаченко // Інформаційнесуспільство і держава: проблеми взаємодії на сучасному етапі : зб. наук. ст. та тез наук. повід. за

матеріалами міжнар. наук.-практ. конф, м. Харків, 26 жовтн. 2012 р. / редкол.: С.Г. Серьогіна, В.Г. Пилипчук, І.В. Яковюк. – Х. :НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2012. – С. 105-108.

5. Loi n° 86-1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication (Loi Léotard) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006068930> - назва з екрану.

Петряєв О.С.,
*Аспірант Національного інституту
стратегічних досліджень*

ІНФОРМАЦІЙНА РЕЗЕРВАЦІЯ КРАЇН У ХХІ СТОЛІТТІ (НАПРИКЛАДІ ПІВНІЧНОЇ КОРЕЇ)

У ХХ столітті, з розвитком інформаційних технологій, населення різних країн стало швидше і простіше отримувати інформацію, яка надходила не тільки з друкованих видань, але й через радіо і телебачення. Наприкінці ХХ століття з'явився Інтернет, який надав людині нескінченний потік інформації, утворивши інформаційний простір. В цих умовах не всі уряди в різних країнах висловили бажання надати своїм громадянам необмежений доступ до інформації. Таким чином, блокування доступу до широкої та різнобічної інформації є інструментом, який формує інформаційну резервацію.

Професор Додонов О.Г. в статі *«Модель інформаційної резервації»* визначив, що *«інформаційна резервація, це ізольований фрагмент (інформаційного простору), не пов'язаний або слабо пов'язаний з іншими його елементами, що є результатом, ізоляції або самоізоляції»*[1].

Сьогодні, ряд країн, практикує систему інформаційної ізоляції або інформаційної резервації, для контролю над власним населенням, а якщо бути точніше, за громадською думкою свого народу в країні.

Яскравим прикладом інформаційної резервації можна вважати Корейську Народну Демократичну Республіку (далі КНДР, або Північна Корея). КНДР можна вважати однією з найінформаційно-закритих держав у світі. Телевізійний простір даної держави заповнює чотири телевізійних канали, які контролюються урядом. Дані ТВ канали включають канал «Корейське Центральне Телебачення», «Мансуде», «Рьоннамсан» і телеканал «Кесон». З перелічених каналів, тільки телеканал "Корейське Центральне Телебачення", має право представляти в ефірі політичні, економічні та соціальні новини. Канал «Мансуде» демонструє іноземні телепередачі, включаючи іноземні художні фільми Радянського Союзу, Росії або Китаю, які, попередньо, були схвалені цензурою. Телеканал «Рьоннамсан» транслює наукові телепередачі в цілому для студентства, а канал «Кесон», є транслює спортивні передачі. Всі зазначені канали підлягають жорсткій цензури [2].

Радіомовлення в Північній Кореї здійснюється двома радіоканалами: «Центральною станцією телемовлення Кореї» (яка належить Трудової партії Кореї), і «Голос Кореї», яка віщає на іноземних мовах [3]. Крім того, в країні є періодичне видання загальнодержавних та регіональних газет і журналів різної спрямування. Всі зазначені СМІ також підлягають цензури [4].

Особливе місце в інформаційному просторі КНДР займає Інтернет, який на відміну від інших країн світу має лімітований характер. Використання Інтернету дозволено лише керівникам держави, обмеженій кількості державних установ, включаючи службу безпеки та співробітникам пропаганди національної ідеології ідей Чучхе, міністерству закордонних справ, науковцям та деяким університетам. Комп'ютери, які підключені до світової мережі Інтернет, знаходяться в спеціальних кімнатах, які охороняються. Службовці мають до них доступ виключно за суворими

перепустками. Задля отримання доступу до Інтернету видається дозвіл особисто Першим секретарем ЦК партії Кореї Кім Чен Ином [5].

Крім всевітньої Інтернет мережі у Північній Кореї функціонує власний закритий національний Інтернет для внутрішнього користування. Дана Інтернет-мережа «Кванмен» містить сайти уряду КНДР, Трудової партії Кореї, іноземні сайти які були вивантажені, та пройшли цензуру, освітні та науково-технічні сайти [6].

Таким чином, на підставі прикладів формування інформаційного простору Північної Кореї можна стверджувати, що її населення живе в умовах інформаційної резервації, як фрагмент інформаційного простору, який знаходиться в умовах внутрішньої інформаційної ізоляції, що створена владою держави. Навіть наявність Інтернету залишає населення КНДР в інформаційній ізоляції, так як за змістом він є обмеженим і повністю контрольованим.

Список використаних джерел

1. Додонов А.Г., Ландэ Д.В. Модель информационной резервации. Международная научная конференция, КПИ, Киев, 2015 г.: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://dwl.kiev.ua/art/iai2015/iai152-01.pdf>
2. TV Broadcasting and Its Development in DPRK/ 2003 p.: [Электронныйресурс]- http://www1.korea-np.co.jp/pk/188th_issue/2003013008.htm
3. Голос Кореи [Электронный ресурс]- <http://www.vok.rep.kp/CBC/russian.php>
4. Ланьков А.Н. ОФИЦИАЛЬНАЯ ПРОПАГАНДА В КНДР: ИДЕИ И МЕТОДЫ. "Северная Корея: вчера и сегодня", 1995 р.: [Электронный ресурс]- <http://www.hrono.info/statii/2003/lanprop.html>
5. Интернет в Северной Кореи. [Электронный ресурс]- <http://www.saferunet.org/expert/article/561/>

Интернет в закрытой стране: Опыт Северной Кореи. [Электронный ресурс]- <http://habrahabr.ru/company/ua-hosting/blog/247395/>

*Степанов Є.В.,
кандидат юридичних наук*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Важливою складовою суспільного устрою у будь-якому сучасному демократичному суспільстві є інформаційна сфера. Однією з характерних рис сьогодення є активне формування та становлення інформаційного суспільства, чому в значній мірі сприяє розвиток інформаційних технологій і створення, у глобальному вимірі, високоефективного інформаційного середовища.

Як складова системи суспільно-державних зв'язків, інформаційна сфера з кожним роком набуває все більшого значення і ваги в цій системі, оскільки умовою стійкого та стабільного розвитку держави і є, зокрема, забезпечення функціонування інформаційної сфери як складової її правового простору.

Одне з найважливіших місць в цьому контексті посідають питання правового регулювання інформаційних відносин в Україні.

Термін «інформаційні відносини» вперше в правовій системі України з'явився у Законі України від 02 жовтня 1992 року, в якому інформаційні відносини визначалися як відносини, що виникають у всіх сферах життя і діяльності суспільства та держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації. Основними видами інформаційної діяльності визначалися одержання, поширення та зберіганні інформації.

У правовій науці визначенню поняття «інформаційних відносин» присвячена низка праць вчених у галузі інформаційного права, серед яких, варто виділити роботи І.В. Арістової, О.А. Баранова, І.Л. Бачило, К.І. Белякова, В.А. Копилова та багатьох інших.

В той же час, на сьогодні в правовій науці не існує єдності щодо визначення інформаційних відносин, їх змісту та структури, що, у свою чергу, певною мірою ускладнює правове регулювання зазначених відносин.

Загальновизнаним тлумаченням є розуміння інформаційних правовідносин, як суспільних відносин, що регулюються нормами інформаційного права. При цьому, сама галузь інформаційного права продовжує в нашій країні своє подальше становлення та розвиток.

Поруч з цим, необхідно зазначити, що інформаційні правовідносини регулюються не лише нормами інформаційного права, а й в ряді випадків правовими положеннями з інших галузей права. Це пояснюється, насамперед, комплексністю правової природи інформаційного права як галузі права.

Предметом інформаційного права, як комплексної галузі права України, є суспільні інформаційні відносини, що виникають з приводу збирання, отримання, використання, зберігання, захисту і поширення інформації [3, с. 3]. Розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій зумовлює постійну зміну й удосконалення правового регулювання відповідних відносин, виникають нові терміни, набувають додаткового значення «класичні» правові поняття [3, с. 3].

У цьому контексті, хотілось би навести думку Т.А. Костецької про те, що основним об'єктом інформаційних правовідносин є інформація з притаманними їй характерними ознаками [2, с. 36].

Говорячи про теперішній стан правового регулювання інформаційних відносин в Україні необхідно звернути увагу на те, що більшість правових норм у цій галузі носять імперативний характер, що пояснюється роллю держави у забезпеченні функціонування самої інформаційної сфери.

В той же час, для забезпечення прав і свобод людини у сфері інформації надзвичайно важливим є визначення міри необхідного втручання держави в інформаційні відносини.

Інформація в суспільстві нерозривно пов'язана з процесами комунікації, а реалізація інформаційних прав одним суб'єктом майже завжди впливає на певні права інших суб'єктів.

З урахуванням рівня розвитку, яким інформаційна сфера охоплює все більші аспекти нашого життя, особливу увагу слід приділити приватно-правовим аспектам, які на нашу думку, займають своє окреме місце у даній сфері. Тим більше, що втручання держави в інформаційну сферу не може бути всеохоплюючим.

Такий висновок можна зробити з ряду міжнародно-правових актів, дія яких поширюється на нашу країну.

Так, зокрема, ст. 8 Конвенції про захист прав і основних свобод людини прямо визначає, що органи державної влади не можуть втручатися у здійснення права на повагу до приватного і сімейного життя інакше, ніж згідно із законом і коли це необхідно в демократичному суспільстві в інтересах національної і громадської безпеки або економічного доброту країни, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або з метою захисту прав і свобод інших осіб.

У Загальній декларації прав людини не визначено конкретних обмежень використання та реалізації людиною свого права на інформацію, про те існує загальна норма ст. 29, за якою при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина може зазнавати тільки обмежень, установлених законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливості вимог моралі, громадського порядку і загального доброту в демократичному суспільстві. Крім того зазначається, що здійснення відповідних прав і свобод не повинно суперечити цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй.

Вказаним положенням певною мірою кореспондує, а в окремих випадках доповнює, положення частини 2 статті 3 Конституції України, за якою права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності

держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави[1].

Отже, можна говорити про те, що обмеження прав і свобод людини в інформаційній діяльності може мати місце лише за наявності наступних підстав: 1) необхідності забезпечення прав і свобод людини або моралі, громадського порядку та загального доброту (в розумінні, яке існує в рамках демократичного суспільства); 2) забезпечення дотримання принципів і норм національного законодавства та міжнародно-правових актів; 3) наявність прямих правових приписів-заборон, які регламентують застосування подібних обмежень у кожному конкретному випадку.

Список використаних джерел

1. Конституція України//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Костецька Т.А. Інформаційне право України: навч. посіб./Тетяна Анатоліївна Костецька. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – С. 170.
3. Словник термінів інформаційного права/упоряд. А.І. Марущак; заг. ред. М.Я. Швеця. – К.: КНТ, 2008. – 184.

Олексюк Юлія,

Факультет соціології і права НТУУ «КПІ»

ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА УКРАЇНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ «РЕЗЕРВАЦІЇ»: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розвиток сучасного суспільства характеризується зростанням ролі інформаційної діяльності, а, відповідно, й інформаційної сфери в житті людини. Зрозуміло, що для існування і якісного функціонування будь-якої сфери необхідна певна інфраструктура, яка обслуговуватиме цю сферу і забезпечуватиме її базою для ефективної діяльності. Нею і є інформаційна

інфраструктура, тобто сукупність інформаційних систем, які забезпечують роботу інформаційної сфери.

До інформаційної інфраструктури України належать системи виробництва, поширення, накопичення, зберігання та утилізації інформаційних продуктів, сервісного обслуговування елементів інфраструктури, підготовки кадрів та забезпечення інформаційної безпеки. Це телерадіокомпанії, інформативні агентства, редакції, видавництва, телекомунікаційні та поштові оператори, бібліотеки та архіви, дата-центри, науково-дослідні установи, виробники програмно-технічного забезпечення, центри підготовки фахівців та навчання навичкам використання інформаційних технологій, сервісні центри, підприємства та організації, що виробляють та реалізують заходи щодо технічного та криптографічного захисту інформації.

Крім того, для реалізації даної інфраструктури в кожній державі розробляють певні програми і концепції, в яких закріплено основоположні принципи державної політики в інформаційній сфері. Зокрема, в Україні такими нормативно-правовими актами є: Концепція державної інформаційної інфраструктури, Концепція Національної програми інформатизації, Закони України «Про Національну програму інформатизації», «Про інформацію» та інші. З цього випливає, що в ідеалі держава повинна провадити об'єктивну і незаангажовану інформаційну політику для забезпечення плюралізму у суспільстві та запобіганню соціальних і політичних конфліктів.

Проте сьогодні, в умовах глобалізації інформаційних процесів, часто зустрічається таке поняття, як «інформаційна резервація». Під ним розуміють певну сукупність елементів світового інформаційного простору, які слабо пов'язані з рештою його фрагментів, і є результатом зовнішньої інформаційної ізоляції, самоізоляції та супроводжуваних процесів. Простіше кажучи, це певна територія, інформація про яку не випускається у провідних світових ЗМІ взагалі або є переважно негативною. Тому поступово в

інформаційному світі з'являються зони, пофарбовані у виключно чорні або сірі кольори. Зміна забарвлення, якщо вона взагалі можлива, потребує надзвичайно великих зусиль як з боку суспільства, так і держави. Саме це й виправдовує термін «резервація». Деякі з інформаційних резервацій мають виразно штучний характер. Вони утворені шляхом зовнішнього та внутрішнього блокування інформаційних потоків, створення певних віртуальних «образів», які дисонують з об'єктивною реальністю та викривлюють сприйняття громадянами зовнішнього інформаційного простору. Тобто, органи державної влади або окремі групи осіб, які мають владні повноваження, політичний чи фінансовий вплив на учасників інформаційних відносин, припиняють обмін інформацією між державою та зовнішнім світом, що рано чи пізно призводить до деградації інформаційної системи та інфраструктури даної резервації.

Враховуючи останні події, в Україні можна спостерігати часткову «резервацію» інформаційного простору. Історично склалося так, що на території нашої держави владу в руках мають переважно представники потужних фінансово-промислових груп, які володіють більшістю елементів інформаційної інфраструктури, зокрема українськими ЗМІ. Як відомо, саме ЗМІ є основним «постачальником» інформації в суспільстві, тому їхня підконтрольність певним особам і є причиною викривлення інформаційних потоків в медіа-просторі України та світу. До людей надходить лише «потрібна» інформація, тобто та, яка пройшла цезуру власника каналу чи газети. Саме це провокує конфлікти та розлади у суспільстві, заангажованість та суб'єктивність поданої інформації спричиняє зміни у свідомості та підсвідомості громадян нашої держави, перетворює чорне на біле і навпаки, маніпулює людьми та «зомбує» їх.

З огляду на це, виникає нагальна необхідність у врегулюванні інформаційної політики на державному рівні. Це стосується, в першу чергу,

інформаційної інфраструктури, оскільки саме завдяки її функціонуванню існує інформаційна сфера.

В Україні створена Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації. У 2012 році було розроблено проект Концепції створення національної інформаційно-комунікаційної інфраструктури України. Цей документ визначає основні принципи, напрями і завдання розвитку національної інформаційно-комунікаційної інфраструктури України в умовах перебудови інформаційного суспільства.

Концепція є інструментом реалізації державної політики у сфері ІКТ щодо координації діяльності державних органів та підприємств, установ і організацій, спрямованої на її функціонування і розвиток.

Як зазначається в цій Концепції, основною метою формування державної інформаційної інфраструктури України є не тільки максимально повне задоволення інформаційних потреб громадян, суспільства і держави у всіх сферах діяльності, а й забезпечення інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки України.

Концепція розвитку державної інформаційної інфраструктури містить характеристику її сучасного стану, визначення засад державної політики щодо її формування і напрямів розвитку.

Державна інформаційна інфраструктура визначається як інтегрована сукупність телекомунікаційних та інформаційних об'єктів інформаційного простору України, що характеризуються простотою та доступністю для всіх громадян, в будь-якому місці в будь-який час, а також безпечністю та захищеністю інформації.

Важливими та першочерговими завданнями щодо формування та розвитку державної інформаційної інфраструктури на сьогодні є: вдосконалення нормативно-правової бази щодо врегулювання суспільних відносин в процесі формування та використання інформаційних ресурсів, визначення найбільш важливих складових державної інформаційної

інфраструктури, а також системно-технічна інтеграція державної інформаційної інфраструктури з європейською та глобальною інформаційними інфраструктурами із забезпеченням вимог щодо інформаційної безпеки держави.

Отже, протягом останніх років в Україні відбувається інтенсивна інформатизація більшості сфер людської життєдіяльності, яка зумовлює необхідність визначення організаційних, методичних і технологічних принципів і національних стандартів використання інформаційних технологій.

Подальший успішний розвиток інформатизації і перебудова інформаційної інфраструктури в країні залежить від принципів створення єдиної платформи та уніфікації стандартів, які регламентують роботу у віртуальному світі.

Тому наразі головною метою державної інформаційної політики має бути об'єднання процесів інформатизації та розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури як складових частин єдиного організму - глобального інформаційного суспільства.

Література:

1. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 27-28, ст.182
2. Концепція створення національної інформаційно-комунікаційної інфраструктури України : [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=176&language=uk>
3. Почепцов Г.Г, Чукут С.А. «Інформаційна політика. Навчальний посібник» - [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://pidruchniki.com/1584072017458/politologiya/informatsiyna_politika
4. Ланде Д.В., Додонов А.Г. МОДЕЛЬ ИНФОРМАЦИОННОЙ РЕЗЕРВАЦИИ - [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://dwl.kiev.ua/art/iai2015/iai152-01.pdf>

**БАЗОВІ ПОНЯТТЯ: "ЛЮДИНА", "ГРОМАДЯНИН", "ОСОБА",
"ПРАВА І СВОБОДИ", "ІНФОРМАЦІЯ" В КОНТЕКСТІ
ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕЗЕРВАЦІЙ**

У глобалізованому суспільстві безперервно триває процес обороту інформації. Щомиті країни, які знаходяться у різних віддалених куточках Землі обмінюються новинами. Нині географія не має значення для спілкування.

Тим не менш, неправильно вважати весь інформаційний простір однорідним. Нині, як і раніше, існують частини простору, які ізольовані від «свята доступності інформації». Такі фрагменти називають «інформаційними резерваціями». Чинники, які впливають на стан ізольованості можуть бути різними: побудова інформаційної стіни органами влади як засіб збереження існуючого стану країни від впливу зовнішніх елементів, зовнішня блокада ізольованого елемента іншими елементами інформаційного простору і т.д.

З філософської точки зору віднесення фрагменту до інформаційної резервації залежить від спостерігача. Наприклад, з боку ізольованого елемента всі інші знаходяться у резервації.

Чи має інформаційна резервація тільки негативний вплив на своїх суб'єктів? Як реалізуються права та свободи особи та громадянина в інформаційних резерваціях? Ми спробуємо дати відповіді на ці питання з огляду на зміст таких базових понять як «людина», «громадянин», «особа», «права і свободи», «інформація».

Вихідним є поняття «людина». Людина - це насамперед біологічна істота, яка наділена на відміну від інших тварин свідомістю й мовою, здатністю працювати, оцінювати навколишній світ і активно його

перетворювати. З іншого боку, людина - істота соціальна. Це найсуттєвіша ознака людини, оскільки суспільне життя і відносини, колективна трудова діяльність змінили і підкорили собі її природну індивідуальність. Основними рисами людини є:

- розвинутість інстинктів, що забезпечує можливість реалізації різних інтересів;

- наявність мови як засобу спілкування та узгодження діяльності людини;

- необхідність спілкування із собі подібними з метою досягнення компромісу інтересів;

- чіткий розподіл праці у людському середовищі, що надає можливість досягти високого ступеня організованості відносин [1].

Особа — людина, яка має історично зумовлений ступінь розвитку, користується правами, що надаються суспільством, та виконує обов'язки, які ним покладаються.

Досі існують угруповання людей, які мають нерівний з іншими етап розвитку. Мова іде, зокрема, про племена сентинельців, масаїв, андаманців та інші. Фактично, такі племена інформаційно ізольовані від всього іншого світу, адже їхній етап розвитку не дозволяє як отримувати, так і взагалі розуміти інформацію про сучасні процеси. Історія знає багато прикладів, коли британські колонізатори намагались «окультурити», «дорозвинути» на їх думку відсталі народи. Практика показала, що прискорити еволюцію мислення людини дано тільки природі.

Існує легенда про те, що індійці не бачили кораблів Колумба, адже в їхньому уявленні була відсутня модель корабля - вони бачили тільки брижі на воді. На основі цієї історії виникла теорія того, що мозок людини сприймає тільки ту інформацію, уяву про яку вже існує у її свідомості.

Таким чином, вважаємо, що наявність природних інформаційних резервацій не несе ані позитивного, ані негативного характеру. Це тільки етап розвитку певного угруповання людей.

Але як проаналізувати становище ізолюваного народу, який еволюційно не відрізняється від основної маси людства?

У цьому випадку, визначимось із поняттями. Термін "громадянин" вказує на юридичний зв'язок особи (людини) з певною державою, який передбачає наявність в особі і держави взаємних нормативно закріплених прав, обов'язків, відповідальності. Цей зв'язок відображається поняттям "громадянство" - належність до постійного населення певної держави, членство в державі [2].

Згідно із ст.1 ЗУ "Про інформацію", інформація - будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [3].

У осіб, які мають приналежність до держави вже розвинені поняття «права і свободи». Розуміння правової мови спричиняє потребу суспільства у безперешкодному доступі до реалізації своїх прав. Право на отримання інформації закріплено законодавчо у міжнародних нормативно-правових актах.

Тим не менш, в інформаційних резерваціях порушуються права на вільний доступ до інформації, її розповсюдження. Іншим негативним прикладом ізоляції є безперешкодне розповсюдження дезінформації.

Але, маємо на меті подивитись на ситуацію з іншого боку. Шокуючою новиною для багатьох «інформаційно незалежних країн» була інформація про те, що в КНДР в офіційних новинах громадян сповістили про те, що національна збірна з футболу перемогла у Чемпіонаті світу (хоча вони навіть не брали у ній участь, а показ Чемпіонату було заборонено). Так сталося, що насправді про перемогу було сказано у жартівливій формі для того, щоб підтримати національну збірну. Тим не менш, у суспільстві цю інформацію дещо змінили і надавали як приклад тотального порушення права на доступ до правдивої інформації. Однак, це не змінює факт того, що в інформаційних резерваціях дійсно права обмежені і часто порушуються.

Таким чином, для того, щоб краще зрозуміти і проаналізувати певні дані, потрібно досліджувати першоджерело інформації. Адже, «перекручення» існує і в вільних незольованих країнах.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА

СУСПІЛЬСТВО ЗНАНЬ: СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ

(Матеріали науково-теоретичного та науково-практичного обговорення

29 вересня 2015 р., м Київ, НТУУ “КПІ”)

Мельниченко А.А. Суспільство знань – перспективна модель розвитку соціуму

Поперечнюк В.М. Суспільство знань: ретроспективи та перспективи

Цирфа Г.О. Новий етап цивілізації – «суспільство знань» та нові вимоги до усієї системи освіти.

Товстюк К.І. Експлікація понять «інформація» та «знання» в контексті суспільства знань

Фарбота М.Р. Основні риси і значення концепції «суспільства знань»

Пасічний М. М. Інформація та знання - один з головних ресурсів

ВІД ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА – ДО СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ: СУТНІСТЬ ТА ПОРІВНЯЛЬНІ ОЗНАКИ ПЕРЕХОДУ

(Матеріали науково-теоретичного та науково-практичного обговорення

29 жовтня 2015 р., м Київ, НТУУ “КПІ”)

Муратова І.А. Технологічні детермінанти сучасних соціальних концепцій

Чернишина Г.Г. Шлях до інформаційного суспільства

Фарбота М. Р. Концепція електронної демократії в контексті формування інформаційного суспільства

Фурашев В.М. Проблеми безпеки в інформаційному суспільстві

Гордієнко С. Г. Проблеми захисту інформації з обмеженнями та інтелектуальної власності в Україні

Бежевець А.М. Проблеми захисту авторського права і суміжних прав

Степанов Є.П. До питання правового захисту права власності та інших речових прав в інформаційному суспільстві

Юдкова К.В. Інформаційні системи як платформа розвитку інформаційного суспільства

Пасічний М.М. Інформаційні автоматизовані системи як елемент інструментарію

Гриник Ю.А. Система конфіденційного зв'язку як складова забезпечення безпеки інформаційного суспільства

Товстюк К.І. Декларація Ради Європи «Про свободу спілкування в Інтернет» як нормативна основа забезпечення обігу інформації

Аль-Мзіраві Н. К. Поняття та сутність інформатизації

Кабанець О.О. Інформаційно-комунікативні технології у процесі державного управління України

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

(Матеріали науково-теоретичного та науково-практичного обговорення

12 листопада 2015 р., м Київ, НТУУ “КПІ”)

Фурашев В.М. Основні проблеми освіти у сфері інформаційної безпеки

Гордієнко С. Г. Теоретико-прикладні засади оцінки інформації в умовах сучасності

Маріц Д.О. Вища юридична освіта і наука – взаємопов'язані елементи одного цілого

Поперечнюк В.М. Забезпечення інформаційної безпеки, як соціальна передумова інтелектуалізації суспільства

Третьякова Є.С. Роль класифікації інформації за режимом доступу в контексті освіти у сфері інформаційної безпеки індивіда, суспільства та держави

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕЗЕРВАЦІЇ: СУТНІСТЬ ТА ВПЛИВ НА ДІЙСНІСТЬ

(Матеріали науково-теоретичного та науково-практичного обговорення

9 грудня 2015 р., м Київ, НТУУ “КПІ”)

Солончук І. В. Поняття і сучасні механізми формування та становлення інформаційної резервації

Петряев С.Ю. К вопросу об информационной резервации

Поперечнюк В.М. Інформаційні резервації та інформаційний простір: теоретико-правове осмислення проблеми

Петряев О.С. Інформаційна резервація країн у ХХІ столітті
(на прикладі Північної Кореї)

Степанов Є.В. Правові аспекти реалізації інформаційних відносин в Україні

Олексюк Ю. Інформаційна інфраструктура української інформаційної «резервації»: проблеми та перспективи

Хоршева Ю. Базові поняття: "людина", "громадянин", "особа", "права і свободи", "інформація" в контексті інформаційних резервацій